

Maapuu 29, 13 2019

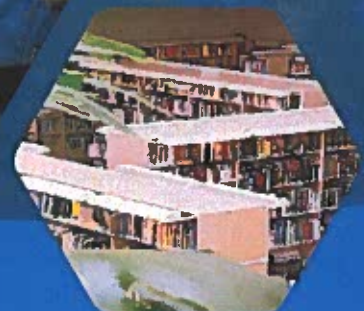
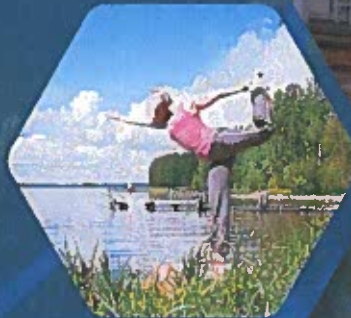
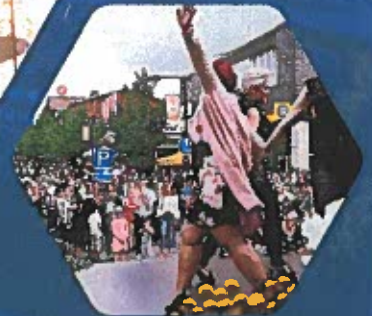
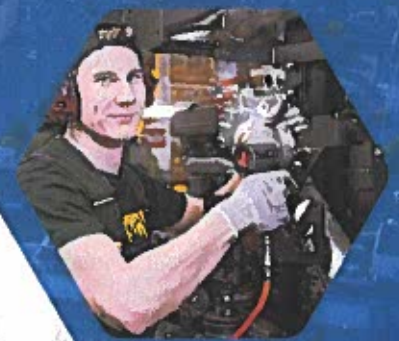
18/197, 02, 06, 01, 03, 2019

By
Iisalmi

OSAAMISEN PAIKKA

TILINPÄÄTÖS

2018

Sisällysluettelo

1 Toimintakertomus.....	4
1.1 Kaupunginjohtajan katsaus	4
1.2 Hallinto.....	6
1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	8
1.4 Kaupunkistrategia.....	11
1.5 Talous.....	14
1.6 Rahoitusasema ja sen muutokset.....	21
1.7 Henkilöstö	25
1.8 Ympäristötekijät.....	26
1.9 Muut ei-taloudelliset asiat	27
1.10 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	27
1.11 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	28
1.12 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta.....	30
1.13 Iisalmi-konsernin toiminta ja talous	31
1.14 Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä	39
2 Talousarvion toteutuminen	39
2.1 Keskusvaalilautakunta.....	40
2.2 Tarkastuslautakunta.....	41
2.3 Kaupunginhallitus	42
2.4 Ylä-Savon maaseutuhallinnon yhteislautakunta	59
2.5 Sivistys- ja hyvinvointilautakunta.....	61
2.6 Tekninen lautakunta	71
2.7 Ylä-Savon jätehuoltolautakunta	83
2.8 Investointiosan toteutumisvertailu	86
2.9 Tuloslaskelman toteutumisvertailu (ei sis. vesilaitosta).....	88
2.10 Talousarvion rahoitusosan toteutumisvertailu (ei sis. vesilaitosta).....	90
2.11 Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta..	91
2.12 Käyttötalouden toteutumisvertailu	93
3 Tilinpäätöslaskelmat	96
3.1 Tuloslaskelma	96
3.2 Rahoituslaskelma	97
3.3 Tase (eliminoitu sis. vesilaitos).....	98
3.4 Konsernituloslaskelma	99
3.5 Konsernitase	100
3.6 Konsernin rahoituslaskelma	101

4	Tilinpäätöksen liitetiedot	102
4.1	Tuloslaskelman liitetiedot	103
4.2	Tasetta koskevat liitetiedot.....	104
4.3	Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot.....	108
4.4	Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot ..	109
5	Liikelaitoksen tilinpäätöslaskelmat	111
6	Konsernitilinpäätöksen liitetiedot.....	114
7	Iisalmen Vesi –liikelaitoksen tilinpäätös	119
8	Tilinpäätöksen allekirjoitus.....	147
9	Luettelo käytetyistä kirjanpito kirjoista	148

1 Toimintakertomus

1.1 Kaupunginjohtajan katsaus

Kaupungin vuoden 2018 tilinpäätös on ylijäämäinen 1,8 milj. euroa. Valtionosuudet kasvoivat 2,3 milj. euroa, mutta verotulot olivat 0,3 milj. euroa pienemmät kuin vuotta aikaisemmin. Vuoden 2018 vuosikate 11,6 milj. on lähes samalla tasolla kuin vuotta aiemmin. Investointi- ja kehittämisrahastoon tehtiin 1 milj. euron siirto. Lisäksi tehtiin 1,4 milj. euron lisäpoisto palvelutuotannosta pois jääneiden rakennusten ja muiden hyödykkeiden osalta. Kaupungin lainamäärä kasvoi 7,7 milj. eurolla ja asukaskohtainen velka oli viime vuoden lopussa 2 870 euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna asukaskohtainen velka lisääntyi 376 eurolla.

Kaupungin oman toiminnan osalta viime vuosi oli toiminnallisesti ja taloudellisesti kohtuullisen hyvä. Toimintamenot kasvoivat 1,9 milj. euroa ja toimintatuotot lisääntyivät 0,8 milj. euroa edellisvuoteen verrattuna. Henkilöstökulut toteutuivat saman suuruisina edellisvuoteen verrattuna. Ostopalveluissa SOTE kuntayhtymän oman toiminnan osalta talousarvio toteutui alle arvioidun, mutta ostetun erikoissairaanhoidon osalta kustannukset ylittyivät arvioidusta 1,7 milj. euroa. Kokonaisuutena palvelutarpeet pystyttiin täyttämään sekä palvelut tuotettiin ja järjestettiin hyvällä tasolla.

Kaupungin kokonaisinvestointimäärä pysyi korkeana ollen 13,8 milj. euroa (netto). Merkittävimpiä investointeja olivat Vuohiniemen jätevedenpuhdistamo, terveyskeskuksen peruskorjaus, Kirkonsalmen palvelukeskuksen remontti ja katujen ja teiden peruskorjaukset. Maankäytön kehittämisen puolelta keskeisiä asemakaavatöitä olivat Veturitallinrannan asemakaavamuutos, Kankaan liikunta-alueen ja Mansikkaniemen kaavatöiden valmistelun aloittaminen sekä yleiskaavan valmistelu.

Kaupungin työllisyyskehitys jatkui koko vuoden positiivisena. Työvoimasta oli joulukuussa 2018 työttömänä 12 %, mikä tarkoittaa, että työttömiä oli 97 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Iisalmen työttömyys on alimmillaan kymmeneen vuoteen ja pitkäaikaistyöttömyyskin on hieman vähentynyt. Kaupungin työttömyys on sekä ammatti- että ikärakennesyistä miehiin painottuvaa. Nuorten työttömyys on pysynyt kohtuullisen hyvin hallinnassa. Kokonaisuutena työllisyyden edistämiseksi avainasemassa ovat yritykset, jotka ovat rekrytoineet runsaasti lisää työntekijöitä. Erityisesti metalliteknologian toimiala on kokonaisuudessaan ollut hyvässä kasvussa jo usean vuoden ajan. Teollisuuden viennin arvo on kasvanut Ylä-Savossa viime vuosien aikana vahvasti. Osaavan työvoiman saatavuudessa on edelleen haasteita ja tilanteen korjaaminen edellyttää joustavia ja räätälöityjä koulutuspolkuja nykyiselle työvoimareserville, osaajien rekrytointia lähimaakunnista ja lisäksi ammattitaitoisen työvoiman hankkimista ulkomailta. *By Iisalmi* -brändityön ja hankkeiden avulla kehitetään kaupungin tunnettavuutta ja vetovoimaa yhdessä yritysten ja oppilaitosten kanssa.

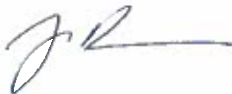
Väestönkehityksen osa-alueet ovat luonnollinen väestönlisäys, kuntien välinen nettomuutto ja nettomaahanmuutto. Syntyvyyden taso on Iisalmissa valtakunnallisen trendin mukaisesti nopeasti laskenut ja painui 171 syntyneen lapsen tasolle. Poismuutto sekä syntyvyyden ja kuolleisuuden välinen erotus ovat selittävät tekijät kaupungin väestön vähenemisessä. Viime vuonna väestö väheni 170 henkilöä. Nettomaahanmuuton osalta Iisalmi sai lisäystä 23 uuden asukkaan verran. Kaupungin asukasluku oli viime vuoden lopussa 21 469 asukasta. Kokonaisuutena Ylä-Savon seutukunta menetti viime vuonna 684 asukasta ja seutukunnan väestömäärä oli vuoden lopussa 53 623. Väestökehitys oli vähenevää kahta lukuun ottamatta kaikissa maakunnan kunnissa.

Iisalmen kaupunkistrategiassa asetetun vision mukaisesti haluamme olla vuonna 2030 houkuttelevin seutukaupunki. Tavoitteemme tarkoittaa uusia työpaikkoja ja väestökehityksen

kehityskulun kääntämistä. Lisäksi tarvitsemme lisää pehmeitä asioita eli toimintaa ja tapahtumia, jotka tuottavat iloa, yhteisöllisyyttä ja elämyksiä.

Vuoden 2018 positiivisen tuloksen ja kuuden perättäisen ylijäämäisen vuoden avittamina meillä on hyvät edellytykset jatkaa päämäärätietoista kehittämistyötä. Aktiivisen ja vaikuttavan elinkeinopolitiikan ohella tarvitsemme uusia toimenpiteitä kaupungin vetovoiman lisäämiseksi. Kaupungin käyttötalouden pitäminen vakaana edellyttää jatkossakin menokehityksen hallintaa ja tuottavuutta parantavien toimien toteuttamista.

Kiitos kaupungin henkilöstölle hyvin tehdystä työstä ja päätöksentekijöille hyvistä päätöksistä Iisalmen parhaaksi vuonna 2018!

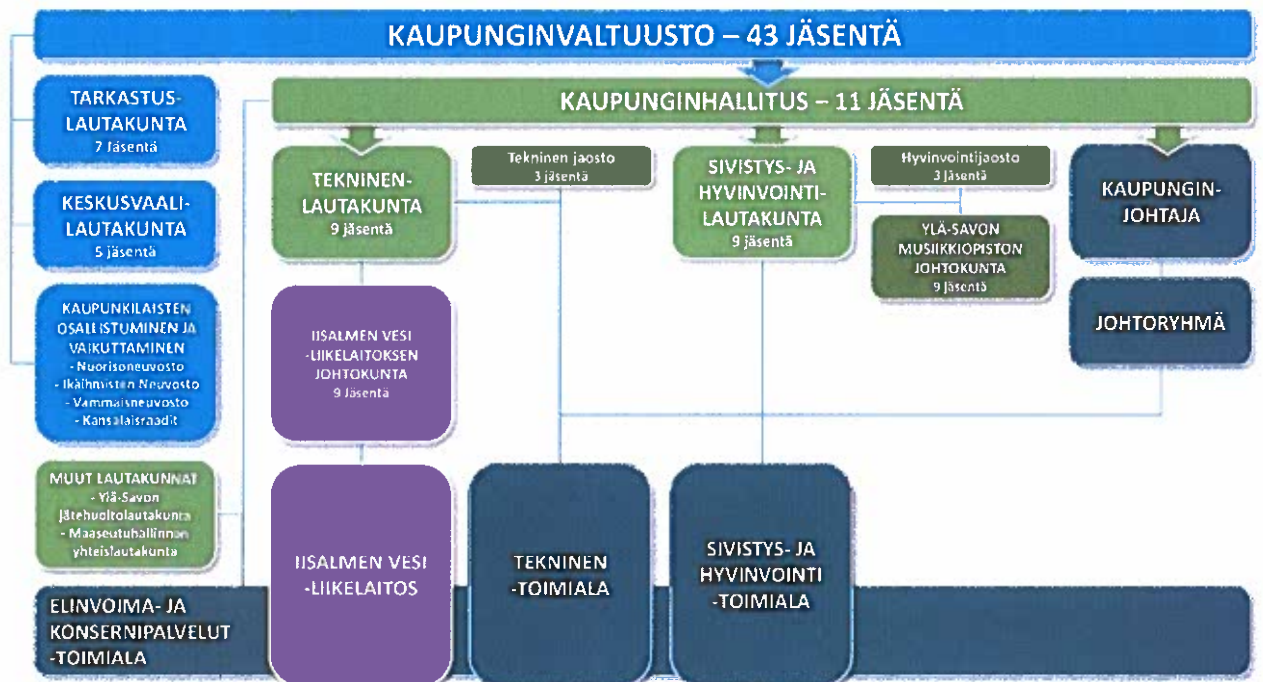
Jarmo Ronkainen
kaupunginjohtaja

1.2 Hallinto

Iisalmen kaupungin organisaatio muodostuu kaupunginvaltuustosta, jossa on 43 valtuutettua ja kaupunginhallituksesta, jossa on 11 jäsentä. Kaupungissa on lakisääteisten kaupunginhallituksen, tarkastuslautakunnan ja keskusvaalilautakunnan lisäksi sivistys- ja hyvinvointilautakunta sekä tekninen lautakunta.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan alaisuudessa toimivat hyvinvointijaosto ja Ylä-Savon musiikkiopiston johtokunta. Teknisen lautakunnan alaisuudessa toimivat Iisalmen vesi – liikelaitoksen johtokunta ja tekninen jaosto. Lisäksi organisaatioon kuuluvat maaseutuhallinnon yhteislautakunta ja jätehuoltolautakunta, jotka ovat kuntien yhteislautakuntia. Uuden kuntalain mukaisesti kaupunkilaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet on huomioitu kansalaisraatien ja neuvostojen toiminnassa.

Kaupungin järjestämät palvelut on organisoitu kolmeen toimialaan: tekniseen, sivistys- ja hyvinvointitoimialaan sekä elinvoima- ja konsernipalveluihin. Elinvoima- ja konsernipalvelut tuottaa tukipalvelut koko organisaatiolle. ICT-palvelut tuottaa Savon ICT-palvelut Oy (ent. Ylä-Savon ICT –palvelut Oy).

Iisalmen kaupungin organisaatio 2018.

Kaupunginvaltuusto	
Valtuutettuja	43
Puheenjohtaja	Kati Ahman
I Varapuheenjohtaja	Riitta Korpihalla
II Varapuheenjohtaja	Iivo Polvi
Kaupunginvaltuuston paikkajakauma	
Keskusta	15
SDP	8
Vasemmistoliitto	7
Kokoomus	6
Vihreät	3
Perussuomalaiset	2
Kristillisdemokraatit	2
Kaupunginhallitus	
Jäseniä	11
Puheenjohtaja	Juho Pulkka
I Varapuheenjohtaja	Kirsi Niva
II Varapuheenjohtaja	Jouni Toppinen
Kaupunginjohtaja	
	Jarmo Ronkainen
Toimialat ja johtajat	
Elinvoima- ja konsernipalvelut -toimiala	Jarmo Ronkainen
Sivistys ja hyvinvointi - toimiala	Kirsi-Tiina Ikonen
Tekninen -toimiala	Kari Nissinen

Tilivelvolliset

Toimiala (TA)/vastuualue (VA)/Toimintayksikkö (TY)	Tilivelvollinen
VA Rahoitus	Talousjohtaja
VA Vaalit	Keskusvaali- ja hallintojohtaja
VA Tilintarkastus	Tarkastuslautakunta
TA Elinvoima- ja konsernipalvelut	Kaupunginhallitus/Kaupunginjohtaja
TY Hallintopalvelut	Hallintojohtaja / talousjohtaja
TY Henkilöstöhallinto	Henkilöstöpäällikkö
VA Talous- ja tietohallinto	Talousjohtaja
VA Sosiaali- ja terv.huolto	Talousjohtaja
TY Elinvoimapalvelut	Elinkeinojohtaja
TY Maahanmuutto- ja pakolaispalv.	Maahanmuuttotyön koordinaattori
TY Työllisyyspalvelut	Työllisyyskoordinaattori/TYP-johtaja
TY Lomituspalvelut	Lomatoimenjohtaja
VA Maaseutuhallinnon yhteislautakunta	Maaseutujohtaja
TA Sivistys- ja hyvinvointitoimiala	Sivistys- ja hyvinvointi- ja toimialajohtaja
VA Sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallinto	Toimialajohtaja (SH toimiala)
VA Varhaiskasvatus	Varhaiskasvatusjohtaja
VA Perusopetus ja lukiokoulutus	Toimialajohtaja (SH toimiala)
VA Kulttuuri ja vapaa-aika	Kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja
TY Ylä-Savon musiikkiopisto	Musiikkiopiston jht/Rehtori
TA Tekninen toimiala	Teninen Itk/Toimialajohtaja
VA Teknisen toimialan hallinto	Toimialajohtaja (tekninen toimiala)
VA Maankäyttö ja asuminen	Toimialajohtaja (tekninen toimiala)
TY Rakennusvalvonta	Tekninen jaosto/Rakennustarkastaja
VA Kadut ja ympäristö	Kaupungininsinööri
VA Toimitilat	Tilapalvelun johtaja
VA Ylä-Savon jätehuoltolautakunta	Jäteasiantuntija

1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Yleinen taloudellinen kehitys

Valtiovarainministeriön (VM) mukaan Suomen talouden tuotanto lisääntyi vuonna 2018 laaja-alaisesti, mutta kuitenkin vuotta 2017 hitaammin. VM:n arvion mukaan bruttokansantuote kasvoi 2,5 %. Työllisten määrä kasvoi 2,5 % edelliseen vuoteen verrattuna ja työllisyysaste nousi 71,6 %:n. Työllisyyden kasvu on vuoden 2018 aikana ollut nopeampaa kuin mitä taloudellisen aktiiviteetin perusteella voisi olettaa.

VM:n mukaan maailmantalouden nopeimman kasvun vaihe on tältä erää ohi ja kasvu hidastuu lähivuosina. Euroalueen näkymät ovat heikentyneet vuonna 2018, erityisesti teollisuuden luottamus talouskehitykseen on laskenut. Arvion mukaan Suomen talouden kasvu hidastuu 1,5 prosenttiin vuonna 2019. Hidastuminen on laaja-alaista, mutta varsinkin laskevat asuntoinvestoinnit heiluttavat kasvua.

Vuonna 2020 bruttokansantuotteen kasvu hidastuu arvion mukaan 1,3 %:n ja edelleen 1,1 %:n vuonna 2021. Kulutuksen kasvu hidastuu inflaation kiihtyessä ja hidastaessa reaalisten käytettävissä olevien tulojen kasvua. Kotitalouksien säästämisaste nousee, mutta jää edelleen keskimääräistä alemmalle tasolle.

Hyvä suhdannetilanne ja menojen kasvua hillitsevät toimet ovat vahvistaneet julkista taloutta. Vielä muutama vuosi sitten reilusti alijäämäinen julkinen talous on vuosikymmenen vaihteessa tasapainon tuntumassa. Myös julkisen talouden velan suhteessa bruttokansantuotteeseen arvioidaan laskevan lähivuosina.

VM:n arvion mukaan julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen alenee alle 60 prosentin rajan vuonna 2018. Nimellisesti julkinen talous kuitenkin velkaantuu edelleen. Suotuisasta suhdannetilanteesta huolimatta julkinen velkasuhde on alentunut hyvin verkkaisesti. Julkisen talouden puskurit ovat edelleen hyvin ohuet kohtaamaan seuraavaa laskusuhdannetta.

Vaikka julkisen talouden velkasuhteen ennakoidaan jatkavan lähivuosina laskuaan, luo väestön ikääntyminen merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyteen pidemmällä aikavälillä. Vanhusväestön määrän kasvu lisää eläke-, terveys- ja hoivamenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Lisäksi työikäinen väestö, joka veroilla rahoittaa hyvinvointipalvelut ja sosiaaliturvan, supistuu. Pysyvä tulojen ja menojen välinen epätasapaino eli kestävyysvaje uhkaa kasvattaa velkaantumisen hallitsemattomaksi pitkällä aikavälillä. Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan lähes neljä prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Keskeiset tunnusluvut (VM, taloudellinen katsaus, talvi 2018).

	2017	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹
Bruttokansantuote markkinahintaan (määrän muutos, %)	2,8	2,5	1,5	1,3
Työllisyysaste, %	69,6	71,6	72,4	73,0

¹ Ennuste

Lähteet:

Valtiovarainministeriö: taloudellinen katsaus, talvi 2018.

Valtiovarainministeriö: budjettikatsaus 2019, tammikuu 2019.

Kuntatalouden kehitys

Paikallishallinnon taloudellinen tilanne on kohentunut merkittävästi viime vuosina, mutta vuonna 2018 rahoitusasema on heikentynyt. Kuntatalouden tulot pysyivät vuonna 2018 edellisen vuoden tasolla. Kuntien verotulot jopa laskivat edellisestä vuodesta, mikä johtuu muun muassa poikkeuksellisen suurista ennakonpalautuksista, kuntien jako-osuuden tarkistuksesta alaspäin ja yhteisöveroon vuonna 2017 kohdistuneesta suuresta kertaerästä.

Kuntien tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan tulos painui vuonna 2018 negatiiviseksi 196:ssa kunnassa eli peräti noin kahdessa kolmasosassa kunnista, kun vuotta aiemmin miinusmerkkisiä tuloksia oli 55 kunnassa. Kuntien toimintamenot kasvoivat yli 3,0 %, verotulot laskivat -0,5 %, valtionosuudet vähenivät -0,6 % ja vuosikate heikkeni lähes 32 %.

Kuntien menot kasvoivat muutamaa edeltänyttä vuotta selvästi reippaammin. Menoja lisäävät muun muassa väestön ikääntymisestä johtuva hoito- ja hoivamenojen kasvu, päivähoitomaksujen alentaminen, maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelu sekä ansiotason nousu kunta-alalla.

Kuntien menopaineet jatkuvat lähivuosina kiivaina. Henkilöstömenojen ja palvelutarpeen kasvun ohella kustannuksia nostavat erikoissairaanhoidon kustannukset sekä suuret investointi- ja peruskorjaustarpeet. Kuntien investointitasot pysyvät korkeina. Kuntatalouden kehysarvion mukaan kuntien väliset erot kasvavat lähivuosina.

Lähteet:

Kuntaliitto, Kuntatalous ajautui kriisiin: Kaksi kolmesta kunnasta teki negatiivisen tuloksen, kuntien tilinpäätösten ennakkotiedot 13.2.2019.

Valtionvarainministeriö, taloudellinen katsaus, talvi 2018.

Valtiovarainministeriö, budjettikatsaus 2019, tammikuu 2019.

Oman alueen taloudellinen kehitys

Iisalmi on Ylä-Savon seutukunnan keskuskaupunki ja väestö keskittyy Iisalmen kaupunkikeskuksen läheisyyteen. Suuri osuus koko lähiseutujen asiointiliikenteestä suuntautuu Iisalmeen. Iisalmen ja Ylä-Savon suhdannenäkymät ovat viime vuosina parantuneet, alueen pk-yritykset investoivat tuotantotiloihin, yritysten liikevaihto on kasvanut ja yleinen vire alueella on hyvä.

Ylä-Savo on globaalisti verkottunut metalli-, teknologia- ja puunjalostusteollisuuden keskittymä. Alueella on merkittävässä asemassa myös elintarviketeollisuus, lähinnä maitotaloustuotteet sekä panimotuotteet. Elinkeinorakenteessa alkutuotannolla ja maataloudella on merkittävä rooli.

Näiden vahvojen toimialojen menestys on Iisalmelle ja koko Ylä-Savon alueelle tärkeää. Iisalmen kaupungin elinkeinorakenne on monen vahvan toimialan varassa. Tulevaisuuden kannalta olisi erittäin tärkeää, että elinkeinorakenne monipuolistuisi entisestään. Tällä hetkellä työpaikat painottuvat metalli- sekä maa- ja metsätalouteen, jolloin osaajien houkutteleminen seudulle edellyttäisi myös puolisoille sopivia työpaikkoja.

Pohjois-Savon maakunta ja Ylä-Savon seutukunta ovat maan merkittävimpiä alkutuottajia. Pohjois-Savossa on vahvaa marjantuotantoa ja -jalostusta. Maidontuottajana maakunta on maan toiseksi suurin. Maataloudessa tapahtunut rakennemuutos on johtanut suurempiin tilakokoihin, tuotantoinvestointeihin, automaatioon ja aliuurakointiin.

Iisalmen metalli-, teknologia- ja puunjalostusteollisuuden sekä alkutuotannon vahvuus näkyy myös työpaikkarakenteessa. Iisalmessa on maan keskiarvoa enemmän työpaikkoja alkutuotannossa sekä jalostuksessa.

Tulevaisuuden haasteena on turvata teollisen toiminnan kilpailukykyisyys ja tuottavuus sekä osaavan työvoiman saatavuus alueella. Alkutuotannon ja maatalouden roolin säilyminen entisessä laajuudessa ja tuotannon edelleen kasvattaminen ovat tärkeitä asioita myös tulevaisuudessa. Kaupungin keskusta-alueen palveluiden ja kaupan tarjonnan säilyttäminen ovat tärkeitä tekijöitä kaupungin kehittämiseksi.

Suurimpia haasteita ovat työikäisen väestön väheneminen ja etenkin nuorten poismuutto opiskelupaikkojen perään sekä syntyvyyden lasku. Iisalmessa on keskiasteen sekä AMK-tason ammatillista koulutusta, mutta yliopistokoulutukseen on hakeuduttava muualle.

Väestörakenne ja huoltosuhde

Väestö väheni vuosien 2017-2018 välillä -0,8 % (-170 henkilöä). Iisalmi on menettänyt suhteellisesti vähemmän väestöä kuin Ylä-Savon seutu kokonaisuutena. Pohjois-Savon maakunnassa väestö on lisääntynyt ainoastaan Siilinjärvellä ja Kuopiossa.

Iisalmen väkiluvun kehitys ja ennusteet noudattelevat valtakunnallista kehitystä. Syntyvyys on laskenut koko maassa ja väestö keskittyy kaupunkikeskuksiin. Iisalmen näkökulmasta keskeisenä haasteena ovat väestön väheneminen sekä syntyvyyden lasku, joka on ollut viime vuosina merkittävä.

Taloudellinen huoltosuhde mittaa sitä, kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työttömää on sataa työllistä kohti. Vuonna 2016 Iisalmessa oli sataa työssäkäyvää henkilöä kohti 158 ei-työssäkäyvää henkilöä. Taloudellisella huoltosuhteella tarkoitetaan siten työllisten lukumäärän suhdetta työttömiin ja työvoiman ulkopuolella oleviin. Työllisten lukumäärän noustessa suhteessa työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien määrään, taloudellinen huoltosuhdeluku laskee. Iisalmen taloudellinen huoltosuhde on hieman maan keskiarvoa korkeampi.

Väkiluku vuosina 2016–2018

Alue	2016	2017	2018 ¹	Muutos 2017-2018, %
Iisalmi	21 767	21 639	21 469	-0,8
Ylä-Savo	55 056	54 307	53 623	-1,3
Pohjois-Savo	247 776	246 653	245 696	-0,4

Syntyneiden lasten määrä 2016-2018¹

Alue	2016	2017	2018 ¹	Muutos 2017-2018, %
Iisalmi	209	187	171	-8,6
Ylä-Savo	463	428	403	-5,8
Pohjois-Savo	2 118	2 013	1 954	-2,9

Väestön ikärakenne 31.12.2017 (%)

Alue	0–14 v	15–64 v	65 v –
Iisalmi	15,6	59,9	24,5
Ylä-Savo	14,9	57,9	27,1
Pohjois-Savo	14,9	61,1	24,0
Koko maa	16,2	62,5	21,4

Taloudellinen huoltosuhde vuosina 2014-2016

Taloudellinen huoltosuhde ¹	2014	2015	2016
Iisalmi	161	164	158
Pohjois-Savo	158	160	157
Koko maa	141	143	142

¹ Taloudellinen huoltosuhde mittaa sitä, kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti.

Työpaikkakehitys ja työttömyys

Iisalmen työttömyysaste oli vuoden 2018 lopussa 12,0 %. Kesimääräinen työttömyysaste (%) oli 11,2 %. Työttömyys on vähentynyt merkittävästi viime vuosien aikana. Uusia työpaikkoja ilmoitettiin Pohjois-Savon työ- ja elinkeinotoimistoon joulukuun 2018 aikana 11,9 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Uudet avoimet työpaikat lisääntyivät suhteellisesti eniten prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ryhmässä. Kappalemääräisesti eniten uusia avoimia työpaikkoja oli kuitenkin asiantuntijoille.

Työllisyys on kehittynyt myönteisesti koko Pohjois-Savon alueella. Pohjois-Savon työllisyysaste on pitkään pysytellyt 67 %:n tuntumassa, mutta nousi vuoden 2017 aikana 68 %:n, koko maan keskiarvon ollessa 71,6 %. Pohjois-Savossa naisten työllisyysaste on miesten työllisyysastetta korkeampi, kun koko maan tasolla on päinvastainen tilanne. Vuonna 2009 työllisyysaste oli 62,2 %, joten nousu on ollut kymmenen vuoden aikana erittäin merkittävä.

Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastojen mukaan työttömien osuus työvoimasta lähti Pohjois-Savossa laskuun jo maaliskuussa 2016 ja on sen jälkeen jatkanut laskuaan. Laskuvauhti voimistui vuoden 2017 loppupuolella. Työttömyys on vähentynyt kaikissa ikäryhmissä ja vähenemä koskee sekä miesten että naisten työttömyyttä.

Hyvästä työllisyyskehityksestä huolimatta työvoiman saatavuuteen liittyvät ongelmat ovat haaste koko Pohjois-Savon alueella. Tilanne on haastava erityisesti Ylä-Savon metalliteollisuudessa.

Työttömyysaste (%) 2016-2018

Alue	2016	2017	2018
Iisalmi	14,8	12,8	12,0 ¹
Pohjois-Savo	13,4	11,9	10,8 ²
Koko maa	13,2	11,2	9,8 ³

¹ Kesimääräinen työttömyysaste (%)/kk oli 11,2 %

² Kesimääräinen työttömyysaste (%)/kk oli 10,4 %

³ Kesimääräinen työttömyysaste (%)/kk oli 9,7 %

Lähteet:

Työ- ja elinkeinoministeriö: Alueelliset kehitysnäkymät, kevät ja syksy 2018.

Tilastokeskus: kuntien avainluvut ja väestömuutosten ennakkotiedot.

Pohjois-Savon Ely-keskus: Työllisyyskatsaus, joulukuun 2018.

1.4 Kaupunkistrategia

Iisalmen kaupunkistrategia vuoteen 2030 hyväksyttiin joulukuussa 2017. Vuosi 2018 oli siten uuden kaupunkistrategian ensimmäinen toimeenpanovuosi. Kaupunkistrategia ohjaa koko kaupunkikonsernin toimintaa.

Iisalmen kaupunki parantaa asukkaiden hyvinvointia ja viihtyvyyttä laadukkaalla ja tehokkaalla palvelurakenteella sekä vahvistaa koko seudun kilpailukykyä ja vetovoimaa kehittämällä menestyvän elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä. Visiona on olla kansainvälisesti

tunnettu 25 000 asukkaan vetovoimainen seutukaupunki, joka tarjoaa loistavat asumisen ja yrittämisen olosuhteet sekä toimivat seudulliset palvelut.

Kaupungin arvoja ovat avoimuus, rohkeus, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus, yhteisöllisyys sekä ympäristövastuullisuus.

Vetovoimaan ja kasvuun liittyvä strateginen tavoite on kansainvälisesti vetovoimainen Iisalmi, joka tähtää siihen, että Iisalmi on kansainvälisesti tunnettu, vetovoimainen seutukaupunki, joka houkuttelee kaikenikäisiä asumaan, työskentelemään ja yrittämään.

Osaamiseen ja hyvinvointiin liittyvä strateginen tavoite on osaava ja hyvinvoiva iisalmelainen, joka tähtää siihen, että Iisalmi on valtakunnallisesti vetovoimainen koulutuskaupunki, joka tarjoaa asukkailleen mahdollisuuden elinikäiseen oppimiseen sekä monipuoliset kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut.

Toimivaan kaupunkiympäristöön ja rakentamiseen liittyvä strateginen tavoite on toimiva ja turvallinen Iisalmi, joka tähtää siihen, että Iisalmi tarjoaa terveet ja toimivat toimitilat, kaupunkiympäristö on viihtyisä sekä turvallinen liikkua.

Vakaaseen kuntatalouteen liittyvä strateginen tavoite on vakaan talouden Iisalmi, joka tähtää siihen, että Iisalmen kaupungin menojen kasvu on hallittua ja toimintakatteen kasvu on maltillisella tasolla. Tavoitteena on, että kaupungin hankintapolitiikka on vastuullista, ennakoivaa ja yritysystävällistä.

Työnantajakuvaan liittyvä strateginen tavoite on, että kaupungille halutaan töihin ja avoimna oleviin tehtäviin saadaan hyviä hakijoita ja että muuttaminen Iisalmeen on houkuttelevaa.

Visio 2030
Suomen houkuttelevin seutukaupunki

Strategiset ohjelmat

- VETOVOIMA JA KASVU
- OSAAMINEN JA HYVINVOINTI
- TOIMIVA KAUPUNKIYMPÄRISTÖ JA RAKENTAMINEN
- VAKAA KUNTATALOUS
- HOUKUTTELEVA JA HUOLEHTIVA TYÖNANTAJA

Arvot

- Avoimuus
- Rohkeus
- Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus
- Yhteisöllisyys
- Ympäristövastuullisuus

Toiminta-ajatus

Iisalmen kaupunki parantaa asukkaiden hyvinvointia ja viihtyvyyttä laadukkaalla ja tehokkaalla palvelurakenteella sekä vahvistaa koko seudun kilpailukykyä ja vetovoimaa kehittämällä menestyvän elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä.

www.iisalmi.fi

Kaupunkitason strategisten tavoitteiden ja mittareiden arviointi

Tavoite	Mittarit	Nykytila	Tavoite 2018	Toteuma 31.12.	Tavoite 2019-2020
Väkiluku 25 000 asukasta vuonna 2030	Asukasluku	21 767 (31.12.2016)	22 000	Ennakkoväkiluku 21 469	> 22 000
Työllisyysasteen ja työpaikkaomavaraisuuden nousu	Työllisyysaste	63,9% (31.12.2015)	> 65%	68,3% (v. 2017 tilasto)	> 67%
	Työpaikkaomavaraisuus	106,1% (31.12.2015)	> 107%	105,9% (31.12.2016)	> 110%
Saavutettavuuden parantaminen	Matka-aika Kuopioon / Helsinkiin	1h	55 min	56 min	50 min
		5,25h	5,25h	5h 7min	5 h
Kaupungin imagon ja yritysystävällisyyden parantaminen	Sijoitus muuttohalukkuustutkimuksessa	29. (v. 2016)	< 25.	30.	< 20.
	Arvosana Suomen Yrittäjien barometrissa	6,5 (v. 2016)	> 7,0	6,8	> 7,0

Kaupunkitason ylätavoitteena on kääntää väkiluvun kehitys positiiviseksi strategiakauden aikana. Vuonna 2018 tähän ei päästy, vaan väestökehitys jatkui lasku-uralla. Syntyvyys on laskenut vuosina 2017 – 2018 ennätyksellisen alhaiseksi, mikä tarkoittaa sitä, että muuttovoittoa tarvitaan entistäkin kipeämmin väestönkasvun mahdollistamiseksi.

Työpaikkakehitys on jatkunut erinomaisena, vaikka tilastot tulevatkin 1 – 2 vuotta jälkijunassa. Vuonna 2017 vahvistettu työllisyysaste on lähes 5% -yksikköä korkeampi kuin vuonna 2015 ja työttömyyskehityksen valossa vuoden 2018 lukema tulee olemaan tästä edelleen korkeampi. Työpaikkaomavaraisuus pysyi edellisvuoden tasolla, tuorein vahvistettu tilasto on 31.12.2016.

Saavutettavuuden osalta aikainen aamujunavuoro on parantanut yhteyttä Helsinkiin ja jatkossa myös 5-tielle on tulossa parannustoimenpiteitä.

Imagon ja yrittäjäyhteistyön parantamisen eteen tehty työ ei vielä kaikilla mittareilla näkynyt, valtakunnallisessa muuttohalukkuustutkimuksessa sijoitus heikkeni yhdellä. Yrittäjien kuntabarometrissa arvosanaa saatiin hieman parannettua, joten suunta on siltä osin oikea.

Kaupungin hankintaohje hyväksyttiin vuonna 2018. Kaupungin hankintapolitiikka on vastuullista, ennakoivaa ja yritysystävällistä. Yritysystävällisyys, vuorovaikutus ja viestintä korostuvat strategisina päämäärinä. Hankintaohjeessa asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain tilinpäätösten yhteydessä.

Kaupunkistrategian toteuttamisen keskeisimmät toimenpiteet ja tavoitteiden toteutuminen on raportoitu talousarvion toteutumisosassa.

Hyvinvointikertomus

Hyvinvointikertomus on olennainen osa kaupungin strategia- ja talousarviosuunnittelua. Iisalmen kaupungin tavoitteena on luoda toimivat poikkihallinnolliset hyvinvointirakenteet ja kytkeä hyvinvointijohtamisen näkökulma osaksi kaupungin toiminnan ja talouden suunnittelua.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi laajan hyvinvointikertomuksen vuosille 2018-2021 kokouksessaan 12.11.2018. Hyvinvointikertomuksessa kuvataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden kehitystä suhteessa vertailukuntiin ja –alueisiin sekä asetetaan keskeiset tavoitteet väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Hyvinvointikertomuksessa esitetyt valtuuston strategiset tavoitteet ovat yhteneväiset talousarvion tavoitteiden kanssa ja siksi niiden toteumatiedot löytyvät toimialojen talousarvion toteumaraporteista.

Iisalmen kaupungin hyvinvointikertomus löytyy www-sivuilta:

<https://www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=919777e4-d322-4e33-b0b4-ae795faea6a2>

1.5 Talous

Iisalmen kaupungin vuoden 2018 tilinpäätös (sis. vesilaitoksen) on ylijäämäinen 1,8 milj. €, tilikauden tulos 2,2 milj. € ja vuosikate 11,6 milj. € (539 €/ asukas). Talous toteutui ennakoitua paremmin.

Hyvään tulokseen vaikuttivat toimintamenojen alittuminen ja toimintatuottojen ylittyminen arvioidusta sekä Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän omistamien Terveyspalvelu Verso Oy:n osakkeiden myynti.

Terveyspalvelu Verso Oy:n osakkeiden myynnistä tuloutui Ylä-Savon SOTE kuntayhtymälle 4,0 milj. €. Osakkeiden myyntitulo kohdennettiin jäsenkuntien maksuosuuksiin peruspääomaosuuksien suhteessa: Iisalmen osuus myyntituotosta oli 2,5 milj. €.

1.5.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma kuvaa tilikauden tuloksen muodostumista ja sitä, riittääkö tuloina kertynyt rahoitus palvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kustannusten kattamiseen. Laskelmissa ovat mukana kaupungin ja liikelaitoksen ulkoiset tulot ja menot tuloslaskelmariveittäin yhdisteltyinä. Eri yksiköiden väliset tapahtumat eli sisäiset erät on tässä laskelmassa eliminoitu.

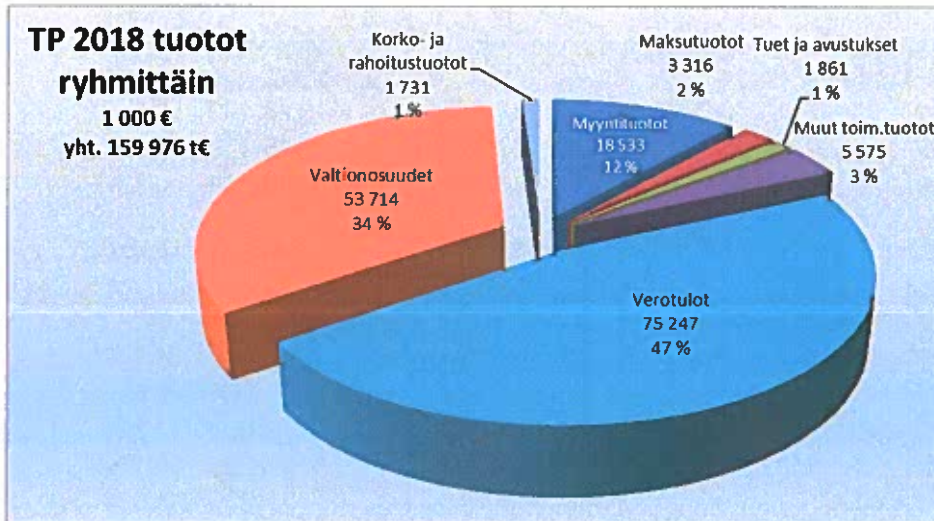
TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT (sis. vesilaitos)	2018 1 000 €	2017 1 000 €	Muutos %
Toimintatuotot	29 285	28 490	2,8 %
Toimintakulut	-147 306	-145 419	1,3 %
Toimintakate	-118 022	-116 929	0,9 %
Verotulot	75 247	75 574	-0,4 %
Valtionosuudet	53 714	51 456	4,4 %
Rahoitustuotot ja -kulut	624	1 640	-61,9 %
Korkotuotot	42	66	-35,8 %
Muut rahoitustuotot	1 688	2 063	-18,2 %
Korkokulut	-334	-256	30,1 %
Muut rahoituskulut	-773	-233	231,6 %
Vuosikate	11 564	11 740	-1,5 %
Poistot ja arvonalentumiset	-9 398	-8 526	10,2 %
Tilikauden tulos	2 165	3 214	-32,6 %
Tilinpäätössiirrot	-387	-1 016	-61,9 %
Tilikauden ylijäämä	1 778	2 198	-19,1 %

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	Kuntien ka.		
	2017	2018	2017
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	20	20	20
Vuosikate, % poistoista	149	123	138
Vuosikate/euroa/asukas	596	539	543
Asukasmäärä	-	21 469	21 639

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT
Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista = 100*Toimintatuotot/(Toimintakulut-Valmistus omaan käyttöön)
Vuosikate prosenttia poistoista = 100* Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset

Toimintatuotot

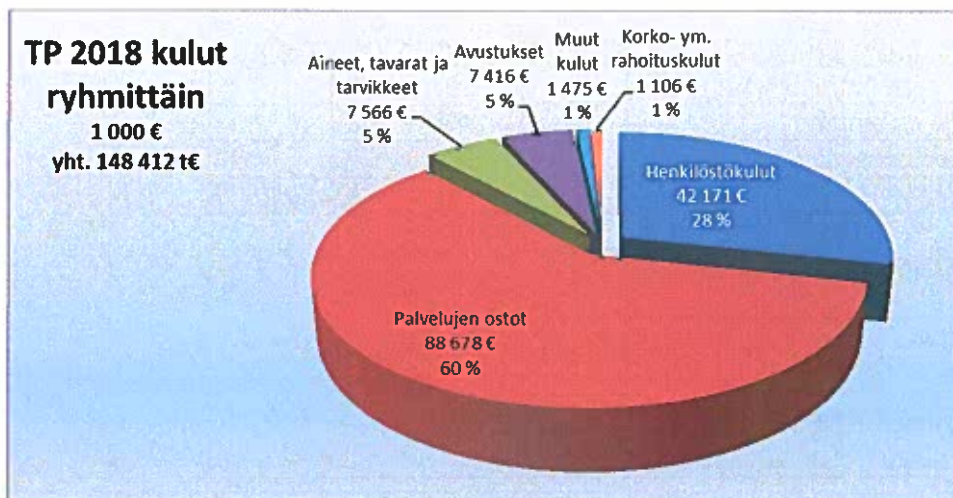
Toimintatuotot kasvoivat edellisestä vuodesta 2,8 %. Merkittävin muutos oli tonttipalveluissa maa-alueiden kertaluonteisissa luovutusvoitoissa.

Toimintakulut

Toimintakulut kasvoivat edellisestä vuodesta 1,3 %. Palvelujen ostot kasvoivat 1,7 %. Merkittävin toimintakulujen kasvuun vaikuttava tekijä oli Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ja erityisesti ostetun erikoissairaanhoidon kustannusten kasvu.

Maksuosuus Ylä-Savon SOTE kuntayhtymälle oli 73,9 milj. euroa (TP 2017: 72,2 milj. €). Sosiaali- ja terveydenhuollon menot muodostavat palvelujen ostoista 83 %.

Verotulot ja valtionosuudet

Valtionosuudet ja verotulot muodostavat verorahoituksen. Verotulot koostuvat kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöverosta. Valtionosuuksiin kirjataan peruspalvelujen valtionosuudet, jotka sisältävät myös kuntien välisen verotulotasauksen sekä ns. muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet.

Verotuloja kertyi 75,2 milj. euroa, jossa laskua edellisvuoteen -0,4 %. Kunnallisveroa kertyi 63,7 milj. euroa, jossa vähennystä edellisvuoteen -0,8 milj. euroa eli -1,2 %. Yhteisöveron kertymä oli 5,8 milj. euroa, jossa kasvua edellisvuoteen 0,5 milj. euroa eli 9,7 %. Kiinteistöveroa kertyi 5,7 milj. euroa, sama summa kuin edellisvuonna.

Työllisyyden parantuminen ei näkynyt verotulojen kehityksessä. Verotuloja vähensivät kiky-sopimus sekä työntekijöiden kasvaneet vähennykset. Yhteisöveron hyvä kehitys lähes kompensoi tuloveron menetyksen.

Tuloveroprosentin suuruus oli 20,50 % (2017: 20,50 %). Vuoden 2018 efektiivinen veroaste on ennakkotiedon mukaan 13,97 % (2017: 13,97 %).

Verotulojen kertymä vuosina 2017-2018 (milj. €):

Verokertymä	TP 2017 M€	TA2018 M€	Muutettu TA2018 M€	TP2018 M€
Kunnan tulovero	64,5	63,9	63,4	63,7
Osuus yhteisöveron tuotosta	5,3	5,3	5,7	5,8
Kinleistövero	5,8	5,8	5,7	5,7
Yhteensä	75,6	74,9	74,9	75,2

Valtionosuuksia kertyi 53,7 milj. €, jossa kasvua edellisvuoteen 2,3 milj. € eli 4,4 %.

Valtionosuuksien jakaantuminen vuosina 2017-2018 (milj. €):

Valtionosuus	TP 2017 M€	TA2018 M€	Muutettu TA2018 M€	TP2018 M€
Peruspalvelujen vo.	44,0	43,2	43,6	43,6
Verotulotasaus	10,1	11,4	11,3	11,3
Järjestelmämuutoksen tasaus	-1,2	0,0	0,0	0,0
Opetus- ja kulttuuritoimen vo.	-1,4	-1,5	-1,2	-1,2
Yhteensä	51,5	53,1	53,7	53,7

Rahoitustulot ja -kulut

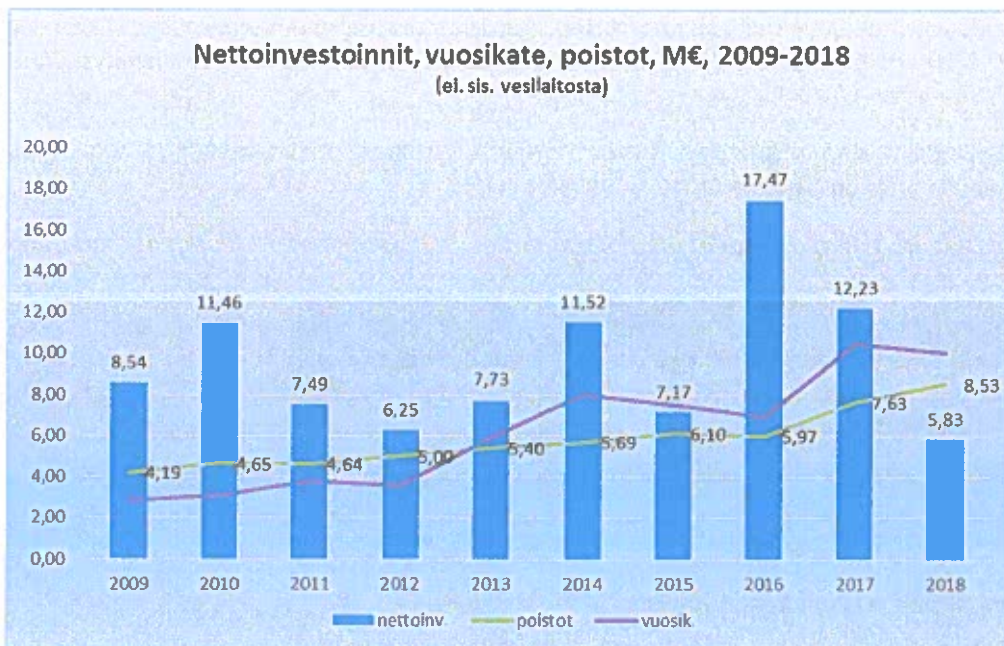
Rahoitustuottojen ja -kulujen yhteismäärä väheni edellisestä vuodesta. Sijoitusomaisuuden alaskirjaukset sekä myyntituottojen vähentyminen vaikuttivat kokonaiskertymään. Sijoitusomaisuuden 12 kk tuotto on ollut negatiivinen.

Vuosikate, poistot ja satunnaiset erät

Kaupungin säännönmukaisen toiminnan tulorahoitusta osoittavaa vuosikatetta kertyi 11,6 milj. € tilikaudella 2018. Vuosikate heikkeni edellisestä vuodesta -1,5 %.

Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot olivat 9,4 milj. euroa, kasvua edellisvuoteen 0,9 milj. €. Palvelutuotannosta poistuneita hyödykkeitä poistettiin 1,4 milj. € arvosta. Isoimmat näistä olivat Kilpijärven koulu (1,4 milj. euroa) ja Malmirannan päiväkotitoiminta (0,04 milj. euroa). Edellä mainittuja poistoja ei oltu huomioitu talousarviomuutoksessa.

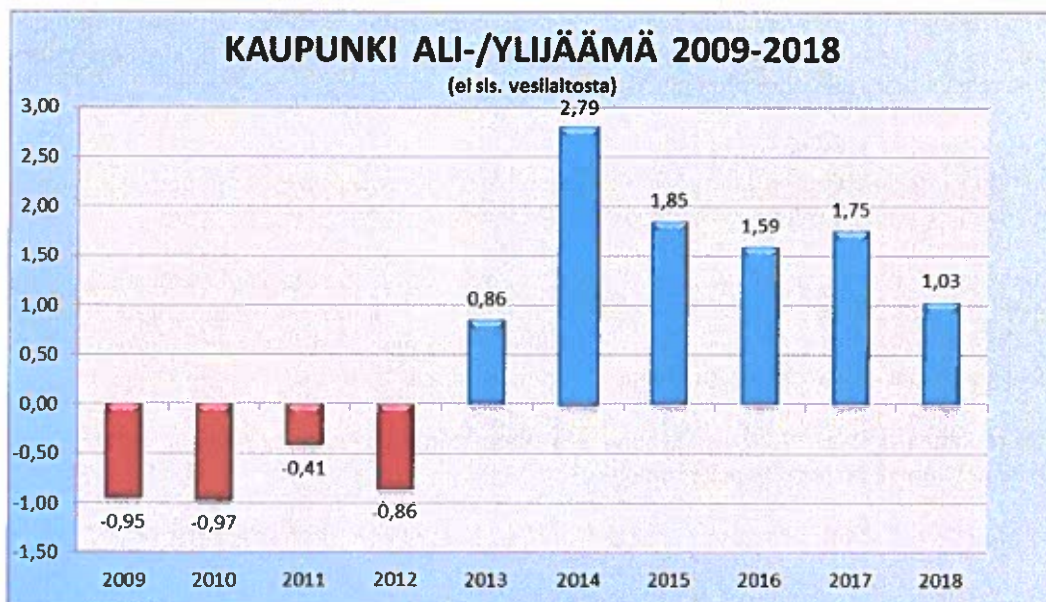
Vuosikate kattaa poistot 123 %:sti. Kaupungin tulorahoituksen katsotaan olevan riittävä, kun vuosikate on vähintään poistojen suuruinen.

Tilikauden tulos ja ylijäämä

Tilikaudelle kohdistuvien tulojen ja menojen erotuksesta muodostuu tilikauden tulos, joka oli 2,2 milj. euroa ylijäämäinen. Tilikauden tulos heikkeni edellisestä vuodesta 1,0 milj. €.

Tilinpäätössiirrot sisältävät poistoeron sekä varausten ja rahastojen muutoksen. Näiden erien nettovaikutus kaupungin tilikauden ylijäämään on -0,4 milj. € sisältäen poistoeron muutosta -0,8 milj. € ja rahastojen muutosta 0,4 milj. €.

Kokonaistulot ja –menot (ei sis. vesilaitosta)

TULOT	milj. €	MENOT	milj. €
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	37,9	Toimintakulut	159,2
Verotulot	75,2	Korkokulut	0,3
Valtionosuudet	53,7	Muut rahoituskulut	0,8
Korkotuotot	0,0	Satunnaiset kulut	0,0
Muut rahoitustuotot	3,4	Tulorahoituksen korjauserät	
Satunnaiset tuotot	0,0	Pakollisten varausten muutos	
Tulorahoituksen korjauserät		- pakollisten varausten lis. (+), väh.(-)	
- pysyvien vastaavien hyödykkeiden		- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden	
luovutusvoitot	-0,7	luovutustappiot	
Investoinnit		Investoinnit	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,1	Investointimenot	6,8
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden			
luovutustulot	0,9	Rahoitustoiminta	
Rahoitustoiminta		Antolainasaamisten lisäykset	0,0
Antolainasaamisten vähennykset	0,1	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	8,5
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	9,5	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0,0
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0,0	Kokonaismenot yhteensä	175,6
Kokonaistulot yhteensä	181,9		

Iisalmen kaupungin vuosien 2016–2018 tilinpäätösten keskeiset tunnusluvut:

Keskeiset tunnusluvut	2016	2017	2018
Tuloveroprosentti	20,50	20,50	20,50
Toimintakate (milj. €)	-119,6	-119,8	-121,3
Verotulot (milj. €)	75,1	75,6	75,2
Valtionosuudet (milj. €)	48,6	51,5	53,7
Vuosikate (milj. €)	6,9	10,5	10,0
Vuosikate €/asukas	317	485	468
Investoinnit netto (milj. €)	17,5	12,4	5,8
Lainojen muutos (milj.€, sis.vesi)	10,8	7,1	7,7
Lainat € / asukas (sis. vesi)	2 153	2 494	2 870

* ei sisällä vesilaitosta ellei toisin mainita

Iisalmen Vesi -liikelaitos

Vesilaitoksesta on muodostettu kaupunginvaltuuston päätöksellä vuoden 2009 alusta lukien kuntalain mukainen kunnallinen liikelaitos.

Iisalmen Veden vuoden 2018 keskeisiä lukuja:

Toimintatuotot	5,4 milj. euroa
Toimintakulut	3,5 milj. euroa
Ylijäämä	743 524 euroa
Tuloutus kaupungille	400 000 euroa

Vuoden 2018 vesimaksut (sis. alv):

Puhdas vesi	1,54 € / m ³
Jätevesi	2,36 € / m ³

Ylä-Savon Vesi Oy huolehtii vedenhankinnasta ja -tuotannosta. Iisalmen Vesi huolehtii vedenjakelusta, jäteveden puhdistuksesta ja viemäriverkostotoiminnoista sekä kuluttajapalvelusta ja laskutuksesta.

Iisalmen vesi -liikelaitoksen nettoinvestoinnit olivat 7,0 milj. euroa.

1.5.2 Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelmaan kootaan käyttötalous-, tuloslaskelma- ja investointiosan tulojen ja menojen aiheuttama rahavirta (toiminnan ja investointien rahavirta). Lisäksi rahoituslaskelmaan merkitään kaupungin antolainauksen, lainakannan ja mahdolliset oman pääoman muutokset sekä arvio merkittävistä muutoksista muissa maksuvalmiuden erissä (rahoituksen rahavirta).

Rahoituslaskelma kuvaa kirjanpitoon kirjattujen liiketapahtumien vaikutusta kaupungin rahavaroihin. Se kertoo toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirtojen kautta, lisääntyivätkö vai vähenivätkö kaupungin rahavarat tilikauden aikana. Rahoituslaskelmaan on koottu koko kaupungin kaikki ulkoiset rahan lähteet ja rahan käyttö. Eri yksiköiden väliset sisäiset erät on laskelmassa eliminoitu.

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT (sis. vesilaitos)		
	2018	2017
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate ja liikeylijäämä (liikelait poistot+rahoitus)	11 564	11 740
Satunnaiset erät	0	0
Tulorahoituksen korjaukset	-714	51
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-13 805	-16 113
Rahoitusosuudet investointimenoihin	123	24
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	892	222
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 940	-4 076
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	-15	-3
Antolainasaamisten vähennys	119	126
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	17 342	15 050
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-9 689	-6 552
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	-1 400
Oman pääoman muutokset	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	2 374	-1 123
Rahoituksen rahavirta	10 131	6 098
Rahavarojen muutos	8 191	2 022
Rahavarat 31.12	29 240	21 049
Rahavarat 1.1	-21 049	-19 027

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	Kuntien ka. 2017	2018	2017
Toiminnan ja inv. rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000€	-254	-16 183	-18 304
Investointien tulorahoitus, %	98	84,5	73,0
Lainanhoitokate	1,7	1,2	1,8
Kassan riittävyys, pv	46	62	46
Asukasmäärä	-	21 469	21 639

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €
Toiminnan ja investointien rahavirta välituloksen viiden vuoden kertymän avulla seurataan investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä.
Investointien tulorahoitus, €
= 100 * Vuosikate/Investointien omahankintameno
Lainanhoitokate
= (Vuosikate + Korkokulut)/(Korkokulut + Lainanlyhennykset)
Kassan riittävyys
= 365 pv * Rahavarat 31.12/Kassasta maksut tilikaudella

Toiminnan rahavirta

Rahoituslaskelman ensimmäisellä rivillä esitettävä vuosikate on 11,6 milj. euroa. Vuosikatetta oikaistaan toiminnan rahavirtaa laskettaessa satunnaisilla erillä ja tulorahoituksen korjauserillä.

Investointien rahavirta

Vuoden 2018 investointimenot olivat 13,8 milj. euroa. Investointikohteista sekä investointimenojen ja -tulojen toteutumisesta on kerrottu tarkemmin investointiosan toteumavertailussa. Rahoitusosuuksia investointimenoihin kertyi 0,1 milj. €.

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloja eli omaisuuden myyntituloja kirjattiin 0,8 milj. euroa. Toiminnan ja investointien rahavirraksi muodostui -1,9 milj. €. Investointien vuoden 2018 tulorahoitusprosentiksi, joka lasketaan vuosikatteen ja investointien omahankintamenon suhteesta, muodostui 84,5 %. Tunnusluku kertoo, että investointien omahankintameno on kyetty rahoittamaan 84,5 prosenttisesti tulorahoituksella. Luvun ollessa alle sata, joudutaan rahoitusta kattamaan omaisuuden myynnillä, kassavaroilla ja/tai lainanotolla.

Lainanhoitokate oli 1,2. Tunnusluku heikkeni edellisvuodesta 0,6 ollen heikompi (0,5) kuin kuntien keskiarvo vuonna 2017. Iisalmen lainanhoitokyky on tyydyttävä.

Rahoituksen rahavirta

Kaupungille maksettiin takaisin antolainoja 0,1 milj. € eikä uusia lainoja annettu. Uutta lainaa nostettiin talousarviovuonna 17,3 milj. € ja pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 9,7 milj. €.

Investoinnit toteutuivat ennakoitua pienempinä, koska useiden investointihankkeiden toteutus viivästyi suunnitellusta. Koska investoinnit jäivät suunniteltua pienemmiksi, pysyi kassatilanne hyvänä. Rahavarat lisääntyivät tilikaudella 8,2 milj. €, mikä selittyy lainanotolla. Rahavarat vuoden 2018 lopussa olivat 29,2 milj. € sisältäen myös rahoitusarvopaperit.

Uutta lainaa nostettiin kaupungille 9,5 milj. € ja vesilaitokselle 7,8 milj. €, vanhoja lainoja maksettiin pois 9,7 milj. €. Lainamäärä oli vuoden 2018 lopussa 61,6 milj. € eli 2 870 €/asukas, josta kaupungin osuus 48,7 milj. € eli 2 268 €/asukas.

1.6 Rahoitusasema ja sen muutokset

Tase kuvaa kaupungin omaisuus- ja pääomaeriä tilikauden päättymishetkellä ryhmiteltynä luonteensa mukaisesti omaisuus- ja pääomaeriin. Tase sisältää myös liikelaitoksen omaisuus- ja pääomaerät, mutta kuten tulos- ja rahoituslaskelmissakin, erät eivät sisällä kaupungin eri yksiköiden välisiä sisäisiä eriä, kuten saamisia ja velkoja.

Iisalmen kaupungin taseen loppusumma 31.12.2018 oli 174,1 milj. €. Lisäystä edellisen vuoden tilinpäätökseen on 12,3 milj. €.

Taseen pysyvissä vastaavissa kasvua tapahtui investointien vuoksi 4,2 milj. €, vaihtuvissa vastaavissa rahavarat kasvoivat 8,2 milj. €. Vastattavien pääomien muutokset tilikauden aikana johtuivat pääosin vieraan pääoman kasvamisesta 10,0 milj. € ja oman pääoman kasvusta 1,4 milj. €.

Tase ja sen tunnusluvut

VASTAAVAA	2018	2017	VASTATTAVAA	2018	2017
	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €
A PYSYVÄT VASTAAVAT			A OMA PÄÄOMA		
I Aineettomat hyödykkeet			I Peruspääoma	63 789	63 789
Aineettomat oikeudet	70	119	Muu oma pääoma	11 332	11 732
Muut pitkävaikutteiset menot	1 498	1 506	Ed. tilik. yli-(+)/alijäämä(-)	9 378	7 626
II Aineelliset hyödykkeet			Tilikauden yli-(+)/alijäämä (-)	1 778	1 752
Maa- ja vesialueet	10 846	10 277	B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Rakennukset	52 334	54 427	Poistoero	8 540	7 752
Kiinteät rakenteet ja laitteet	25 124	25 314	C PAKOLLISET VARAUKSET		
Koneet ja kalusto	1 616	1 677	Eläkevaraukset	17	17
Muut aineelliset hyödykkeet	283	273	Muut pakolliset varaukset	141	141
Ennakkom. ja kesk.er. Hank.	8 837	2 976	D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
III Sijoitukset			Valtion toimeksiannot	0	23
Osakkeet ja osuudet	34 496	34 429	Lahjoitusrahastojen pääomat	3 790	3 622
Muut lainasaamiset	1 809	1 928	Muut toimeksiantojen pääomat	9	11
Muut saamiset	85	70	E VIERAS PÄÄOMA		
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT			I Pitkäaikainen		
Valtion toimeksiannot	0	26	Lainat rahoitus- ja vakuutuslait.	51 962	44 593
Lahjoitusrahastojen varat	3 482	3 259	Saadut ennakot	0	0
C VAIHTUVAT VASTAAVAT			Muut pitkäaikaiset velat	1 259	1 196
II Saamiset			II Lyhytaikainen		
Pitkäaikaiset			Lainat rahoitus- ja vakuutuslait.	9 656	9 372
Muut saamiset	0	224	Saadut ennakot	581	468
Lyhytaikaiset			Ostovelat	3 391	4 136
Myyntisaamiset	2 112	1 494	Muut velat	922	720
Lainasaamiset	0	0	Siirtovelat	7 552	4 825
Muut saamiset	2 048	2 504	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	174 098	161 776
Siirtosaamiset	219	224			
III Rahoitusarvopaperit					
Osakkeet ja osuudet	4	4			
Muut arvopaperit	17 322	17 590			
IV Rahat ja pankkisaamiset	11 914	3 456			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	174 098	161 776			

TASEEN TUNNUSLUVUT	Kuntien ka. 2017	2018	2017
Omavaraisuus (%)	61	55	57
Suhteellinen velkaantuneisuus (%)	56	46	41
Velat ja vastuut % käyttötuloista, % ei saatavilla		47	42
Kertynyt yli-/alijäämä, M€	11 422	11	9
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	2 072	520	433
Lainakanta 31.12., milj €	16 170	61,6	54,0
Lainakanta 31.12., €/asukas	2 933	2 870	2 494
Lainasaamiset, €/as	1 036	84	89
Asukkaiden lukumäärä 31.12	-	21 469	21 639

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT
Omavaraisuusaste, %

$$= 100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$$
Suhteellinen velkaantuneisuus

$$= 100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$$
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

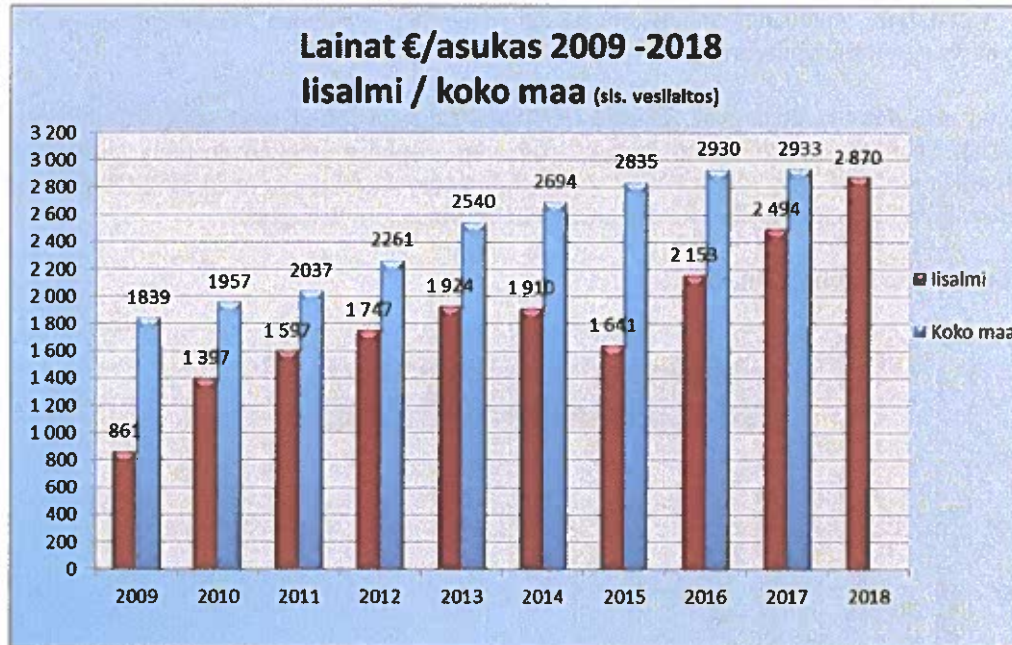
$$= 100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{Vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$$
Lainakanta 31.12

$$= \text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}$$
Lainasaamiset 31.12

$$= \text{Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset}$$

Lainakanta oli vuoden 2018 lopussa 61,6 milj. €. Lainamäärä kasvoi edellisestä vuodesta 7,7 milj. €. Lainamäärä asukasta kohden oli vuoden 2018 lopussa 2 870 €. Asukaskohtainen lainamäärä oli vuotta aiemmin 2 494 € eli vuodessa kasvua 376 €/asukas (15,1 %).

Kuntien keskimääräinen lainamäärä tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan vuonna 2018 oli 3 052 €/asukas.

Investoinnit

Investoinnit (brutto) olivat 13,8 milj. €, josta kaupungin investoinnit 6,8 milj. € ja vesilaitoksen investoinnit 7,0 milj. €. Useiden investointihankkeiden toteutus viivästy i alkuperäisestä aikataulusta, joten investoinnit toteutuivat talousarviota pienempinä.

Merkittävimmät investointikohteet vuonna 2018 olivat:

- Vuohiniemen jätevedenpuhdistamon saneeraus 6,0 milj. €
- Katujen ja teiden peruskorjaukset 1,3 milj. €
- Palvelukeskus Kirkonsalmi 0,8 milj. €
- Terveyskeskus 0,9 milj. €

Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa helmikuussa 2018. Mikäli suunnitelma toteutuu, on vuoteen 2025 tultaessa kaupungin 11 koulukiinteistöstä rakennettu uudisrakennuksina tai peruskorjattu yhdeksän koulua.

Suurimpia investointihankkeita tulevaisuudessa ovat uuden uimahallin sekä koulujen rakennushankkeet. Kankaan alueen kaavoitus käynnistyi vuonna 2018 ja hanke etenee suunnitteluvaiheeseen vuoden 2019 aikana. Vuonna 2018 valmistuivat neljän uuden koulun hankesuunnitelmat (Runni, Hernejärvi, Mansikkaniemi ja Kilpijärvi). Koulujen rakennushankkeet käynnistyvät vuosien 2019-2020 aikana. Tämän lisäksi Vuohiniemen jätevedenpuhdistamon saneeraushanke eteni suunnitelman mukaan.

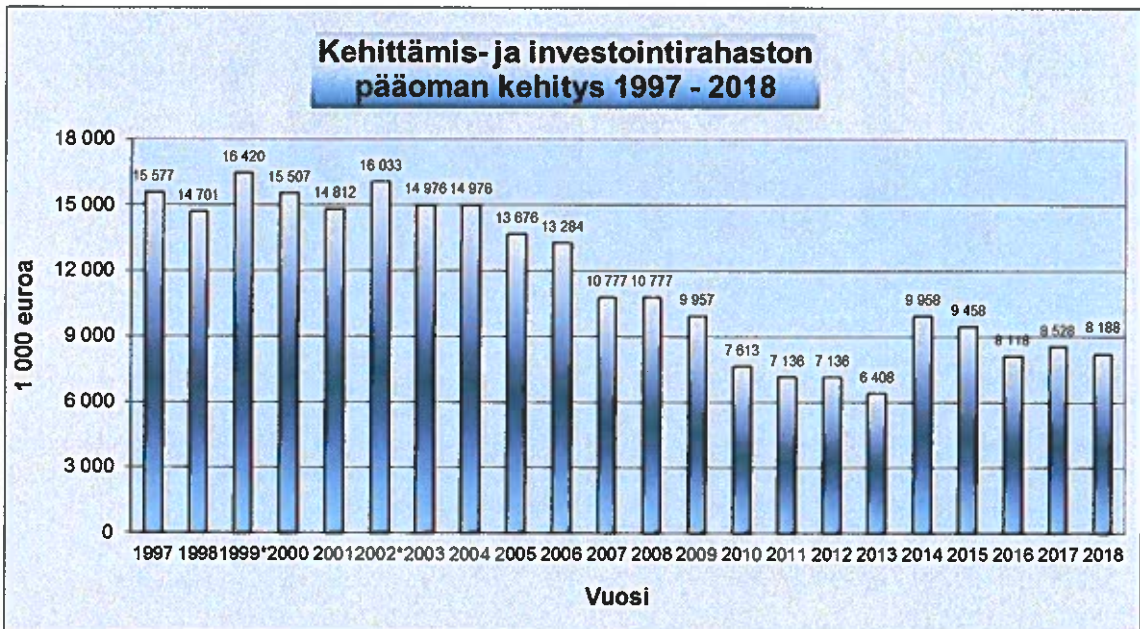
Koulurakennuksiin ja kiinteistöjen sisäilmaongelmiin liittyvät asiat ovat vaikuttaneet merkittävästi kaupungin toimintaan ja talouteen ja on ennakoitavissa, että kiinteistöjen korjaus- ja rakentamistarve kasvaa edelleen vuoteen 2025 merkittävästi.

Sijoitukset

Iisalmen kaupunki on ulkoistanut sijoitustoiminnan ammattimaiselle omaisuudenhoitajalle täyden valtakirjan omaisuudenhoitosopimuksin perustuen Iisalmen kaupunginvaltuuston hyväksymään sijoitussuunnitelmaan.

Kaupungin sijoitukset koostuvat Danske Bankin rahastosijoituksista sekä sijoituksesta Alexandrian Tähtirahastot yhdistelmälainaan. Alexandrian yhdistelmälainaan tehty sijoitus on määräaikainen ja se erääntyy tammikuussa 2020. Sijoitusten markkina-arvo 31.12.2018 oli 17,4 milj. euroa. Sijoitusten arvonkehityksestä on annettu erillinen sijoitusraportti.

Kehittämisen- ja investointirahasto

Siirto rahastoon (alkupääoma) 17 295 353 € tilikaudella 1997.

Lisäksi rahastoa kartutettu:

1999	2,5 milj. €	Savon Voiman osakkeiden myyntivoitto
2002	1,2 milj. €	Savon Voiman osakkeiden myyntivoitto
2014	4,6 milj. €	Savonia ammattikorkeakoulun yhtiöittämisen tuotto
2017	1,8 milj. €	Tilikauden tuloksesta
2018	1,0 milj. €	Tilikauden tuloksesta

Tilikauden alijäämiä rahastosta katettu:

2007	1,7 milj. €
2010	1,1 milj. €
2011	0,5 milj. €

Vuonna 2018 rahastoa on käytetty 1,34 milj. € Kirkonsalmen palvelukeskuksen, terveyskeskuksen ja nuorisotalon korjauksiin ja rahastoa on kartutettu 1,0 milj. € tilikauden tuloksesta, rahaston pääoman ollessa tilikauden lopussa 8,2 milj. €.

Muut rahastot

Kaupungilla on vahinkorahasto, josta korvataan kertaluonteisia vahinkoja tai vastuuta, joita ei ole vakuutuksien katettu, vakuutuskorvauksen ylittävä osa sekä erityisin perustein oikeudenkäynteihin liittyviä kuluja ja oikeuden päätöksistä johtuvia kaupungin velvoitteita. Vahinkorahaston pääoma 31.12.2018 oli 2,9 milj. euroa.

Kaupungilla on lisäksi opintorahasto, josta tuetaan iisalmelaisia opiskelijoita apurahoin ja stipendein. Opintorahaston pääoma 31.12.2018 oli 0,2 milj. euroa.

1.7 Henkilöstö

Vuoden 2018 lopussa vakinaista henkilökuntaa oli Iisalmen kaupungin palveluksessa 771 henkilöä. Vähennystä edellisvuoteen on 15 henkilöä. Kaupungin vakinaisen henkilökunnan keski-ikä oli 48,7 vuotta ja koko henkilökunnan keski-ikä 46,6 vuotta. Henkilöstön määrä on vähentynyt 24 henkilöllä, kun tarkastelussa on mukana koko henkilöstö yhteensä.

Henkilöstön lukumäärä (Populus) 31.12.2018

Toimiala	Vakinaiset	Sijaiset	Määrä- aikaiset	Oppisop. suhteiset	Työllis- tetyt	Yhteensä	Yhteensä (ei. sis. työllistettyjä)
Elinvoima- ja konsernipalvelut	222 (227)	15 (19)	66 (48)	0 (0)	*14 (8)	317 (302)	303 (294)
Sivistys- ja hyvinvointitoimiala	449 (457)	37 (52)	73 (80)	0 (0)	9 (21)	568 (610)	559 (589)
Tekninen toimiala	88 (89)	2 (3)	8 (8)	0 (0)	5 (0)	103 (100)	98 (100)
Vesilaitos	12 (13)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (1)	12 (14)	12 (13)
Yhteensä	771 (786)	54 (74)	147(136)	0 (0)	28 (30)	1 000(1 026)	972 (996)

Suluissa tilanne 31.12.2018. *Tähdellä merkittyyn työllistettyjen määrään sisältyy kolmannelle sektorille sijoitetut työllistetyt.

Vuoden 2018 tilinpäätöksen mukaan maksetut palkat ja palkkiot olivat 32,2 milj. euroa sekä eläkkeet ja muut henkilöstösivukulut 10,0 milj. euroa eli yhteensä 42,2 milj. euroa. Vastaava summa vuonna 2017 oli 42,2 milj. euroa, joten henkilöstömenot pysyivät ennallaan. Henkilöstöhallinto on laatinut erillisen henkilöstökertomuksen ja se tuodaan omana asianaan kaupunginhallituksen ja valtuuston käsittelyyn.

1.8 Ympäristötekijät

Toimintakertomukseen on sisällytettävä kuvaus niistä ympäristökysymyksistä, jotka vaikuttavat olennaisesti kaupungin taloudelliseen tulokseen, asemaan, toiminnan kehitykseen tai riskeihin. Lisäksi toimintakertomuksessa on annettava tiedot siitä, miten kaupunki huolehtii ympäristöasioista ja esimerkiksi siitä, miten kunnan toiminta vaikuttaa ympäristöön. Ympäristömenot aiheutuvat toiminnasta, jonka tarkoituksena on tuottaa ympäristöhyötyjä tai ennaltaehkäistä, vähentää tai korjata ympäristöhaittoja, parantaa tulevaa ympäristönsuojelutasoa ja edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä.

Kaupungin ympäristötuotoista suurin osa n. 3,1 milj. euroa koostuu Iisalmen Vesi –liikelaitoksen jätevesimaksuista ja muista toimintaan liittyvistä tuotoista. Ympäristötoimintakulujen ja poistojen kokonaismäärä oli n. 2,5 milj. euroa. Ilman poistoja ympäristötoimintakulut olivat n. 1,9 milj. euroa. Pääosa kustannuksista aiheutui jätevesien puhdistuksesta sekä viemäriverkoston käytöstä ja kunnossapidosta (n. 1,6 milj. euroa). Jätehuolto- ja jätevesimaksuihin käytettiin n. 0,3 milj. euroa.

Tämän lisäksi Ylä-Savon jätehuoltolautakunta huolehtii alueellisesti jätehuollon viranomais-tehtävistä ja jätehuollon suunnittelusta ja kehittämisestä. Tästä aiheutuneet toimintakulut katetaan jätehuoltomaksuilla.

Ympäristöinvestointeja tehtiin vuonna 2018 yhteensä n. 6,4 milj. euroa. Suurin osa ympäristöinvestoinneista kohdistui Iisalmen vesi –liikelaitoksen toimintaan. Merkittävin ympäristöhanke on Vuohiniemen jätevedenpuhdistamon saneeraus, joka alkoi vuonna 2017 ja se valmistuu vuoden 2019 loppuun mennessä. Vaiheittain toteutettavan saneerauksen kokonaiskustannus on n. 15,5 milj. euroa. Vuoden 2018 investoinnin osuus oli n. 6,0 milj. euroa. Puhdistamolle rakennetaan uusi esikäsitellytila ja ilmastuslinja, jotka valmistuivat vuoden 2018 aikana. Nykyisten altaiden kattaminen sekä hajukaasunpoistojärjestelmien asentaminen tapahtuvat vuonna 2019.

Kaikissa talonrakennuksen uudishankkeissa panostetaan energiatehokkuuteen valitsemalla energiatehokkuusluokaksi vähintään luokka B.

Vuoden aikana Iisalmen kaupunki tarkisti vuonna 2011 laaditun hulevesitulvariskien alustavan arvioinnin. Iisalmen kaupungin alueella ei arvioinnin perusteella katsota olevan merkittävää hulevesitulvariskiä.

Iisalmen kaupunki liittyi Kunta-alan energiatehokkuussopimukseen (sopimuskausi 2017-2025) vuoden 2018 aikana.

Iisalmen kaupunki on ollut mukana KieRe – Kiertotalouden ja resurssiviisauden edistäminen Pohjois-Savossa –hankkeessa. Hankkeen päättymisajaksi oli alun perin määritelty 31.12.2018, mutta hanke sai jatkoaikaa 30.9.2019 saakka. Iisalmen kaupunki sitoutui jatkamaan hankkeen toteuttamista ja hankkeen rahoittamista omalta osaltaan 30.9.2019 saakka. Iisalmessa KieRe – hanke on toteuttanut v. 2018 seuraavia toimia:

-Iisalmen kaupungille laadittiin vuoden 2018 aikana resurssiviisauden toimintasuunnitelma vuosille 2018-2050. Ohjelma sisältää viisi teemaa, joiden sisällä on määritetty teemakohtaiset tavoitteet, toimenpiteet sekä mittarit. Teemat ovat:

- Energiantuotanto ja kulutus
- Liikkuminen ja yhdyskuntarakenne
- Kulutus ja materiaalikierrot
- Ruuan tuotanto ja kulutus
- Vedenkäyttö ja luonnonvedet

-Hankkeen myötävaikutuksella Iisalmen kaupunki hankki vuoden 2018 aikana henkilöstön yhteiskäyttöön täyssähköauton sekä sähköautojen latauspisteitä kaupporille ja kaupungintalolle.

-Iisalmen kaupunki liittyi Kuntien ilmastokampanjaan helmikuussa 2018.

Ympäristövastuulla tarkoitetaan ympäristöön liittyvää voimassa olevaa velvoitetta, jolla on todennäköisesti tulevaisuudessa menoja lisäävä vaikutus. Vuoteen 2018 kohdistuvia ympäristövastuita ei tilinpäätöksessä todettu.

1.9 Muut ei-taloudelliset asiat

Kunnan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevan yleisohjeen mukaisesti toimintakertomuksessa on annettava tiedot siitä, miten kaupunki huolehtii korruption ja lahjonnan torjunnasta sekä ihmisoikeusasioista. Tiedot on annettava siinä laajuudessa kuin se on tarpeen toiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi.

Uudet luottamushenkilöt aloittivat työskentelynsä kesäkuussa 2017. Luottamushenkilöiden perehdyttämis- ja koulutustilaisuuksissa on käsitelty esteellisyyskysymyksiä, millä on pyritty siihen, että luottamushenkilöt ottavat itse vastuun esteellisyyden arvioinnista. Toimielimien esityslistoilla on myös maininta esteellisyyden arvioinnista.

Kuntaliitto on ohjeistanut yleiskirjeessään (21.6.2017) vieraanvaraisuuteen, etuihin ja lahjoihin liittyviä asioita. Kuntaliiton ohjetta sovelletaan Iisalmen kaupungissa ja luottamushenkilöitä kannustetaan tutustumaan ohjeen sisältöön. Ohje löytyy Kuntaliiton sivuilta:

<https://www.kuntaliitto.fi/yleiskirjeet/2017/ohje-vieraanvaraisuudesta-eduista-ja-lahjoista>

Kaupungin henkilöstöä on ohjeistettu ohjeella vieraanvaraisuuden vastaanottamisesta. Kaupungin ohje on löydettävissä kaupungin intranetistä.

Kaupungin arvoja ovat avoimuus, rohkeus, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus, yhteisöllisyys ja ympäristövastuullisuus. Arvoista erityisesti tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus ovat kaupungin toimintoja, hallintoa ja kehittämistä koskevia läpileikkaavia periaatteita. Iisalmessa ihmisiä kohdellaan yhdenvertaisesti. Tasa-arvosta ja oikeudenmukaisuudesta on määräyksiä lukuisissa kuntien toimintaa ohjaavissa laeissa ja asetuksissa sekä kaupungin henkilöstöohjelmassa.

1.10 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Iisalmi on Ylä-Savon seutukunnan keskuskaupunki, joka on elinkeinorakenteeltaan vahva. Talouselämän positiivinen vire on vahvistunut entisestään erityisesti Ylä-Savon alueella, mikä heijastuu kaupungin elinvoimaisuuteen.

Iisalmen ja Ylä-Savon alueen haasteena on väestönkehitys, jonka ennustetaan olevan negatiivinen. Syntyvyys on laskenut viime vuosina. Edellä mainitun lisäksi osaavan työvoiman saatavuus on merkittävä riski elinkeinoelämän kehittymisen näkökulmasta.

Tulevaisuuden investointipaineet ovat merkittävät. Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelman toimeenpano, uimahallin rakentaminen sekä muut peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeet lähitulevaisuudessa vaikuttavat kaupungin taloudelliseen ja toiminnalliseen kehitykseen.

1.11 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Iisalmen kaupungin riskienhallintaa on toteutettu valtuuston hyväksymien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden sekä sisäisen valvonnan yleisohjeen mukaisesti. Sisäisen valvonnan ohje koskee kaikkia kaupunkikonsernin toimielimiä ja toimintaa, josta kaupunki vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden myötä.

Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet ja konserniyhteisöt arvioivat ja tunnistavat tavoitteita uhkaavia riskejä ja arvioivat niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laativat suunnitelmat riskien hallitsemiseksi. Tärkeimmät riskit ja niihin liittyvät nykyiset ja uudet riskienhallintatehtävät kirjataan vuotuisiin suunnitelmiin ja ne otetaan huomioon myös taloussuunnittelussa.

Iisalmen kaupungissa riskit jaetaan neljään riskialueeseen:

- Toiminnalliset riskit, jotka liittyvät päivittäiseen toimintaan.
- Strategiset riskit, jotka liittyvät usein ulkoisten tapahtumien muutoksiin, pitkän aikavälin suunnitelmiin, strategiisiin tavoitteisiin tai sidosryhmäyhteistyöhön.
- Taloudelliset riskit, jotka liittyvät taloudellisiin ja rahoituksellisiin tekijöihin.
- Vahinkoriskit, jotka aiheutuvat odottamattomista ja äkillisistä tapahtumista.

Riskikartoituksessa on tunnistettu, arvioitu ja käsitelty kaupunkitason riskejä, joista merkittävimmiksi riskeiksi nousivat *toiminnalliset riskit*, jotka liittyvät henkilöstöön, avainhenkilöihin, tietojärjestelmiin sekä vanheneviin toimitiloihin, sisäilmaongelmiin ja korjausvelan kasvuun.

Toiminnalliset riskit liittyvät tietoverkon tai –liikenteen katkeamiseen. Useat kunnalliset palvelut ja toimintaprosessit ovat sähköisten tietojärjestelmien varassa ja siksi laaja-alainen häiriö voi aiheuttaa toiminnan lamaantumisen.

Merkittäviä toiminnallisia riskejä ovat myös tietosuojaan ja tietoturvaan liittyvät riskit, jotka voivat pahimmillaan johtaa myös taloudellisiin vahinkoihin. Näiden riskien hallinta on hyvällä tasolla. Henkilöstöä on koulutettu ja koulutetaan jatkuvasti tietosuojaan ja tietoturvaan liittyen. Savon ICT-palvelut Oy:n kanssa tehtävällä yhteistyöllä pyritään vähentämään tietoverkkoihin ja –liikenteeseen liittyviä riskejä ja turvaamaan palvelutuotanto kaikissa olosuhteissa. Näiden riskien hallinnan katsotaan olevan kohtalaisella tasolla. Toiminnallisiin riskeihin sisältyy myös juridinen riski ja maineriski.

Kiinteistöjen sisäilmaongelmat ovat merkittävä toiminnallinen ja taloudellinen riski. Riskiä pyritään hallitsemaan kiinteistöjen jatkuvalla korjauksella ja ylläpidolla sekä tekemällä sisäilmakyselyitä. Ongelmiin pyritään reagoimaan nopeasti.

Strategisesti merkittävät riskit liittyvät lainsäädäntömuutoksiin, jotka heikentävät alueen elinvoimatekijöitä. Keskeisten julkisen hallinnon toimintojen siirtäminen pois kaupungista tai alueelta on tunnistettu riski. Näiden riskienhallinnan katsotaan olevan kohtuullisella tasolla. Merkittävä riski on myös väestön väheneminen, joka omalta osaltaan vaarantaa strategisten tavoitteiden toteutumista ja johon vaikuttaminen kaupungin omilla toimilla on erittäin haasteellista. Väestön väheneminen vaikuttaa myös työvoiman saatavuuteen.

Taloudellisesti merkittävimmät riskit liittyvät maksuvalmiuteen, rahoituspohjan heikkenemiseen, lainamäärän kasvuun, sijoitusten arvonkehitykseen sekä takauksiin ja osakeomistuksiin. Myös SOTE-kustannusten merkittävä ylitys budjetoidusta on toteutuessaan vakava taloudellinen riski, jonka nykyinen hallinta katsotaan kuitenkin riittäväksi.

Kaupungin kassavirta on ollut hyvin ennustettavissa ja maksuvalmiutta seurataan aktiivisesti. Maksuvalmiuden ylläpitämiseksi kaupungilla on käytössään kuntatodistusohjelmia, joiden avulla maksuvalmiutta voidaan ylläpitää. Kaupungin sijoitusten hajauttamisella sijoitussuunnitelman mukaisesti hallitaan sijoittamiseen liittyviä riskejä.

Kaupungin lainasalkun suojausasteen tulee olla kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti 20-60 %. Vuoden 2018 lopussa kaupungin (sis. vesiliikelaitoksen) lainasalkusta 54 prosenttia oli sidottu pitkäaikaisiin korkoihin, joten päätöksen mukainen suojausaste toteutuu.

Kaupungissa täytyy olla myös riittävä osaaminen hanke- ja projektihallinnointiin, jotta tukia ja avustuksia ei jää hakematta tai kustannukset ovat tukikelvottomia. Kaupungilla on myös palveluja, joista voi realisoitua merkittäviä vastuuvahinkoja (esim. lomituspalvelut). Näitä riskejä voidaan hallita henkilöstön ammattitaidon ylläpitämisellä ja vakuutuksilla.

Liikenneväylien ja -järjestelmien sekä kiinteistöjen jatkuva ylläpito ovat osa taloudellisten riskien hallintaa. Investointien suunnittelu ja korjausohjelmien laatiminen ovat keskeisiä riskienhallintakeinoja.

Kaupungin merkittävät investointipaineet ovat iso taloudellinen riski. Tulorahoitus ei riitä investointien toteuttamiseen, mikä johtaa velkamäärän kasvuun suunnitelmakaudella. Velanhoitokustannusten (ml. korkokustannusten) osuus kulurakenteesta kasvaa suunnitelmakaudella, mikä heikentää kaupungin taloudellista tilannetta ja lisää riskejä. Investointeihin liittyvää taloudellista riskiä voidaan hallita investointien huolellisella suunnittelulla ja jaksottamisella sekä suojaamalla lainasalkkua pitkillä korkosidonnaisuuksilla.

Merkittävimmät vahinkoriskit liittyvät isoon kiinteistövahinkoon ja työmaalla tapahtuvasta onnettomuudesta johtuvaan henkilövahinkoon. Vahinkoriskien hallinta on hyvällä tasolla ja vakuutusurva on ajan tasalla. Lisäksi kuntokartoituksia on ryhdytty tekemään vahinkoriskien minimoimiseksi. Tietoverkon riskien hallintaa on parannettu varajärjestelmän käyttöönotolla.

Riskeille on nimetty vastuuhenkilöt ja merkittävimpien riskien tilannetta edistetään hallintakeinoilla, joita on käsitelty riskienhallintasuunnitelmissa. Tarkemmat tiedot kaikista tunnistetuista riskeistä ja niitä koskevista tiedoista on löydettävissä riskirekisteristä.

Riskirekisterit on laadittu toimialakohtaisesti ja riskianalyysin toteutuminen on esitetty kunkin toimialan kohdalla. Riskirekisteriä pidetään yllä Targetor-tietojärjestelmässä.

1.12 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäinen valvonta on hyvän johtamis- ja hallintotavan edellytys. Sisäinen valvonta ja siihen liittyvä riskienhallinta on toimialan ja tehtäväalueen prosessi, jolla varmistetaan, että tavoitteet saavutetaan, toiminta on lakien, sääntöjen, ohjeiden ja päätösten mukaista, voimavarat ovat tuloksellisessa käytössä, omaisuus on turvattu sekä johdon saama informaatio on oikeaa, tarkoituksenmukaista ja oikea-aikaista. Sisäinen valvonta on olennainen osa jokapäiväistä toiminnan ohjausta ja johtamista. Sisäisestä valvonnasta vastaavat kaikki toimielimet ja johtavat viranhaltijat sekä muut esimiehet.

Sisäisen valvonnan keskeisiä osa-alueita ovat:

- strateginen suunnittelu,
- taloussuunnitelma ja talousarvio, jotka valtuusto käsittelee vuosittain joulukuussa,
- toiminnan ja talouden raportointi, jota toteutetaan kaupunginhallituksen vuosittain vahvistamien talousarvion täytäntöönpano-ohjeiden puitteissa,
- johtamisjärjestelmä, joka on määritelty pääosin kaupungin hallinto- ja toimintasäännössä,
- hyvä hallintotapa, jonka keskeinen elementti on julkisuusperiaatteen noudattaminen,
- henkilöstöhallinto,
- riskien tunnistaminen ja hallinta sekä
- lakien, ohjeiden ja määräysten noudattamisen valvonta

Sisäisen valvonnan yleisohjeen mukaisesti toimielimet laativat vuosittain sisäisen valvonnan suunnitelman ja raportoivat sisäisen valvonnan havainnoista puolivuositain. Vastuuhenkilöt raportoivat sisäisen valvonnan havainnoista esimiehelleen puolivuositain (ajalta 1.1. – 30.6. elo-syyskuussa ja ajalta 1.7. – 31.12. tammi-helmikuussa). Toimialajohtaja raportoi omalle lautakunnalleen ja sisäiselle tarkastukselle puolivuositain edellä olevan aikataulun mukaisesti. Kaupunginvaltuustolle sisäisen valvonnan havainnoista ja toimivuudesta raportoidaan kaupungin tilinpäätöksessä.

Keskeiset havainnot sisäisen valvonnan raporteista vuodelta 2018

Kaikki toimielimet ovat raportoineet ohjeen mukaisesti puolivuositain sisäisen valvonnan toteutuksesta ao. toimialallaan. Sisäinen valvonta on toteutettu toimielimien laatimien suunnitelmien mukaisesti ja raportit on toimitettu kaupunginhallitukselle tiedoksi.

Yleisenä havaintona voidaan todeta, että sisäinen valvonta on kattavaa ja toimii hyvin. Poikkeamat ovat yksittäisiä ja suunnitelman mukainen sisäinen valvonta ja ohjeistaminen tehostavat asioiden seuranta ja korostavat tilivelvollisten vastuuta.

Sisäinen tarkastus

Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on selvittää kaupungin johdolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja riittävyttä sekä suorittaa tarkastussuunnitelman mukaiset ja muut kaupungin ylimmän johdon määräämät tarkastustehtävät. Ulkoinen ja sisäinen valvonta muodostavat toisiaan täydentävän valvontajärjestelmän. Kaupungin tilintarkastaja antaa tarkastuskertomuksessa lausunnon sisäisen valvonnan asianmukaisuudesta.

Kaupunginhallitus hyväksyy vuosittain sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelman, jonka mukaisesti tarkastustyötä tehdään. Tarkastusten tuloksista ja havainnoista sekä suosituksista on annettu raportti kaupunginhallitukselle, tarkastuslautakunnalle, tilintarkastajalle ja ao. toimielimelle. Sisäisen tarkastuksen suositusten toteutumista seurataan säännöllisesti.

Iisalmen kaupungilla ja Teollisuuskylä Oy:llä on sopimus, jonka mukaan kaupunki tekee enintään kaksi tarkastuskohdetta/vuosi Teollisuuskylän hallituksen esityksestä. Vuonna 2018 kaupungin sisäinen tarkastus ei tehnyt Teollisuuskylä Oy:lle yhtään tarkastuskohdetta.

Toimielimien antamien selontekojen ja sisäisen tarkastuksen raporttien perusteella voidaan todeta, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tila on hyvää/tydyttävää tasoa. Sisäisen valvonnan voidaan katsoa tuottavan kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta, lain- ja hyvän hallintotavan mukaisuudesta sekä varojen ja omaisuuden turvaamisesta.

1.13 Iisalmi-konsernin toiminta ja talous

Kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan samalta päivältä kuin kunnan tilinpäätös (Kuntal 410/2015 § 114). Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. Kuntayhtymän tilinpäätös yhdistellään jäsenkunnan konsernitilinpäätökseen.

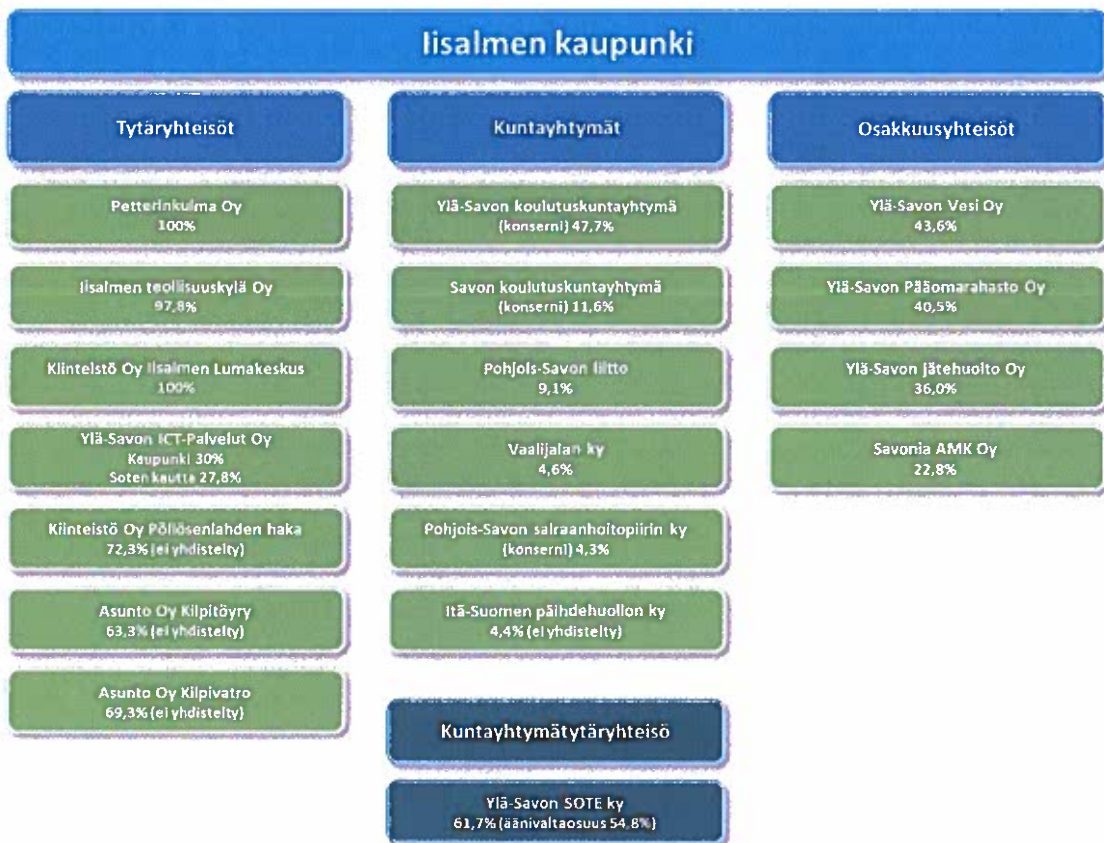
Konsernirakenne

Kaupunkikonserniin kuului vuonna 2018 kahdeksan tytäryhteisöä, kuusi kuntayhtymää ja neljä osakkuusyhteisöä. Merkittävimmät tytäryhteisöt ovat Kiinteistö Oy Petterinkulma, Iisalmen Teollisuuskylä Oy ja Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä.

Merkittävimmät kuntayhtymät ovat Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä ja Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä. Vuonna 2011 Ylä-Savon SOTE ky on luettu tytäryhteisöksi (KILA, kuntajaoston lausunto 102, 29.11.2011). Tästä johtuen myös Ylä-Savon sairaanhoidon tukisäätiö on luettu Iisalmen kaupungin tytäryhteisöksi. Vuonna 2018 Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä möi Terveyspalvelu Verso Oy:n osakkeet, joten Terveyspalvelu Verso ei tilinpäätöshetkellä 31.12.2018 kuulunut enää kaupunkikonserniin.

Palvelutuotannon kannalta merkittävä tytäryhteisö on ICT-palveluja kaupungille tuottava Ylä-Savon ICT-Palvelut Oy, joka muutti nimensä Savon ICT-palvelut Oy:ksi.

Konserniyhteisöistä on jätetty yhdistelemättä vähäisen merkityksen johdosta Kiinteistö Oy Pöllösenlahden Haka, Asunto Oy Kilpitöyry ja Asunto Oy Kilpivatro sekä Itä-Suomen päihdehuollon Ky. Ylä-Savon SOTE ky:n ei ole yhdistänyt konsernitilinpäätökseensä Ylä-Savon sairaanhoidon tukisäätiötä.

Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat vuonna 2018

Vuonna 2018 konsernin omistusosuuksissa ovat tapahtuneet seuraavat muutokset: Iisalmen kaupungin peruspääomaosuus Ylä-Savon SOTE ky:n peruspääomasta 31.12.2018 oli 61,7 %. Savon ICT-Palvelut Oy:n (ent. Ylä-Savon ICT-palvelut Oy) omistusosuus on kasvanut SOTE ky:n välillisen omistajuuden kautta 57,8 prosenttiin.

Vuonna 2018 Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä luopui kokonaisuudessaan Terveyspalvelu Verso Oy:n osakkeista. Osakkeiden myynti tuotti kuntayhtymälle 4,0 milj. euroa. Tämän lisäksi kuntayhtymä alaskirjasi kokonaisuudessaan Koljonvirran sairaalan tasearvon 1,1 milj. euroa vuoden 2018 tilinpäätöksessä. Koljonvirran sairaala poistui käytöstä vuonna 2018, kun mielenterveys- ja päihdepalvelujen toiminnot siirrettiin kokonaisuudessaan peruskorjattuihin Iisalmen sairaalan tiloihin.

Savon ICT-Palvelut Oy (ent. Ylä-Savon ICT-palvelut Oy) toteutti vuonna 2018 suunnatun osakeannin, jossa osakkeita merkitsivät Lapinlahden ja Pielaveden kunnat sekä Suonenjoen kaupunki. Osakeannin myötä kaupungin omistusosuus yhtiöstä muuttuu (osakeanti rekisteröidään vuonna 2019). Yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen hyväksymisen yhteydessä yhtiön nimi muuttui Savon ICT-palvelut Oy:ksi.

Merkittävimpien konserniyhteisöjen toiminta ja talous vuonna 2018

Kiinteistö Oy Petterinkulma

Kiinteistö Oy Petterinkulma tuottaa ja ylläpitää edullisia ja laadukkaita vuokra-asuntoja Iisalmen kaupungissa. Yhtiö on kokonaan kaupungin omistama.

- Asuntojen käyttöaste pysyy korkealla tasolla: tavoitteeksi käyttöasteessa asetettiin 96,5 %. Tavoite saavutettiin, käyttöaste vuonna 2018 oli 98,04%.
- Asukkaiden määrä pysyy vakiintuneella tasolla: noin 2 250 asukasta. Petterinkulma tarjoaa asukkaille erihintaisia/tasoisia/kokoisia vuokra-asuntoja eri puolilta kaupunkia. Tavoite lähes saavutettiin, asukkaita oli 2 238 henkilöä. Asuntotarjonta oli edelleen monipuolista.
- Asukkaiden tyytyväisyys yhtiön palveluihin on vähintään tasolla hyvä, tyytyväisyyttä mitataan erillisellä asiakaskyselyllä. Tavoite saavutettiin, keskiarvo oli 3,93 (1-5).
- Vuokra-asuntojen tarjoamisessa otetaan huomioon erityisesti ikääntyneiden asuntotilanne. Käynnistetään jatkotoimenpiteitä vuoden 2017 loppuun mennessä valmistuvan senioriasumisen selvityksen pohjalta. Tavoite saavutettiin. Selvitettiin mahdollisuuksia osallistua senioritalohankkeeseen yhdessä Vetrea Terveys Oy:n kanssa. Lisäksi tiivistettiin yhteistyötä SOTEn kanssa erityisesti vanhuuspalveluiden kehittämisessä.
- Mainonta ja markkinointi: Kirkastetaan yhtiön julkisuuskuvaa ja tehostetaan mainontaa. Kohderyhmänä erityisesti ikääntyvät ihmiset. Laaditaan markkinointisuunnitelma. Tavoite saavutettiin. Teetettiin selvitys markkinoinnista Mediatoimisto Oikealla kädellä sekä Mainospalvelu Mantilla. Laadittiin yhtiölle uudet esitteet, jotka suunnattiin ikäihmisille sekä nuorille -ja lapsiperheille. Lisäksi osallistuttiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin, mm. Louhenkatupäivä, SOTEN ohjurin avoimet avoimien ovien päivä sekä senioriviikon juhla.

Iisalmen Teollisuuskylä Oy

Iisalmen Teollisuuskylän toimialana on hallita omistus- tai vuokraoikeuden nojalla kiinteistöjä ja rakentaa niille teollisuus- ja palvelutiloja yritysten tai yhteisöjen käyttöön pääasiallisesti vuokrattavaksi tai lunastussopimuksen kyseessä ollessa omakustannushintaan luovutettavaksi.

- Tilojen käyttöaste yli 90 % - Toteutunut
- Tilikauden tulos ylijäämäinen - Toteutunut
- Soinlahden alueen markkinointisuunnitelma ja satsaukset alueen yrityshankintaan – mainostaulun asettamista on selvitetty yhteistyössä elinvoimapalveluiden kanssa, toteutus siirtynyt vuodelle 2019

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä

Iisalmen kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon menojen lopullinen toteuma vuonna 2018 oli 73,9 milj. euroa (TA 2018: 72,9 milj. euroa), josta ostetun erikoissairaanhoidon (KYS) osuus oli 20,0 milj. euroa (TA 2018: 18,3 milj. euroa).

Kuntayhtymän oman toiminnan osalta talousarvio toteutui alle arvioidun, mutta ostetun erikoissairaanhoidon osalta kustannukset ylittyivät arvioidusta.

Tarkempi selvitys kuntayhtymän toiminnasta ja taloudesta on annettu kuntayhtymän tilinpäätöksessä sekä tilinpäätöksen käyttötalouden toteumavertailuosassa (kappale 2.3.4).

Savon ICT-Palvelut Oy (ent. Ylä-Savon ICT –Palvelut Oy)

Savon ICT-Palvelut Oy on Ylä-Savon SOTE-kuntien omistama yhtiö, joka tuottaa ICT-palveluja. Yhtiön nimi muuttui vuonna 2018 Savon ICT-Palvelut Oy:ksi (ent. Ylä-Savon ICT-Palvelut Oy). Iisalmen kaupungin suora omistusosuus yhtiöstä on 30 % ja välillisesti Ylä-Savon SOTE ky:n kautta 27,8 %. Vuonna 2019 omistusosuudet muuttuvat osakeannin myötä.

Yhtiön tavoitteet ja tavoitteiden toteuma:

- Laadukkaiden, kustannustehokkaiden ja asiakaslähtöisten tietotekniikkapalveluiden tuottaminen. Tavoite vuodelle 2018 oli, että asiakastytyväisyyskyselyn tulos on 3,8-4,0 (asteikolla 1-5). Käyttäjien ja päättäjien kyselyissä tulos vuonna 2018 oli 3,8.
- Tavoite vuodelle 2018 oli, että vuoden 2018 aikana laaditaan suunnitelma yhtiön tulevaisuudesta maakuntauudistuksen ja hankintalain muutoksen jälkeen. Tämä tavoite saavutettiin ja suunnitelma tehtiin. Yhtiössä toteutettiin osakeanti, jossa uusina osakkaina yhtiöön tulivat Lapinlahden ja Pielaveden kunnat sekä Suonenjoen kaupunki.

Konsernitavoitteiden toteutuminen

Vuosittain talousarvion yhteydessä valtuusto vahvistaa keskeisille konserniyhteisöille tavoitteet. Tilikauden aikana konserniyhteisöt raportoivat tavoitteiden toteutumisesta. Kaupungin tilinpäätöksen yhteydessä annetaan selvitys konsernin tilikauden toiminnan ja talouden toteutumisesta. Kaupungin tilinpäätös sisältää täydellisen konsernitilinpäätöksen.

Konsernitavoitteet ovat toteutuneet tilikaudella pääsääntöisesti omistajan asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tilinpäätöksen valmistumishetkellä varmistui, ettei valmisteilla ollut SOTE- ja maakuntauudistus toteudu. Tästä johtuen Iisalmi-konsernissa ei ole tiedossa merkittäviä muutoksia suunnitelmakaudella.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän Terveyskampus-hanke jatkuu seuraavaan vaiheeseen: suunnitelmana on uudisrakennuksen rakentaminen sairaalan nykyisen parkkipaikan paikalle. Kuntayhtymällä on edessä merkittävät investoinnit, jotka vaikuttavat konsernin talouteen. Nykyisen sairaalarakennuksen osittainen purku toteutetaan hankkeen viimeisessä vaiheessa. Purkamisesta aiheutuu merkittäviä alaskirjauksia kuntayhtymän talouteen suunnitelmakaudella.

Kiinteistö Oy Petterinkulman osalta on tehty päätös rakennushankkeeseen osallistumisesta yhteistyössä yksityisen toimijan kanssa. Toteutuessaan järjestely tarkoittaa sitä, että Petterinkulma perustaa uuden yhtiön, joka tulee osaksi kaupunkikonsernia.

Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konsernin ohjauksen päälinjaukset on määritelty kaupunginvaltuuston hyväksymissä kaupungin konserniohjeissa. Iisalmen kaupungin konserniohje valmistui vuonna 2016. Konserniohjeissa on määritelty kaupungin omistajapolitiikan tavoitteet ja kaupungin konsernijohto ja toimielinten toimivallan jako. Ohjeessa on myös annettu ohjeet konserniraportoinnista, keskitetyistä konsernitoiminnoista, henkilöstöpolitiikasta, tytäryhteisön neuvotteluelvoitteesta, riskienhallinnasta ja kaupunkikonsernin tarkastuksesta ja valvonnasta.

Ohjeiden anto kaupungin edustajille tytäryhteisöissä

Kaupunginhallitus käsittelee kokouksissaan Iisalmi-konsernin ajankohtaiset ja omistajaohjausta edellyttävät asiat. Kaupunginhallitus on ohjeistanut kaupungin edustajia tytäryhteisöissä tarvittaessa.

Konserniyhteisöjen sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Merkittävimmät konserniyhteisöt ovat raportoineet sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä organisaatioiden toimintaan ja talouteen liittyvistä merkittävimmistä riskeistä ja niihin varautumisesta.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän (SOTE) ulkoisesta ja sisäisestä valvonnasta määrätään hallintosäännössä ja sisäisen valvonnan sekä riskienhallinnan ohjeessa. Ulkoinen ja sisäinen valvonta yhdessä esimiesten ja toimielinten suorittaman valvonnan kanssa muodostavat valvontajärjestelmän. Ulkoista valvontaa toteuttavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja. Kuntayhtymän sisäisestä valvonnasta vastaavat kaikki kuntayhtymän tilivelvolliset ja esimiehet.

Saatujen raporttien ja selvitysten perusteella voidaan todeta, että konserniyhteisöjen sisäinen valvonta ja riskienhallinta on järjestetty asianmukaisesti, riskejä on tunnistettu ja niihin on varauduttu. Kaupungin tai konsernin talouteen vaikuttavia, tiedossa olevia olennaisia konsernitaseen, tuloslaskelman tai rahoituslaskelman ulkopuolisia asioita ei ole raportoitu.

Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA 1000 €	2018	2017
Toimintatuotot	118 486	120 731
Toimintakulut	-243 970	-242 112
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta(tappiosta)	571	653
Toimintakate	-124 912	-120 728
Verotulot	74 684	75 009
Valtionosuudet	67 041	64 261
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	112	148
Muut rahoitustuotot	1 591	2 138
Korkokulut	-659	-564
Muut rahoituskulut	-1 165	-871
VUOSIKATE	16 692	19 394
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-15 532	-14 003
Arvonalentumiset	0	0
Satunnaiset erät	2 327	-15
Tilikauden tulos	3 486	5 376
Tilinpäätössiirrot	400	-25
Vähemmistöosuudet	-11	-17
Laskennalliset verot	-202	-224
Vähemmistöosuudet	-9	-41
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	3 664	5 069
Tunnusluvut		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	48,6	49,9
Vuosikate/Poistot, %	107,5	138,5
Vuosikate/, euroa/asukas	777	896
Asukasmäärä	21 469	21 639

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT
Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

 = $100 \cdot \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$
Vuosikate prosenttia poistoista

 = $100 \cdot \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT 1000 €

	2018	2017
Vuosikate	16 692	19 394
Satunnaiset erät	2 327	-15
Tilikauden verot	-11	-17
Tulorahoituksen korjauserät	-3 820	-432
	<u>15 187</u>	<u>18 929</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-21 369	-26 205
Rahoitusosuudet investointimenoihin	235	458
Pysyvien vast.hyödykkeiden luovutustulot	3 878	553
	<u>-17 256</u>	<u>-25 194</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 069	-6 264
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-15	-6
Antolainasaamisten vähennykset	119	126
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	26 744	16 159
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-14 042	-10 208
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-1 529	953
Oman pääoman muutokset	64	208
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toim.ant.varojen ja pääomien muutokset	-23	10
Vaihto-omaisuuden muutos	62	-51
Saamisten muutos	-631	914
Korottomien velkojen muutos	2 586	41
	<u>13 334</u>	<u>8 145</u>
Rahoituksen rahavirta		
Rahavarojen muutos	11 264	1 881
Rahavarojen muutos	11 264	856
Rahavarat 31.12.	45 498	34 179
Rahavarat 1.1.	-34 234	-33 323

Rahavaroissa 1.1.2018 0,06 M€ korjaus PSSHP ja SOTEn konsermirakenteen muutosten vuoksi.

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Investointien tulorahoitus, %	79	74
Pääomamenojen tulorahoitus, %	48	54
Lainanhoitokate	1	2
Kassan riittävyys	59	45

Tunnuslukujen laskentakaavat:
Investointien tulorahoitus, €

= 100 * Vuosikate/Investointien omahankintameno

Pääomamenojen tulorahoitus, %

= 100 * Vuosikate/(Investointien omahankintameno + Antolainojen nettolisäys + Lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut)/(Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys

= 365 pv * Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikaudella

KONSERNITASE JA TUNNUSLUVUT 1000 €

VASTAAVAA	2018	2017	VASTATTAVAA	2018	2017
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	63 789	63 789
Aineettomat oikeudet	746	884	Säätiöiden ja yhd. penuspääomat	2	1
Muut pitkäaikaiset menot	1 756	2 138	Anonkorotusrahasa	272	797
Ennakkomaksut	18	24	Muut omat rahastot	12 779	13 179
*Aineettomat hyödykkeet	2 520	3 046	Ed. tilik. yli- (+)/alijäämä (-)	32 378	27 308
			Tilik. ylijäämä (+)/alijäämä (-)	3 664	5 089
			*Oma pääoma	112 884	110 143
Aineelliset hyödykkeet			VÄHEMMISTÖOSUUDET	264	290
Maa- ja vesialueet	16 740	14 957			
Rakennukset	120 850	120 282	PAKOLLISET VARAUKSET		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	25 891	26 183	Eläkevaraukset	17	17
Koneet ja kalusto	5 314	5 607	Muut pakolliset varaukset	1 093	1 054
Muut aineelliset hyödykkeet	407	390	*Pakolliset varaukset	1 110	1 071
Ennakkomaksut ja keskener. hank.	10 851	8 644			
*Aineelliset hyödykkeet	180 053	176 063	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Sijoitukset			Valtion toimeksiannot	674	628
Tytär- ja osakkuusyhteisöosuudet	100	100	Lahjoitusrahastojen pääomat	3 930	3 757
Osakkeet ja osuudet	16 027	15 548	Muut toimeksiantojen pääomat	199	228
Muut osakkeet ja osuudet	1 507	1 113			
Joukkovelkakirjasaamiset	58	0	*Toimeksiantojen pääomat	4 803	4 613
Muut saamiset	257	160			
*Sijoitukset	17 949	16 922	VIERAS PÄÄOMA		
**Pysyvät vastaavat	200 523	196 031	Pitkäaikainen		
TOIMEKSIANTOJEN VARAT			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok.	95 345	82 469
Valtion toimeksiannot	516	513	Lainat julkisyhteisöiltä	0	567
Lahjoitusrahastojen varat	3 584	3 354	Lainat muilta luotonantajilta	0	0
Muut toimeksiantojen varat	119	139	Saadut ennakot	0	0
*Toimeksiantojen varat	4 219	4 006	Ostovelat	0	0
			Muut velat	1 259	1 196
VAIHTUVAT VASTAAVAT			*Pitkäaikainen	96 604	84 232
Vaihto-omaisuus			Lyhytaikainen		
Aineet ja tarvikkeet	358	397	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok.	13 793	15 121
Keskeneräiset tuotteet	45	58	Lainat julkisyhteisöiltä	0	201
Muu vaihto-omaisuus	575	585	Lainat muilta luotonantajilta	0	0
*Vaihto-omaisuus yhteensä	979	1 040	Saadut ennakot	1 420	920
			Ostovelat	9 867	10 881
Saamiset			Siirtovelat	20 399	16 447
Pitkäaikaiset			Muut velat	986	1 903
Myyntisaamiset	1 334	1 689	Laskennalliset verovelat	2 132	1 908
Muut saamiset	25	282	*Lyhytaikainen vieras pääoma	48 598	47 381
Lainasaamiset	0	0	**Vieras pääoma	145 202	131 612
Siirtosaamiset	0	1	VASTATTAVAA	264 263	247 730
*Pitkäaikaiset saamiset	1 360	1 972			
			KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT	2018	2017
Lyhytaikaiset			Omavaraisuusaste	43	45
Myyntisaamiset	5 152	5 037	Suhteellinen velkaantuneisuus, %	55	50
Lainasaamiset	0	11	Velat ja vastuut prosentti käyttötuloista	58	52
Muut saamiset	4 300	3 677	Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	36 042	32 377
Siirtosaamiset	2 233	1 717	Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	1 679	1 486
*Lyhytaikaiset saamiset	11 684	10 441	Konsernin lainat, €/asukas	5 142	4 601
**Saamiset	13 044	12 413	Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 €	110 397	99 554
Rahotusarvopaperit			Konsernin lainasaamiset 31.12., 1 000 €	0	0
Osakkeet ja osuudet	4	100	Kunnan asukasmäärä	21 469	21 639
Joukkovelkakirjalainsaamiset	0	0			
Muut arvopaperit	17 323	17 591	Tunnuslukujen laskentakaavat:		
*Rahotusomaisuusarvopaperit	17 327	17 691	Omavaraisuusaste		
			= 100 x (Oma pääoma+Vähemmistöosuus+Poistoero ja		
Rahat ja pankkisaamiset			vapaaehtoiset varaukset)/(Koko pääoma - Saadut ennakot)		
**Vaihtuvat vastaavat	59 521	47 692	Suhteellinen velkaantuneisuus		
VASTAAVAA	264 263	247 730	= 100 * (Vieras pääoma-Saadut ennakot)/Käyttötulot		
			Konsernin lainakanta		
			= Vieras pääoma - (Saadut ennakot+ Ostovelat + Siirtovelat +		
			Muut velat)		

1.14 Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Kuntalain 115 §:n mukaan kaupunginhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Kaupungin tilikauden tulos vuodelta 2018 muodostui 2 165 372,10 € ylijäämäiseksi. Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle tilikauden tuloksen käsittelyä siten, että

- aikaisemmin toteutettujen investointeihin liittyvää poistoeron vähennystä kirjataan 552 304,90 € ja poistoeron lisäystä -1 340 000 €,
- vahinkorahaston vähennystä kirjataan 264 756,09 € toteutuneiden kulujen katteeksi ja rahaston lisäystä -206 390,24 €,
- opintorahaston vähennystä kirjataan 6 563,31 € ja lisäystä -4 614,69 € toteutuneiden kulujen ja tuottojen mukaan,
- investointi- ja kehittämisrahaston vähennystä 1 340 000 € Kirkonsalmen palvelukeskuksen (594 t€), Terveyskeskuksen (614 t€) ja Nuorisotalon (132 t€) korjausinvestointeihin ja investointi- ja kehittämisrahaston lisäystä -1 000 000 €
- ja että tilikauden ylijäämä 1 777 991,47 € siirretään taseen oman pääoman edellisten tilikausien ylijäämäerään.

Selvitystä talouden tasapainotuksen toteutumisesta ei tarvita, koska taseessa on aikaisemmilta sekä tältä tilikaudelta kertynyttä ylijäämää.

2 Talousarvion toteutuminen

Kaupungin toiminnassa on noudatettava talousarviota. Toteutusvertailussa seurattavia asioita ovat valtuuston asettamien toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen. Talousarvion toteutusvertailu laaditaan sillä tarkkuudella, jolla valtuusto on hyväksynyt tavoitteen, määrärahan tai tuloarvion yksittäiselle tehtävälle, hankkeelle tai muulle meno- tai tuloerälle.

Toiminnallisten tavoitteiden seuranta

Toiminnallinen tavoite on valtuuston asettama määrärahan käyttötarkoitusta, palvelujen tai tavaroiden määrää tai laatua tai toiminnan kehittämissuuntaa koskeva tavoite. Toiminnallisten tavoitteiden toteutumis seurannassa esitetään asetettu tavoite ja siihen mahdollisesti tehdyt muutokset, toteutuma ja poikkeama.

Taloudellisten tavoitteiden seuranta

Taloudellisten tavoitteiden seuranta kattaa määrärahojen ja tuloarvioiden seurannan sekä muiden taloudellisten tavoitteiden seurannan. Määräraha on valtuuston talousarviossa toimielimelle myöntämä, euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen määrätyn tehtävän suorittamiseksi. Toteutusvertailusta tulee käydä ilmi myönnetty määrärahat, toteutuneet kulut ja niiden erotus.

Kaupungin toimintaa ohjataan käyttötalousosan avulla. Talousarvion käyttötalousosassa valtuusto on asettanut tehtäväkohtaiset tavoitteet sekä osoittanut tavoitteiden edellyttämät tuloarviot ja määrärahat tehtävien hoitamiseen. Käyttötalousosan toteutumisessa selvitetään tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden poikkeamat ja niiden syyt siltä osin kuin valtuusto ei ole niitä hyväksynyt talousarviomuutoksina.

Käyttötalousosan toteutusvertailu tehdään talousarviorakennetta noudattaen toimielimittäin ja tehtävittäin. Toteutusvertailussa esitetään arvioidut ja toteutuneet kulut ja tuotot sekä niiden poikkeamat alkuperäiseen talousarvioon. Lisäksi esitetään valtuuston hyväksymät muutokset talousarvioon.

2.1 Keskusvaalilautakunta

Tilivelvollinen: hallintojohtaja

Henkilöstö (htv)

Keskusvaalilautakunta	Henkilöstö/htv	TP 2017	TA2018	TP2018	Poikkeama
Keskusvaalilautakunta	Vakituiset	0	0,1	0	-0,1
	Määräaikaiset	0,3	0,4	0,3	-0,1
Keskuvaaliltk yht.	Yhteensä	0,3	0,5	0,3	-0,2

Talous

1100 Vaalit	TA 2018	TA2018	TA+muutos	Toteutunut	Tot %	TP2017
		muutokset	2018	2018		
Toimintatuotot	120 000	-81 960	38 040	38 042	100	0
Myyntituotot	120 000	-81 960	38 040	38 042	100	0
Toimintakulut	-120 000	81 960	-38 040	-38 042	100	-44 004
Henkilöstökulut	0	-28 700	-28 700	-28 700	100	-29 495
Palkat ja palkkiot	0	-28 700	-28 700	-25 107	87,5	-26 372
Eläkekulut	0	0	0	-2 906	*****	-2 430
Muut henkilösivukulut	0	0	0	-687	*****	-692
Palvelujen ostot	0	0	0	-2 846	*****	-6 810
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	0	0	-711	*****	-2 694
Muut toimintakulut	-120 000	110 660	-9 340	-5 785	61,9	-5 006
Toimintakate	0	0	0	0	0	-44 004

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Talousarviovuonna järjestettiin presidentinvaalit ja vaalitulokset selvisi ensimmäisellä kierroksella. Toimintasuunnitelmassa oli varauduttu myös maakuntavaalien järjestämiseen. Maakuntaudistuksen siirryttyä maakuntavaaleja ei pidetty. Ennakkoäänestys hoidettiin omalla työllä kahdessa eri ennakkoäänestyspaikassa. Äänestysalueiden määrä väheni edellisistä vaaleista kahdella.

2.2 Tarkastuslautakunta

Tilivelvollinen: tarkastuslautakunta

Henkilöstö (htv)

Tarkastuslautakunta	Henkilöstö/htv	TP 2017	TA2018	TP2018	Poikkeama
Tilintarkastus	Vakituiset	0,1	0,1	0,1	0
	Määräaikaiset	0	0	0	0
Tarkastusltk. yht.	Yhteensä	0,1	0,1	0,1	0

Talous

1110 Tilintarkastus	TA2018		TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
	TA 2018	muutokset				
Toimintatuotot	5 000	0	5 000	5 000	100	5 000
Myyntituotot	5 000	0	5 000	5 000	100	5 000
Toimintakulut	-51 930	0	-51 930	-47 594	91,7	-44 487
Henkilöstökulut	-12 900	0	-12 900	-13 838	107,3	-11 550
Palkat ja palkkiot	-12 100	0	-12 100	-12 566	103,8	-10 328
Eläkekulut	-700	0	-700	-1 087	155,2	-993
Muut henkilösivukulut	-100	0	-100	-186	185,7	-229
Palvelujen ostot	-35 080	0	-35 080	-29 967	85,4	-29 281
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-600	0	-600	-254	42,4	-348
Muut toimintakulut	-3 350	0	-3 350	-3 534	105,5	-3 309
Toimintakate	-46 930	0	-46 930	-42 594	90,8	-39 487
Vyörytyskulut	-2 080	0	-2 080	-2 076	99,8	-2 196

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Tarkastuslautakunnalla oli yhdeksän kokousta vuonna 2018. Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtäviä hoitaa vs. hallintosihteeri 0,1 henkilötyövuoden panoksella ja tilintarkastaja osallistuu kokouksiin mahdollisuuksiensa mukaan. Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman valtuustokaudelle, joka tarkennetaan vuosittain työohjelmaksi.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi säännöllisesti.

Iisalmen kaupungin tilintarkastusyhteisönä toimii KPMG Oy Ab. KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy on sulautunut KPMG Oy Ab:n 31.12.2018.

2.3 Kaupunginhallitus

Henkilöstö (htv)

KAUPUNGINHALLITUS	Henkilöstö/htv	TP2017	TA2018	TP2018	Poikkeama
Elinvoimapaalvelut					
	Vakituiset	10,9	13,7	12,8	-0,9
	Määräaikaiset	9,7	5,4	14,7	9,3
	Työllistetyt	28,6	28	22,5	-5,5
	Yhteensä	49,2	47,1	50	2,9
Hallinto- ja maaseutupalvelut					
	Vakituiset	185,1	204,9	175,1	-29,8
	Määräaikaiset	27,9	11,1	28,4	17,3
	Yhteensä	213	216	203,5	-12,5
Talous- ja tietohallinto					
	Vakituiset	13,7	14,3	12,7	-1,6
	Määräaikaiset	1	1,1	1,4	0,3
	Yhteensä	14,7	15,4	14,1	-1,3
Sosiaali- ja terveydenhuolto					
	Vakituiset	0	0	0	0
	Määräaikaiset	0	0	0	0
	Yhteensä	0	0	0	0
Yhteensä	VAKITUISET	209,7	232,9	200,6	-32,3
Yhteensä	MÄÄRÄAIKAISET	38,6	17,6	44,5	26,9
	TYÖLLISTETYT	28,6	28	22,5	-5,5
KAUPUNGINHALLITUS YHT.	YHTEENSÄ	276,9	278,5	267,6	-10,9

Vuonna 2018 toteutuneet henkilöstömuutokset

Vuoden 2018 toimisto- ja hallintopalveluiden järjestäminen vakiintui eikä henkilöstön mitoittamiseen liittyviä muutoksia tapahtunut. Hallintojohtaja ilmoitti elokuussa, että hän jää eläkkeelle vuoden 2019 alussa. Kaupunginhallitus käynnisti uuden hallintojohtajan rekrytoinnin. Syksyllä irtisanoutui asiakas- ja tietopalvelukoordinaattori ja siirtyi toisen työnantajan palvelukseen. Uuden henkilön rekrytointi viivästyi ja siirtyi vuoden 2019 puolelle.

Myös lomituspalveluiden pitkäaikainen johtaja ilmoitti jäävänsä eläkkeelle. Tehtävä täytettiin sisäisesti. Lomatoimen henkilöstön määrä sopeutettiin muutenkin kysynnän mukaiseksi sekä vakinaisten että määräaikaisten työntekijöiden osalta. Lomituspalvelujen käyttö ei ole tasaista ympärivuoden, joten määräaikaista henkilöstöä käytetään tasaamaan kysynnän vaihtelua. Maakuntaudistuksen siirryttyä toiminta jatkuu kaupungin hoitamana myös vuoden 2019 puolella.

Strategiset tavoitteet

Vetovoima ja kasvu

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Iisalmen vetovoiman parantaminen	Iisalmen työpaikkojen ja elinympäristön vahvuuksien aktiivinen markkinointi	Nettomuutto positiivinen	Nettomuutto -88 henkeä	Terho Savolainen	Ei toteudu
Yrittäjyyden edistäminen ja yritysten kasvu	Toimivat yritysneuvonta-, kehittämis- ja sijoituspalvelut. Yrittäjyystavallinen päätöksentekokulttuuri.	Yritysten nettolisäys positiivinen	Toimivien yritysten nettolisäys positiivinen, mutta rekisteristä siivottu toimimattomia.	Terho Savolainen	Toteutuu osittain
Työllisyyden edistäminen	Aktiivinen ja yrityslähtöinen ote työllistämispalveluissa	Työttömyyden kustannukset pienenevät	Kelan kuntaosuus laskenut n. 3%	Tuuli Sokka-Hukkanen	Toteutuu
Työperäisen maahanmuuton kasvattaminen ja tuloksellinen kotouttaminen	Toimivat maahanmuutto- ja pakolaispalvelut	Maahanmuuttajien osuus väestöstä kasvaa	Maahanmuuttajien määrä 447 henkeä, n. 2% väestöstä	Nina Herd	Toteutuu

Toimiva kaupunki-ympäristö ja rakentaminen

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Yrittäjyyden edistäminen ja yritysten kasvu	Iisalmen Teollisuuskylä ylläpitää valmiuksia rakentaa toimitiloja sijoittuville yrityksille	Teollisuuskylän vuokrausaste yli 90%	Vuokrausaste yli 90%	Terho Savolainen	Toteutuu

Vakaa kuntatalous

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Toimintamenojen kasvu max. 1,0 %/vuosi	Kulukuri ja talouden seuranta	Talousarvion toteumavertailu	Toimintamenojen kasvu 1,3 %	Eeva Suomalainen	Ei toteudu
Vuosikate kattaa poistot	Investointiohjelma sopeutetaan vuosikatteen kehitykseen.	Vuosikate kattaa poistot	Vuosikate kattaa poistot	Eeva Suomalainen, Kari Nissinen	Toteutuu
Kaupungin hankintapolitiikka on ennakoivaa, vastuullista ja yritysystävällistä	Hankinta-strategian laatiminen yhdessä sidosryhmien kanssa	Hankinta-ohjelma hyväksytty valtuustossa	Hankintaohje valmisteltiin ja hyväksyttiin vuonna 2018.	Eeva Suomalainen, Lassi Väänänen	Toteutuu

Houkutteleva ja huolehtiva työnantaja

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Sitoutunut ja toimiva työyhteisö	Työyhteisötaitojen ja yhteisöllisyyden kehittäminen, esimiesroolin selkiyttäminen, urapolkuja tuetaan	Henkilöstökyselyn tulos: Sosiaalisen pääoman arvo 4 (asteikko 1-5)	Henkilöstökyselyn 2018 tulos 4,01	Sinikka Laatikainen	Toteutuu
Työkykyinen ja hyvinvoiva henkilöstö	Terveet työtilat, varhainen välittäminen ja esimiestyön tukeminen, yhteistyön tiivistäminen työterveyshuollon kanssa	Sairauspoissaolot pv/htv, tavoite enintään 14,3 pv/htv	15,3 kpv/htv (maatalouslomittajat 31,5 kpv/htv ja muu henkilöstö 11,9 kpv/htv)	Sinikka Laatikainen	Toteutuu osittain
Työnantajakuvan parantaminen	Avoin ja oikeudenmukainen henkilöstöpolitiikka, viestinnän laadun parantaminen (ulkoinen/ sisäinen)	Henkilöstökyselyn tulokset työnantajakuvasta (hyvä työnantajakuva, voi suositella muille), tavoite 90 %	94 % (henkilöstökyselyn 2018 mukaan henkilöstö voi suositella/on joskus suositellut/ suosittelee mielellään Iisalmen kaupunkia työnantajana muille)	Sinikka Laatikainen	Toteutuu

2.3.1 Hallinto- ja maaseutupalvelut –vastuualue

Tilivelvolliset: hallintojohtaja, henkilöstöpäällikkö, lomatoimenjohtaja ja maaseutujohtaja

Talous

1200 Hallinto ja maaseutupalvelut						
	TA 2018	TA2018 muutokset	TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	11 017 040	91 900	11 108 940	11 065 727	99,6	11 106 581
Myyntituotot	9 317 690	-130 100	9 187 590	9 115 551	99,2	9 415 952
Maksutuotot	1 151 600	222 000	1 373 600	1 377 318	100,3	1 143 526
Tuet ja avustukset	175 070	0	175 070	199 266	113,8	237 780
Muut toimintatuotot	372 680	0	372 680	373 592	100,2	309 323
Toimintakulut	-14 204 460	-121 100	-14 325 560	-13 901 204	97	-14 299 561
Henkilöstökulut	-10 030 860	-100 000	-10 130 860	-9 838 945	97,1	-9 938 855
Palkat ja palkkiot	-7 729 700	-100 000	-7 829 700	-7 501 772	95,8	-7 610 220
Eläkekulut	-1 921 960	0	-1 921 960	-1 935 917	100,7	-1 843 746
Muut henkilösivukulut	-379 200	0	-379 200	-401 256	105,8	-484 889
Palvelujen ostot	-2 909 950	-21 100	-2 931 050	-2 862 353	97,7	-3 044 981
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-96 970	0	-96 970	-124 124	128	-104 253
Muut toimintakulut	-1 166 680	0	-1 166 680	-1 075 782	92,2	-1 211 471
Toimintakate	-3 187 420	-29 200	-3 216 620	-2 835 476	88,2	-3 192 980
Poistot ja arvon alenemiset	-14 500	0	-14 500	-16 709	115,2	-15 463
Vyörytystuotot	4 441 020	0	4 441 020	4 442 078	100	4 462 286
Vyörytyskulut	-1 380 879	0	-1 380 879	-1 381 970	100,1	-1 456 526

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Hallintopalvelut

Hallintopalvelut -toimintayksikössä toimii keskitetyt asiakaspalvelu, asianhallinta, arkistointi ja matkailuneuvontatiimi, assistenttipalvelut-tiimi sekä päätöksenteon tukipalvelut-tiimi. Palvelujen tuottaminen on organisoitu niin, että näillä kolmella tiimillä on tiiminvetäjä, jolla on työjohtollisia oikeuksia. Koko vastuualueen hallinnollisena esimiehenä toimii hallintojohtaja. Hallintopalveluiden toiminta on organisaatiouudistuksen jälkeen saatu toimimaan sujuvasti ja resursseja on pystytty ohjaamaan joustavammin palvelujen kysynnän vaatimalla tavalla.

Hallintopalvelut toteuttavat yhdessä luottamushenkilöhallinnon kanssa uuden kuntalain tavoitteita viestinnän tehostamisesta, kuntalaisvaikuttamisen ja -osallistumisen parantamisesta ja vaikuttajaryhmien vaikutusmahdollisuuksien parantamisesta. Ikäihmisten neuvosto ja vammaisneuvosto ovat hyvin aktiivisia ja toiminta säännöllistä. Nuorisoneuvoston toiminnan aktiivisuus vaihtelee. Toimintaan vaikuttaa jäsenten vaihtuvuus.

Asiakas- ja tietopalvelukoordinaattorin irtisanouduttua on sähköisen asioinnin kehittäminen viivästynyt. Kehittämistyötä jatketaan vuoden 2019 puolella. Kulttuurikeskuksen alakertaan valmistuivat uudet arkistotilat, johon aineistoa on siirretty lakkautettavista arkistotiloista. Tietosuojaohjeistuksen ja henkilökunnan kouluttaminen EU-tietosuoja-asetuksen vaatimukseen jatkui koko vuoden ajan. Uuden kansallisen tietosuojalain hyväksyminen viivästyi ja siirtyi vuoteen 2019.

Henkilöstöhallinto

Henkilöstöhallinto tuottaa keskitetysti Iisalmen kaupungin henkilöstöpalvelut ja toimii asiantuntijana henkilöstöasioissa.

Houkutteleva ja huolehtiva työnantaja-strategiset tavoitteet ovat kaikille toimialoille yhteiset. Henkilöstöhallinto edistää, seuraa ja raportoi niiden toteutumisesta. Toteutumista seurataan mm. henkilöstökyselyiden avulla.

Tavoitteet pääosin saavutettiin sairauspoissaolojen määrätavoitetta lukuun ottamatta. Sairauspoissaolojen osalta jäätin tavoitteesta koko kaupungin tasolla 1 kpv/htv, mutta poissaolot laskivat kuitenkin edellisvuodesta 0,6 kpv/htv. Syy siihen, miksi tavoitetta ei saavutettu, on maatalouslomittajien sairauspoissaolojen kasvu 0,5 kpv/htv ja että sairauspoissaolot eivät laskeneet tarpeeksi muissa henkilöstöryhmissä tehostetuista toimenpiteistä huolimatta. Sairauspoissaolot ovat Kevan ja kunta-alan tilaston mukaan kokonaisuutena kuitenkin hyvin hallinnassa verrattuna muuhun kunta-alaan.

Vuoden 2018 aikana toiminta keskittyi keskeisten strategisten tavoitteiden toteutumista edistäviin uusiin toimenpiteisiin.

Vuoden 2018 aikana valmistui korvaavan työn -toimintamalli ja työterveyspalveluiden painopiste saatiin käännettyä ennaltaehkäisevään suuntaan (tot. v. 2018 Kelan korvausluokka I 58 % ja korvausluokka II 42 %). Yhteistyö työterveyshuollon ja Kevan kanssa oli aktiivista ja toimii hyvin, mutta esimiesten varhaisempaa ja ennakoivaa toimintaa tarvitaan lisää.

Henkilöstön työhyvinvoinnin edistämiseen saadulla 70 000 €:n ylimääräisellä työ-rahalla järjestettiin henkilöstöjuhla, hankittiin liikuntaseteleitä ja By-Iisalmi tuotteita koko henkilöstölle.

Keskitetyllä koulutusmäärärahalla kehitettiin henkilöstön osaamista ja osaamisen hallinta-työkalulla kehitetään osaamista tulevaisuudessa tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti.

Työnantajakuvan parantamiseksi ja uuden osaavan henkilöstön saamiseksi jatkettiin yhteistyötä Ylä-Savon kärkiyritysten kanssa. Tukea käytännön toimintaan saatiin Future-Savo-hankkeesta.

Lomituspalvelut

Tilivelvollinen: lomatoimenjohtaja

Talous

1800 Lomituspalvelut						
	TA 2018	TA2018 muutokset	TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	10 479 990	91 900	10 571 890	10 569 660	100	10 591 894
Myyntituotot	9 279 990	-130 100	9 149 890	9 082 506	99,3	9 390 907
Maksutuotot	1 150 000	222 000	1 372 000	1 376 737	100,3	1 142 146
Tuet ja avustukset	0	0	0	39 184	*****	45 090
Muut toimintatuotot	50 000	0	50 000	71 233	142,5	13 750
Toimintakulut	-10 249 600	-21 100	-10 270 700	-10 225 670	99,6	-10 282 260
Henkilöstökulut	-8 148 080	0	-8 148 080	-7 970 387	97,8	-8 064 063
Palkat ja palkkiot	-6 338 700	0	-6 338 700	-6 104 000	96,3	-6 213 802
Eläkekulut	-1 492 980	0	-1 492 980	-1 506 494	100,9	-1 424 178
Muut henkilösivukulut	-316 400	0	-316 400	-359 894	113,7	-426 083
Palvelujen ostot	-1 302 020	-21 100	-1 323 120	-1 500 874	113,4	-1 331 413
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-57 500	0	-57 500	-64 210	111,7	-61 152
Muut toimintakulut	-742 000	0	-742 000	-690 198	93	-825 631
Toimintakate	230 390	70 800	301 190	343 991	114,2	309 634
Vyörytyskulut	-410 509	0	-410 509	-410 496	100	-432 576

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Lomatoimen henkilöstön ammattitaidon kehittäminen ja ylläpitäminen on toteutunut koulutussuunnitelman mukaisesti. Tilakäynnit, niin työnjohdolliset kuin olosuhdekartoitukset ovat toteutuneet suunnitelman mukaisesti. Sairauspoissaolojen määrä on hieman kasvanut johtuen pitkistä eläkkeeseen johtavista sairauspoissaoloista. Tapaturmista johtuvien poissaolojen määrä on laskenut, työhyvinvoinnin teemavuoden eri toimien sekä esimiestyöhön panostusten vuoksi. Lomitettujen päivien määrän lasku arvioitiin 5%:ksi, mutta toteutui n. 3%:na, vaikka työvoiman saatavuudessa on ollut haasteita, erityisesti syyskaudella. Asiakaspalautte on ollut tavoitteen mukainen (4,0). Maakuntaudistukseen on varauduttu olemalla mukana valmistelutyössä.

2.3.2 Elinvoimapalvelut-vastuualue

Tilivelvollinen: elinkeinojohtaja

Talous

1400 Elinvoimapalvelut						
	TA 2018	TA2018 muutokset	TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	1 330 300	328 600	1 658 900	1 650 056	99,5	1 630 303
Myyntituotot	320 800	180 000	500 800	579 764	115,8	518 066
Maksutuotot	64 000	0	64 000	61 274	95,7	49 433
Tuet ja avustukset	939 100	145 100	1 084 200	969 539	89,4	1 006 998
Muut toimintatuotot	6 400	3 500	9 900	39 479	398,8	55 805
Toimintakulut	-6 072 260	366 000	-5 706 260	-5 121 742	89,8	-5 189 085
Henkilöstökulut	-2 193 490	50 830	-2 142 660	-1 896 098	88,5	-1 894 005
Palkat ja palkkiot	-1 795 100	81 060	-1 714 040	-1 560 617	91	-1 547 617
Eläkekulut	-309 490	-24 960	-334 450	-274 121	82	-272 184
Muut henkilösivukulut	-88 900	-5 270	-94 170	-61 359	65,2	-74 204
Palvelujen ostot	-1 214 440	83 750	-1 130 690	-932 875	82,5	-987 597
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-34 520	-17 830	-52 350	-47 993	91,7	-38 760
Muut toimintakulut	-2 629 810	249 250	-2 380 560	-2 244 776	94,3	-2 268 723
Toimintakate	-4 741 960	694 600	-4 047 360	-3 471 686	85,8	-3 558 782
Vyörytystuotot	0	0	0	1 418	*****	831
Vyörytyskulut	-243 201	0	-243 201	-244 526	100,5	-261 183

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Elinvoimapalvelut

Yritysneuvonta

Yritysneuvonnan tavoitteena on alueen yritysten aktiivinen kontaktointi, toimivien palvelujen tarjoaminen aloittaville ja toimiville yrityksille sekä aktiivinen tiedottaminen ja ajankohtaisten tilaisuuksien järjestäminen. Myös yrityslähtöisen hanketoiminnan aktivointi on tärkeä osa yksikön toimintaa ja kaupungin hanke- ja projektipalvelujen koordinointi kuuluu osaksi yritysneuvontaa.

Vuonna 2018 yritysneuvonnan palveluita tarjosi kaksi päätoimista yritysasiantuntijaa. Yksikön päällikkönä ja Iisalmen Teollisuuskylä Oy:n toimitusjohtajana toimii kaupungin elinkeinojohtaja. Toista vakituisista yritysasiantuntijaa tehtävää hoidettiin loppuvuosi 2018 sijaisjärjestelyin. Yritysneuvonta tiivistyi vuoden 2018 aikana entisestään yhteistyötä Iisalmen Teollisuuskylä Oy:n yritysasiantuntijoiden kanssa heidän muuttaessaan samoihin tiloihin kaupungintalolle.

Vuonna 2018 yritysneuvonta sai teettämässään asiakastytyväisyyskyselyssä palvelunkäyttäjiltä arvosanaksi 9,2. Yritysasiantuntijat tapasivat vuoden aikana liki 240 eri yrittäjää tai yritystoiminnasta kiinnostunutta yksityishenkilöä. Suuri osa asiakkaista käytti neuvontapalveluita useammin kuin kerran, joten asiakkaiden aktiviteettimäärä oli yhteensä 470 kpl. Lisäksi tehtiin paljon yrityslähtöistä hanketoiminnan aktivointia ja avustettiin yritys kohtaisten hankkeiden hakemisessa.

Yritysneuvonta jatkoi seudullisen Yritys-Suomi Ylä-Savon yhteistyön koordinoitua ja oli aktiivisesti mukana kaupunkikeskustan kehittämisessä.

Viestintä-, markkinointi- ja tapahtumapalvelut

Markkinointi-, viestintä- ja matkailun kehittämisen tiimin tärkeimpiä tehtäviä ovat markkinointi- ja viestintäsuunnitelmien laatiminen ja ylläpito, yhteisten markkinointi- ja viestintätoimenpiteiden koordinointi, asukasmarkkinointi ja muuttajakonsepti, kaupungin brändityö sekä yritysalueiden markkinointi, kaupunkiviestinnän kehittäminen eri kanavissa sekä matkailun ja tapahtumien kehittämistehtävät.

Vuoden 2018 aikana kehitettiin edelleen kaupungin toimialojen viestintää tukevia toimintamalleja ja vahvistettiin siten asukas- ja sidosryhmäviestintää. Esimerkiksi asukasuutiskirje ja elinvoimapalveluiden uutiskirje kasvattivat molemmat lukijamääriään ja kaikkiin yläsavolaisiin talouksiin jakelunsa laajentanut kaupungin julkaisema tiedotuslehti IISALMI-lehti sai kiitosta tavasta huomioida myös heidät, joita verkkouutisilla tai tilauslehdillä ei tavoiteta. Sosiaalisen median kanavien seuraajamäärät kasvoivat ja niiden sisällöntuotantoa kehitettiin. Koulujen viestintään luotiin toimintamalli, jolla vahvistetaan tiedotusta esimerkillisenä koulukaupunkina profiloituneen Iisalmen peruskoulujen toiminnasta.

Kaupungin vetovoimatyötä tehtiin monikanavaisesti: uusia By Iisalmi –videosisäلتöjä, markkinointitapahtuma Narinkkatorille, jatkuvaa markkinointia digitaalisissa kanavissa ja By Iisalmi –seminaari muutamina esimerkkeinä. Vuoden aikana sitoutettiin By Iisalmi –verkoston toimijat jatkuvaluontoiseen yhteismarkkinointiin ja hankittiin myös uusia kumppaneita. Palvelutiimin vastuulla ovat myös Iisalmen kaupungin verkkosivut, joita kehitettiin mm. tuottamalla seudullinen tapahtumakalenteri sekä kieliversiosivut englanniksi ja venäjäksi. Myös verkkoviestinnän tukea toimialoille kehitettiin aloittamalla säännölliset järjestelmäopastukset.

Matkailun kehittämisessä ja markkinoinnissa valmisteltiin seudullisen matkailunkehittämisen viisivuotissuunnitelma. Iisalmi ja tienoot –matkailumarkkinointiin lähti loppuvuodesta 2018 mukaan uusia toimijoita, kunnista Kiuruveden kaupunki ja Vieremän kunta. Näin ollen matkailuelinkeinon toimijat myös kuntien resurssien tukemina pääsevät aiempaa vahvemmin toteuttamaan yhteisiä, seudullisia ponnistuksia. Tapahtumatukijärjestelmää kehitettiin edelleen suuntaan, jolla uskotaan synnyttävän yhä uusia ja laajempivaikutteisesti houkuttelevia tapahtumia Iisalmeen. Palvelutiimi tarjoaa myös kaupungin toimialoille puitteet tapahtumien järjestämiseen huolehtien messuosastojen esittelyvälineistöjen ajantasaisuudesta ja tapahtumamarkkinoinnin tuesta.

Hanke- ja projektipalvelut

Elinvoimapalvelut koordinoi kaupungin hanke- ja projektitoimintaa sekä kaupunkikehittämisen palveluita. Toiminnan vastuuhenkilönä toimii yritysasiantuntija ja toimintaa ohjaa hanketiimi, jossa on edustajat kaikilta toimialoilta.

Ylä-Savon viiden kunnan yhteinen seururahajohtokunta jatkoi toimintaansa vuonna 2018 ja Iisalmi panosti siihen viisi (5) euroa/asukas eli n. 110 000€ aluekehitysrahaa. Panostus kohdistuu ennen kaikkea Ylä-Savon seudun elinkeinoelämää tukeviin hankekokonaisuuksiin.

Iisalmen kaupunki hallinnoi vuoden aikana kahta isoa seudullista hanketta: **YTYÄ! Ylä-Savossa on työtä** –hanke oli käynnissä koko vuoden ja siinä työskentelee kolme hankehenkilöä. Hanke keskittyy motivoituneiden työnhakijoiden ja työllistävien yritysten yhteen saattamiseen erilaisten rekrytointi- ja koulutustoimenpiteiden avulla. Hankkeelle haettiin jatkoaikaa vuoden 2019 loppuun. **LYYTI – Lukiosta eväitä yrittäjyyteen ja työelämään** oli Ylä-Savon lukioiden yhteishanke, jonka tavoitteena oli kehittää käytänteitä, joiden avulla työelämä ja yrittäjyys voidaan tuoda pysyväksi osaksi lukioiden toimintakulttuuria. Hanke päättyi keväällä 2018. Iisalmi toimii osatoteuttajana myös seutukunnallisessa **Ylä-Savon Ohjaamo** –hankkeessa, jonka päätoteuttaja on Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä. Hanke kesti 31.7.2018

saakka ja siinä työskenteli yksi hanketyöntekijä. Jatkossa Ohjaamo pyörii kaupungin omana toimintana.

Iisalmi on osatoteuttajana kolmessa maakunnallisessa kehittämishankkeessa. **KierRe – Kiertotalouden ja resurssiviisauden toteuttaminen Pohjois-Savossa** hankkeessa työskentelee Iisalmessa yksi projektivastaava. Hankkeelle haettiin jatkoaikaa vuoden 2019 syksyyn. **Pohjois-Savon mikroyritykset kasvuun (#MikroGrow)** –hanke on Kehitysyhtiö SavoGrow Oy:n hallinnoima hanke, jonka toteutuksesta Iisalmessa vastaavat elinvoimapaalveluiden yritysasiantuntijat. Vuonna 2018 käynnistyi myös maakunnallinen **SOPIEN – Sotetalan pienten yritysten kehittämisen tukeminen Pohjois-Savossa** –hanke, jossa Iisalmi vastaa Ylä-Savon osatoteutuksesta yhden hanketyöntekijän resurssien.

Uutena maakunnallisena hankekokonaisuutena käynnistyi 1.4.2018 laaja vetovoima hanke **Future Savo**, jossa Iisalmen kaupunki toimii päätoteuttajana. Osatoteuttajat ovat Kuopion kaupunki sekä kehitysyhtiöt Navitas (Varkaus) ja SavoGrow (Suonenjoki). Hankkeen tavoitteena on parantaa osaavan työvoiman saatavuutta koko maakunnassa ja pilotoida uusia toimintamalleja mm. kansainvälisen työvoiman rekrytointiin. Hanke jatkuu vuoden 2020 loppuun saakka ja Iisalmen kaupungilla siinä työskentelee kolme (3) hanketyöntekijää.

Elinvoimapaalveluiden yhteyteen tiukasti nivoutuva Iisalmen Teollisuuskylä Oy on osatoteuttajana Navitas Kehitys Oy:n hallinnoimissa **TechnoGrowth 2.0** sekä **Pohjois-Savon Teolliset Symbiosit ja Malli Y** –hankkeissa vastuualueena Ylä-Savo. Hankkeissa työskentelee yhteensä kaksi projekti-työntekijää, jotka lisäksi jatkavat **Rautainen Savo** –palveluiden toteuttamista kolme kunnan alueella: Iisalmi, Lapinlahti ja Vieremä.

Ylä-Savon kunnat toteuttivat vuonna 2018 kahta Ylä-Savon Veturi ry:n rahoittamaa hanketta. Iisalmen kaupungin vastuulla oli **Kuhinaa keskustaan, Tapahtuma-matkailua Ylä-Savoon** –hanke, jolla elävöitettiin kuntien keskustajamien kaupallista kiinnostavuutta ja kehitetään alueen tapahtumamatkailua. Hanke päättyi lokakuussa 2018. Iisalmi on rahoittajana myös **Kylät sydämellä** –hankkeessa, jonka toteutuksesta vastaa Vieremän kunta. Hankkeen tavoitteena on kehittää uusia palvelutuotantomalleja, joiden avulla maaseudun kylille saadaan lisää palveluja ja toimintaa. Hanke päättyy tammikuussa 2019.

Muita elinvoimapaalveluiden hankerahasta tuettavia hankkeita ovat mm. **Pohjois-Savon kasvupolku**, **Itä-Suomen Yrityskylä** ja **Diagnoosina Nuoruus**.

Maahanmuutto- ja pakolaispalvelut

Maahanmuutto- ja pakolaispalvelujen toimialueella Ylä-Savossa asuu 847 ulkomaan kansalaista (v. 2017 tilasto). Maahanmuuttoneuvonta jatkaa toimintaa seitsemän kunnan alueella toistaiseksi, pakolaistyön neljä kuntaa päättävät kotouttamisen yhteistyösopimuksen jatkamisesta vuosi kerrallaan. Iisalmen lisäksi muissa yhteistyökunnissa on aktiivisen asiakkuuden piiriin kuuluvia pakolaisia vain muutamia henkilöitä tai yksittäisiä perheitä. Pohjois-Savon ELY-keskus ei tehnyt kuntaan sijoittamisia v. 2018 aikana. Iisalmen osalta kuntapaikat on täytetty 17/20, myös muilla kunnilla on joitakin kuntapaikkoja jäljellä. Iisalmen kaupunki jatkaa kiintiöpakolaisten vastaanottoa toistaiseksi voimassa olevalla sopimuksella ja vastaanottaa 20-25 kiintiöpakolaista vuosittain, pääasiallisesti lapsiperheitä.

Yksikössä työskentelee neljä vakinaista työntekijää; maahanmuuttotyön koordinaattori, maahanmuuttotyön asiantuntija sekä kaksi pakolaisten palveluohjaajaa. Ylä-Savon SOTE ky:n osa-aikaisen pakolaisten terveydenhoitajan ostopalvelusopimus jatkuu normaalisti 2 pvä/vko, hänen toimipisteensä on Terveyskeskus.

Maahanmuuttoneuvonnan toimintakuluja katetaan yhteistyökuntien maksamilla osuuksilla, jotka laskutetaan kunnissa asuvien ulkomaan kansalaisten lukumäärän mukaisesti, sekä alkukartoituksista saatavilla korvauksilla. Pakolaistyön toimintakulut katetaan käytännössä kokonaan pakolaisista maksettavilla valtion laskennallisilla korvauksilla kustannusneutraalisti. Pakolaistyön yhteistyökuntia laskutetaan kunnissa asuvien pakolaisten lukumäärän mukaisesti yhteistyösopimuksen jatkuessa. Tämän lisäksi ELY-keskus korvaa kaupungille pakolaisten vastaanotosta aiheutuneet kustannukset (mm. odotusajan vuokrat, tarvikehankinnat), tulkkauskulut sekä tarvittaessa erityiskustannusten (terveydenhuolto) korvauksia.

Työllisyyspalvelut

Iisalmen kaupungin työllisyyspalveluiden tavoitteena on edistää iisalmelaisten, pitkään työttömänä olleiden henkilöiden työllistymistä. Ensisijaisena kohderyhmänä ovat kaupungin työmarkkinatuen maksusuuteen kuuluvat henkilöt. Työllistymistä edistetään sekä henkilökohtaisella ohjauksella, tarjoamalla kaupungin oman organisaatioon määräaikaista tukityöllistämisen työtehtäviä, että tukemalla muita työnantajia työllistämisen tuilla ja avustuksilla. Lisäksi työllisyyspalvelut vastaavat Iisalmen seudun työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun, Iisalmen seudun TYP:n, kehittämisestä ja johtamisesta. Työllisyyspalveluiden ohjaukseen kuuluu myös v. 2017 – 2019 toteutuva seudullinen YTYÄ! Ylä-Savossa on työtä –työllisyysshanke.

Työllisyyspalveluiden yksikön henkilöstöä vuonna 2018 oli neljä henkilöä: työllisyyskoordinaattori/TYP-johtaja, jonka työpanos jakautuu seudullisesti, sekä asiakastyössä kolme työllisyysasiantuntijaa. Työllisyysasiantuntijoiden tehtävät täyttyivät vuonna 2018 repaleisesti pitkien poissaolojen ja henkilöstömuutosten vuoksi.

Vuonna 2018 työllisyyspalveluiden tärkeimpinä tavoitteina oli vaikuttaa pitkäaikaistyöttömyyden kääntymiseen laskuun, työmarkkinatuen kuntaosuusmaksun kasvun pysähtymiseen ja asiakasvaihtuvuuden nopeutumiseen työmarkkinatukilistalla.

Vuoden 2018 aikana Iisalmen kaupungin työllisyyspalvelut

- työllisti 98 henkilöä omaan organisaatioon tai edelleensijoitettuna toiselle työnantajalle kaupungin työsopimuksella noin 402 työkuukauden ajaksi
- avusti muita työnantajia työllistämään 106 henkilöä vuoden 2018 aikana ainakin 246 työkuukauden ajaksi
- tuki työllistymistä edistävien palveluiden järjestymistä 139 henkilön kohdalla 600 osallistumiskuukauden ajaksi
- edisti työnhakijoiden aktiivisuutta määräaikaishallikortilla alkuvuoden aikana 14 uudelle henkilölle
- selvitti työnhakijoiden työkykyä laajoilla terveystarkastuksilla loppuvuoden aikana 11 henkilön osalta.

Sekä

- tuki taloudellisesti 273 iisalmelaista nuorta saamaan kesätyön tai perustamaan miniyrittäjän. Kesätyötuella tuettiin työnantajia, jotka palkkasivat iisalmelaisen 16 – 25 –vuotiaan nuoren kesätyöhön. Alle 18-vuotiaita kesätyöhön tuetuista oli 145.
- miniyrittäjänä opintojen kesätauon aikana toimi tuetusti 30 nuorta, joista 24 oli uusia, ensikertalaisia. Miniyrittäjiä perustettiin yhteensä 18 kappaletta.

Pitkäaikaistyöttömyys väheni Iisalmessa vuoden 2018 aikana 8,8 prosenttia: joulukuussa 2017 pitkäaikaistyöttömiä oli Pohjois-Savon ELY keskuksen mukaan 387 henkilöä, joulukuussa 2018 määrä oli 353 henkilöä. Vähentymistä siis 34 henkilöä.

Työmarkkinatuen kuntaosuus Iisalmessa jatkaa korkealla tasolla. Vuonna 2018 kuntaosuus kuitenkin kääntyi laskuun, ja vuodelle kohdistuva maksu oli noin 5,5 % budjetoitua vähemmän ja 3 % pienempi kuin vuoden 2017 maksuosuus.

Työmarkkinatuen asiakaslistalla vaihtuvuutta tapahtui vuoden 2018 aikana siten, että listan kokonaisasiakasmäärä (337) putosi edellisvuoden joulukuusta (344) seitsemän henkilön verran, vaikka vuoden aikana listalle tuli kaikkiaan 124 uutta henkilöä. Kaikkiaan vähenemistä siis 131 henkilöä. Vuoden 2018 keskiarvo listalla oli 348 henkilöä (v. 2017 keskiarvo 350 henkilöä).

2.3.3 Talous- ja tietohallinto –vastuualue

Tilivelvollinen: talousjohtaja

Talous

1300 Talous ja tietohallinto						
	TA 2018	TA2018 muutokset	TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	1 060 090	-29 000	1 031 090	1 012 435	98,2	1 027 313
Myyntituotot	749 090	0	749 090	803 641	107,3	775 821
Maksutuotot	1 000	0	1 000	2 520	252	2 520
Tuet ja avustukset	21 000	-29 000	-8 000	431	-5,4	56 321
Muut toimintatuotot	289 000	0	289 000	205 843	71,2	192 651
Toimintakulut	-2 635 840	0	-2 635 840	-2 496 762	94,7	-2 461 108
Henkilöstökulut	-764 600	0	-764 600	-746 614	97,6	-744 352
Palkat ja palkkiot	-601 400	0	-601 400	-591 831	98,4	-583 713
Eläkekulut	-133 500	0	-133 500	-131 680	98,6	-132 381
Muut henkilösivukulut	-29 700	0	-29 700	-23 103	77,8	-28 258
Palvelujen ostot	-1 780 510	0	-1 780 510	-1 659 338	93,2	-1 615 793
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 000	0	-14 000	-12 346	88,2	-28 711
Muut toimintakulut	-76 730	0	-76 730	-78 464	102,3	-72 252
Toimintakate	-1 575 750	-29 000	-1 604 750	-1 484 327	92,5	-1 433 795
Poistot ja arvonalentumiset	-900	0	-900	-1 818	202	-2 617
Vyörytystuotot	0	0	0	480	*****	240
Vyörytyskulut	-100 695	0	-100 695	-101 088	100,4	-100 752

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Talous- ja tietohallintopalvelut

Talouspalvelut

Talouspalvelut sisältävät toimialojen talouspäällikköpalvelut sekä talouden tukipalvelut. Talouspäällikkötehtäviin (controller-tehtävät) kuuluvat mm. kaupungin ja vesiliikelaitoksen kirjanpito, taloussuunnittelu, tilinpäätös, konsernitilinpäätös, maksuliikenne, rahoitus, laskennan puiteiden suunnittelu, vakuutus-, takaus- ja riskienhallinta-asiat, investointisuunnitelman valmistelu, johdon laskentatoimi sekä talouden tukipalvelujen tiiminvetovastuu ja toimialan yleinen talouden ohjaus ja valvonta.

Vuoden 2018 tavoitteina olivat uuden talousjohtajan perehdyttäminen, maakunta-uudistukseen valmistautuminen, johdon raportoinnin ja kustannuslaskennan kehittäminen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan työkalujen jalkauttaminen koko organisaatiossa.

Uusi talousjohtaja aloitti tehtävässään 1.12.2017 ja tehtäviin perehtyminen on onnistunut suunnitelman mukaisesti. Maakuntauudistuksen vaikutuksista tehtiin alustavia ennakkolaskelmia. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnittelua ja raportointia on yhdenmukaistettu.

Talousraportointia tuotettiin johdon tarpeiden pohjalta tukemaan päätöksentekoa. Vuonna 2018 aloitettiin valmistautuminen kuntien automaattiseen talousraportointiin.

Talouden tukipalveluihin kuuluvat kaupungin ja liikelaitoksen osto- ja myyntireskontra, perintä, keskitetty myyntilaskutus, tilinpäätöksen ja talousarvion avustavat tehtävät sekä oman yksikön sihteeripalvelut.

Talouden tukipalveluiden tavoitteena vuonna 2018 olivat sekä osto- että myyntilaskujen sähköisten laskujen osuuden lisääminen. Tavoitteena oli lisätä ostolaskujen automaattitiliöintiä ja siirtää myyntilaskutus ostolaskujen kanssa samaan Rondo-järjestelmään. Tavoitteena oli lisäksi vakiinnuttaa vesilaitoksen toimistosihteerin sijaisuusjärjestelyt.

Vuonna 2018 toteutettiin Rondo R8-käyttöönottoprojekti (myyntilaskutus siirtyi ostolaskujen kanssa samaan järjestelmään), johon sisältyi myös automaattitiliöinnin käyttöönotto. Projektin toteutus vaati enemmän työaikaa ja resursseja, mitä alun perin arvioitiin. Projekti kuitenkin mahdollistaa ostolaskujen automaattitiliöinnin käyttöönoton laajentamisen sekä tehostaa laskujen käsittelyyn liittyviä prosesseja. Vesilaitoksen toimistosihteerin sijaisuusjärjestelyt toteutettiin suunnitelman mukaisesti.

Sähköisten osto- ja myyntilaskujen osuus kasvoi tavoitteen mukaisesti vuonna 2018: sähköisten ostolaskujen osuus vuoden 2018 lopussa oli 70,3 %, sähköisten myyntilaskujen osuus 18,5 %.

Hankintapalvelut

Hankintatiimi jatkoi alkanutta toimintaansa, jonka tavoite oli keskitetysti parantaa kaupungin hankintojen laatua ja tehokkuutta. Hankintatiimin tehtäviin kuului uuden hankintaohjeen laatiminen (sisältää pienhankintaohjeet) ja hankintasuunnitelman ylläpitäminen. Hankintasuunnitelman ylläpito ja jatkuva päivitys olivat avainasemassa, kuten myös hankintaosaamisen lisääminen kaupunkiorganisaatiossa. Kuluneena vuonna sähköisten hankintatyökalun hyödyntämistä edistettiin entuudestaan.

Hankintaohje valmistui vuonna 2018. Vuoden aikana järjestettiin kaksi hankintafoorumia, joissa käytiin yhteistyössä yrittäjien kanssa läpi kaupungin ajankohtaisia hankinta-asioita. Tämän lisäksi järjestettiin viisi infotilaisuutta hankintoihin liittyen.

Joukkoliikenne

Iisalmen kaupungin joukkoliikenne koostui kahdesta paikallisliikenteen bussista, kahdesta palveluliikenteen pienoislinja-autosta sekä yhdeksästä kaupungin sisäisestä joukkoliikennevuorosta. Paikallisliikenne toimi Jordanin ja Peltosalmen välisellä kaupunkialueella. Palveluliikenteen toinen auto toimi keskusta-alueella hoitaen mm. vammaisten sekä koululaisten kuljetuksia ja toinen hoitaa maaseutualueen asiointiliikennettä. Ylä-Savon Soten vanhustenpäivätoiminta ei käyttänyt enää PALI-liikennettä 2018, tästä aiheutui noin 44 500 € tulon vähennys. Joukkoliikennevuorot palvelivat sekä työmatka- että koululaisliikennettä kaupungin reuna-alueilla.

Joukkoliikenteen sopimuksissa otettiin ensimmäinen optiovuosi käyttöön, joka on voimassa vuoden 2019 toukokuun loppuun saakka. Palveluliikenteessä vanha sopimus päättyi keväällä 2018 ja sitä jatkettiin marraskuun alkuun saakka suoraan hankintana samalta liikennöitsijältä. Saman aikaisesti uusi kilpailutus palveluliikenteestä oli käynnissä yhteistyössä Sansia Oy:n kanssa. Uusi sopimuskausi alkoi marraskuun alusta.

Suunniteltua aamubussi yhteyttä Iisalmi-Lentoasema-Kuopio ei otettu käyttöön, koska VR palautti aamun junavuoron ennalleen.

Joukkoliikenteen osalta vuonna 2018 lisättiin tietoisuutta palveluliikenteestä kaikille avoimena joukkoliikennemuotona ja parannettiin palveluliikenteen tiedotusta. Palveluliikenteen käyttö on lisääntynyt kaupunki-palin osalta vuoden 2018 aikana (lisäys n. 40 %). Lisäksi paikallisliikenteen matkustajamääriä pyrittiin lisäämään mm. erilaisten kampanjoiden avulla.

Tietohallintopalvelut

Kaupungin tietohallintoa johtaa talousjohtaja ja sitä koordinoi tietohallintokoordinaattori. Kaupungin ICT-palvelut tuottaa pääosin Savon ICT- Palvelut Oy Oy (ent. Ylä-Savon ICT-Palvelut Oy). Lisäksi palveluja ostetaan eri toimittajilta.

Tietohallinnon osalta merkittävimpiä painopisteitä vuoden 2018 aikana olivat Digiloikkaprojektin eteenpäin vieminen ja kehittäminen. Samoin Iisalmi toimintoja kehitettiin (sähköiset 24/7 palvelut) avaamalla webkauppa Iisalmi-tuotteiden ja -palveluiden myyntiä varten. Digiloikkaprojekti toteutui vuonna 2018 suunnitelman mukaan.

Vuonna 2018 kaupunki teki päätöksen sitoutumisesta Pohjois-Savon tietohallintostrategian toimeenpanoon vuosina 2018-2021.

Pysäköinninvalvonta

Kaksi pysäköinnintarkastajaa ja osa-aikainen pysäköinninvalvoja. Toinen pysäköinnintarkastaja määräaikaisena vuoden 2019 loppuun saakka. Hän tekee 50 % työajasta pysäköinnintarkastajan ja 50 % taloushallinnon tehtäviä.

2.3.4 Sosiaali- ja terveydenhuolto

Tilivelvollinen: talousjohtaja

Sosiaali- ja terveydenhuollon vastuualue sisältää Ylä-Savon SOTE kuntayhtymältä ostettavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun palvelut. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän maksuosuus sisältää Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriltä ostettavat erikoissairaanhoidon palvelut.

Talous

1390 Sosiaali ja terveydenhuolto	TA2018		TA+muutos		Toteutunut	
	TA 2018	muutokset	2018	2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	0	0	0	16 244	*****	10 300
Muut toimintatuotot	0	0	0	16 244	*****	10 300
Toimintakulut	-74 214 500	-800 000	-75 014 500	-75 152 204	100,2	-73 435 333
Henkilöstökulut	-1 282 500	0	-1 282 500	-1 205 986	94	-1 202 170
Palkat ja palkkiot	0	0	0	231	*****	386
Eläkekulut	-1 282 500	0	-1 282 500	-1 206 211	94,1	-1 202 550
Muut henkilösivukulut	0	0	0	-7	*****	-6
Palvelujen ostot	-72 932 000	-800 000	-73 732 000	-73 946 249	100,3	-72 233 451
Muut toimintakulut	0	0	0	31	*****	288
Toimintakate	-74 214 500	-800 000	-75 014 500	-75 135 961	100,2	-73 425 034
Vyörytyskulut	-356 900	0	-356 900	-356 904	100	-354 276

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän (SOTE) palvelujen järjestäminen perustuu vuodelle 2018 hyväksytyyn palvelusopimukseen sekä palvelujen järjestämissuunnitelmaan. Palvelusopimukseen sisältyvät SOTE kuntayhtymän oma toiminta ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin (KYS) kuntayhtymältä ostettavat palvelut.

Palvelusopimus on laadittu suurtuotteittain seuraavasti: aikuispsykososiaaliset palvelut, aikuissosiaalityö, oma erikoissairaanhoido, ostettu erikoissairaanhoido, hoito- ja hoivapalvelut, kuntoutus, perhepalvelut, suun terveydenhoito, vammaispalvelut, vastaanotto ja ympäristötoimi.

Iisalmen kaupungin palvelusopimuksen maksuosuusarvio vuodelle 2018 oli 72,9 milj. euroa. Toteutuneet kustannukset olivat 75,8 milj. euroa (palvelut yhteensä huomioituna seudulliset kustannukset). Maksuosuus ylittyi siten 2,9 milj. euroa ja kustannukset kasvoivat n. 5 % verrattaessa vuosia 2017-2018. Kustannukset kasvoivat erityisesti ostetun erikoissairaanhoidon palveluissa.

Vuonna 2018 kuntayhtymä luopui omistamistaan Terveyspalvelu Verso Oy:n osakkeista. Osakkeiden myynnistä tuloutui myyntivoittoa kuntayhtymälle. Myyntivoitto vähensi Iisalmen kustannuksia 2,5 milj. euroa. Myyntivoitto on kohdistettu jäsenkunnille perussopimuksen § 19 mukaisesti peruspääomaosuuksien suhteessa.

Edellä mainitun lisäksi kuntayhtymä alaskirjasi omistamansa Koljonvirran sairaalakiinteistön (alaskirjaus 1,1 milj. €). Koljonvirran sairaalan toiminnot siirrettiin vuonna 2018 Iisalmen sairaalan peruskorjattuihin tiloihin ja Koljonvirran tilat jäivät tyhjilleen. Alaskirjaus on kohdistettu jäsenkunnille perussopimuksen § 19 mukaisesti peruspääomaosuusien suhteessa.

Iisalmen kaupungin lopullinen maksuosuus, jossa on huomioitu osakkeiden myyntitulo sekä Koljonvirran alaskirjaus, oli 73,8 milj. euroa (ylitys -1,0 milj. euroa). Terveyspalvelu Verso Oy:n osakkeiden myynnillä oli siten merkittävä kertaluonteinen vaikutus Iisalmen kaupungin maksuosuuteen.

Iisalmen kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttö vuonna 2018

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä	Iisalmi			
	TA 2018	TP 2018	Tot. %	TP 2017
PALVELU				
Aikuispsykosos.	4 768	5 036	105,6	4 650
Aikuissosiaalityö	1 128	1 030	91,3	1 140
ESH ostettu	18 300	20 031	109,5	19 223
oma ESH,tuotteistettu	4 075	3 889	95,4	4 067
Hoito ja hoiva	22 074	22 058	99,9	21 187
Kuntoutus	1 105	1 079	97,7	852
Perhepalvelut	5 288	6 240	118,0	5 396
Suun terveydenh.	1 658	1 474	88,9	1 432
Vammaispalvelut	7 183	7 077	98,5	6 979
Vastaanotto	5 949	6 419	107,9	5 914
Ympäristötoimi**)	973	927	95,2	962
PALVELUT YHT	72 500	75 259	103,8	71 802
Hallinto seudulliset***)	431	459	106,3	411
Koljonvirran sairaalan alaskirjaus (yht. 1,1 milj. eur)		693		
Terveyspalvelu Verso Oy:n osakkeiden myynti (yht. 4,0 milj. eur)		-2 465		
MAKSUOSUUS	72 931	73 945	101,2	72 213
Ennakot		72 932		
Erotus		1 013		
ESH ostettu	18 300	20 031	109,5	19 223
Oma toiminta	54 631	53 914	98,7	52 990

***) Ympäristötoimissa terveysvalvonnan, eläinlääkintähuollon ja ympäristönsuojelun kulut asukasluvun mukaan jaettuna

****) Seudulliset kustannukset jaettu jäsenkunnille tilausten suhteessa

Kustannukset kasvoivat vuosina 2017-2018 oman toiminnan osalta erityisesti aikuispsykososiaalisissa palveluissa, hoito- ja hoivapalveluissa, perhepalveluissa ja vastaanottotoiminnassa. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa aikuispsykiatrisia avohoitokäyntejä toteutui enemmän kuin arvioitiin. Tämä selittyy kuntoutusyksikön toimintatavan muutoksella ja injektioaläkkeryhmien potilasmäärän lisääntymisellä. Osaston avohoitokäynnit ovat lisääntyneet 400 käynnillä vuoteen 2017 verrattuna. Tehostetun avohoidon polikliinisten käyntien ja

selviämisaseman käyntien lisääntyminen sairaalan muuton jälkeen selittävät lisäystä. Osastohoitopäiviä on myös toteutunut asetettua tavoitetta enemmän.

Perhetyön palvelutarve on ollut vuonna 2018 resursseja suurempi. Perhepalveluiden lastensuojelun laitoshoidon ostopalvelut ylittyivät 27 % talousarvioon nähden. Laitoshuollossa lapsia oli 57, avohuollon asiakkaina oli 341 lasta, kun heitä vuonna 2017 oli 280. Kustannuksiin on vaikuttanut asiakasmäärän kasvu lastensuojelun avohuollossa, sosiaalihuoltolain mukaisissa perheiden sosiaalityössä sekä sijaishuollossa. Oman kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli eripituisissa sijoitusjaksoissa 18 lasta/nuorta enemmän kuin edellisenä vuonna. Kiireellisiä sijoituksia tehtiin vuoden aikana 21, mikä on 17 sijoitusta enemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuoden 2018 alusta alkaen Enskan aukioloaikaa on laajennettu koskemaan myös lauantai- ja sunnuntaiaukioloaikaa. Enskan laajentuneen aukiolon myötä on siihen tarvittava lääkäriresurssi jouduttu hankkimaan osin ostopalveluna. Palvelujen ostot ovat kasvaneet ennakoidusta, johtuen esimerkiksi uudesta kilpailutuksesta loppukesän aikana.

Sosiaali- ja terveydenhuollon maksuosuuden kehitys 2017-2018

1 000 €	TP 2018	TP 2017	Muutos %, 2017-2018
Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän oma toiminta	53 914 ¹	52 990	1,7
Ostettu erikoissairaanhoido (KYS)	20 031	19 223	4,2
YHTEENSÄ	73 945	72 213	2,4

¹ Terveyspalvelu Verso Oy:n osakkeiden myyntitulo ja Koljonvirran alaskirjaus ovat mukana maksuosuudessa

Ostetun erikoissairaanhoidon palvelujen käyttö 2017-2018

Iisalmi	2018	2017	Muutos 2017-2018, %
Hoidetut henkilöt	4 559	4 604	-1,0
Hoitopäivät, omat ja ostetut	9 313	8 832	5,4
Pkl-käynnit omat ja ostetut	18 098	18 201	-0,6
Elektiiviset leikkaukset	772	642	20,2
Päivystysleikkaukset	394	368	-0,6

Sairaanhoidopiirin yksiköittäin tarkasteltuna palveluiden tarve ja siten myös kustannukset kasvoivat vuoden takaiseen verrattuna oleellisesti seuraavissa yksiköissä: ortopedia, traumatologia ja käsikirurgia (+300 339 €), syöpäkeskus (+108 479 €), medisiininen keskus (+221 715 €) ja psykiatria (+141 964 €). Vastaavasti palveluiden tarve ja kustannukset laskivat seuraavissa yksiköissä: neurokeskus (-708 162 €), lasten ja nuorten klinikka (-430 421 €) ja sydänkeskus (-125 858 €).

Muu sosiaali- ja terveydenhuolto

Sisältää lakkautettujen kuntayhtymien työntekijöiden Kuel-eläkemenoperusteiset ja varhemaksut.

2.4 Ylä-Savon maaseutuhallinnon yhteislautakunta

Tilivelvollinen: maaseutujohtaja

Henkilöstö (htv)

MAASEUTUHALLINNON YHTEISLAUTAKUNTA	Henkilöstö/htv	TP2017	TA2018	TP2018	Poikkeama
Ylä-Savon maaseutupalvelut	Vakituiset	7	7	7	0
	Määräaikaiset	0,2	0,3	0,3	0
	Yhteensä	7,2	7,3	7,3	0
MAASEUTUHALLINNON YHTEISLAUTAKUNTA	YHTEENSÄ	7,2	7,3	7,3	0

Vuonna 2018 toteutuneet henkilöstömuutokset

Varsinaisia muutoksia ei ollut, osaa tehtäviä hoiti viransijainen. Henkilöstö toimi viidessä toimipaikassa suunnitellusti. Suunniteltu toimintojen siirtyminen maakunnan hoidettavaksi vuoden 2021 alusta ei toteudu.

Strategiset tavoitteet

Osaaminen ja hyvinvointi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Sitoutunut ja toimiva työyhteisö	Työprosessien seurannan kehittäminen	Maksajavirasto-sopimuksen palvelutavoitteiden täytyminen 100 %	99,99 %	Eero Pulkkinen	Toteutuu

Talous

1950 Ylä-Savon maaseutupalvelut	TA2018		TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
	TA 2018	muutokset				
Toimintatuotot	334 300	0	334 300	319 837	95,7	308 096
Myyntituotot	333 300	0	333 300	318 425	95,5	304 167
Maksutuotot	1 000	0	1 000	1 412	141,2	2 129
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	0	1 800
Toimintakulut	-429 570	0	-429 570	-411 603	95,8	-402 592
Henkilöstökulut	-310 200	0	-310 200	-316 300	102	-305 026
Palkat ja palkkiot	-253 300	0	-253 300	-259 617	102,5	-246 170
Eläkekulut	-44 600	0	-44 600	-46 672	104,6	-46 726
Muut henkilösivukulut	-12 300	0	-12 300	-10 011	81,4	-12 130
Palvelujen ostot	-48 170	0	-48 170	-33 340	69,2	-44 145
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 600	0	-4 600	-2 901	63,1	-3 103
Muut toimintakulut	-66 600	0	-66 600	-59 062	88,7	-50 317
Toimintakate	-95 270	0	-95 270	-91 765	96,3	-94 496
Vyörytystuotot	0	0	0	240	*****	140
Vyörytyskulut	-17 205	0	-17 205	-17 436	101,3	-18 908

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Maksajavirastosopimuksen tavoitteet täyttyivät lähes tavoitteen mukaisesti. Hakemusten tallennus tapahtui 100-prosenttisesti aikataulussa. Hakemusten käsittelyssä tuli yksi myöhästyminen, hakemuksia oli käsittelyssä 6 730 kpl, tältä osin tavoite täyttyi 99,9 prosenttisesti. Päätökset lähetettiin kahta vaille aikataulussa, tältäkin osin tavoite täyttyi 99,9 prosenttisesti. Takaisinperinnät toteutuivat aikataulussa 97,6 prosenttisesti, 6 kk:n tavoiteaika ylittyi 12 tapauksessa.

Tukea haki 1 050 maatilaa ja maksettu korvaus sekä tuki olivat yhteensä 39,3 milj. €. Vastaavat määrä olivat kunnittain: Iisalmi 283 tilaa ja 8,9 milj. €, Lapinlahti 340 tilaa ja 12,4 milj. €, Sonkajärvi 178 tilaa ja 7,6 milj. € sekä Vieremä 249 tilaa ja 10,5 milj. €. Maatalousyritysten määrä väheni edellisestä vuodesta 1,7 %.

Riitaeläinvahinkoja ilmoitettiin seitsemän, Iisalmessa yksi, Lapinlahdella neljä, Sonkajärvellä kaksi ja Vieremällä yksi.

Hukkakauratarkkailussa oli 1 832 ha 96 tilalla, joka oli 3,9 % peltoalasta. Valtaosa näistä sijaitsee Iisalmessa ja Lapinlahdella. Tarkkailusta vapautui kaksi tilaa ja tarkkailuun tuli uutena myös kaksi tilaa. Tarkkailusta vapautui 18 ha ja uutta alaa tuli 136 ha.

17 uutta maatalousyrittäjää aloitti toimintavuoden aikana, Iisalmessa neljä, Lapinlahdella seitsemän sekä Sonkajärvellä ja Vieremällä molemmissa kolme. Näistä kymmenen uutta yrittäjää sai aloittamisavustuksen, eli ovat päätoimisempia. ELY myönsi näihin tukea yhteensä 1,9 milj.€.

Luopumistuolle siirryttiin sukupolvenvaihdosluovutuksella viisi maatalousyrityksestä, Iisalmessa, Sonkajärvellä ja Vieremällä näitä tapauksia oli kussakin yksi ja Lapinlahdella kaksi.

Tuotantorakennusinvestointeja oli yhdeksän, eli viime vuosiin verrattuna runsaasti. ELY:n myöntämä tuki näihin oli 3,5 milj. €. Iisalmessa ja Lapinlahdella oli molemmissa kolme hanketta, tuki 1,5 milj. €, Sonkajärvellä kaksi hanketta ja tuki 0,4 milj. € sekä Vieremällä yksi hanke ja tuki 0,1 milj. €. Muihin investointeihin ELY myönsi yhteensä 0,7 milj. €.

Yhteistoiminta-alueen maitotilayrittäjät tuottivat maitoa 114 miljoonaa litraa; Iisalmessa 18,9 milj. litraa, kasvua 2 %, Lapinlahdella 35,4 milj. litraa, kasvua 2,7 %, Sonkajärvellä 23 milj. litraa, vähennys 1,7 % ja Vieremällä 37 milj. litraa, vähennys 1,3 %.

Maaseudun kehittämistehtäviin osallistuttiin suunnitellusti. Kehittämismäärärahaista jäi käyttämättä 9 848 euroa. Suunnittelukustannuksia tuetaan huomattavasti EU-rahoitteisen Neuvo 2020 – maatalojen neuvontajärjestelmän kautta.

2.5 Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Henkilöstö (htv)

SIVISTYS- JA HYVINVOINTI-LAUTAKUNTA	Henkilöstö	TP2017	TA2018	TP2018	Poikkeama
Sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallinto					
	Vakituiset	3,1	4	4,4	0,4
	Määräaikaiset	0,2	0	0,8	0,8
	Yhteensä	3,3	4	5,2	1,2
Varhaiskasvatus					
	Vakituiset	150,4	166,9	143,3	-23,6
	Määräaikaiset	14,1	4	12,8	8,8
	Yhteensä	164,5	170,9	156,1	-14,8
Perusopetus ja lukiokoulutus					
	Vakituiset	234	237,5	233,0	-4,5
	Määräaikaiset	20,3	12	19,7	7,7
	Yhteensä	254,3	249,5	252,7	3,2
Kulttuuri ja vapaa-aikapalvelut					
	Vakituiset	42,4	42,3	42,5	0,2
	Määräaikaiset*	31,0	24,3	31,0	6,7
	Yhteensä	73,4	66,6	73,5	6,9
(* tuntiopettajien tunnit laskettu yhteen ja muutettu laskennallisesti päätoimisten määräksi)					
Yhteensä	VAKITUISET	429,9	450,7	423,2	-27,5
	MÄÄRÄAIKAISET	65,6	40,3	64,3	24,0
LAUTAKUNTA YHT.	YHTEENSÄ	495,5	491	487,5	-3,5

Vuonna 2018 toteutuneet henkilöstömuutokset

Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa on vähentynyt yhteensä kaksi virkaa 1.8.2018 alkaen. Määräaikaiset ovat pääsääntöisesti erityisavustuksilla palkattuja henkilöitä. Osa-aikaeläkkeelle siirtyneen ruokapalvelutyöntekijän tehtävän toinen puoli hoidetaan ostopalveluna. Kaksi kokkin ja kaksi ruokapalvelutyöntekijän tehtävää on täytetty määräaikaisesti maakunta-uudistukseen varautumisen vuoksi. Ruokapalveluesimiehen virka lakkautettiin.

Lippuniemen ja Heinäkelkan päiväkotien toiminta lakkasi 31.7.2018 ja toiminta siirtyi osin yksityiselle palveluntuottajalle. YT-menettely käytiin keväällä 2018 ja kaikille halukkaille työntekijöille saatiin osoitettua työtä muista kaupungin toimipisteistä.

Kulttuuri- ja vapaa-aika vastualueelle tuli lisäyksenä kansalaisopiston päätoimisen tuntiopettajan tehtävä (tuntiopettaja jäänyt eläkkeelle). Määräaikaisia tuntiohjaajia sekä kausityöntekijöitä oli museoissa, Paloisvuoren kahviossa ja käytännön ohjaus-, valvonta- ja opetustehtävissä sekä kehittämishankkeissa. Lisäksi Twist –kesätyötoiminnassa työllistettiin 100 nuorta, joita ei ole laskettu yllä olevaan taulukkoon.

Henkilöstöä kehitettiin vuosittain hyväksyttävän koulutussuunnitelman mukaisesti. Toimialalla oli 3,8 koulutuspäivää henkilötyövuotta kohden.

Strategisten tavoitteiden toteuma
Osaaminen ja hyvinvointi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuu	Tila
Osallisuuden sekä toimijuuden tukeminen ja vahvistaminen	Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa	Liikunta- ja nuoriso- ja kulttuurin avustusten määrärahojen määrä vähintään edellisvuoden tasolla.	Pekka Partanen	Toteutuu ■
Osallisuuden sekä toimijuuden tukeminen ja vahvistaminen	Eri käyttäjäryhmien osallistaminen palvelujen suunnitteluun	Vähintään yksi toimiva asiakasraati/vastuualue.	Kirsi-Tiina Ikonen	Toteutuu ■
Palveluiden uudistaminen ts. ajassa pysyminen	Uusien palveluiden ja tuotteiden tarjoaminen	Jokaisella vastuualueella on otettu käyttöön vähintään yksi uusi palvelua uudistava toimintatapa.	Kirsi-Tiina Ikonen	Toteutuu ■
Palveluiden uudistaminen ts. ajassa pysyminen	Erilaisissa kehittämissuunnitelmissa mukana oleminen.	Jokainen vastuualue on mukana vähintään yhdessä kehittämissuunnitelmassa.	Kirsi-Tiina Ikonen	Toteutuu ■
Palveluiden uudistaminen ts. ajassa pysyminen	Henkilöstön koulutus	Jokainen työntekijä on osallistunut viimeisen vuoden aikana vähintään yhteen koulutukseen.	Kirsi-Tiina Ikonen	Toteutuu ■
Aktiivinen ja hyvinvoiva kaupunkilainen	Luodaan mahdollisuuksia ja kannustetaan omatoimisen liikunnan ja kulttuurin harrastamiseen.	Kaikki lapset ja nuoret harrastavat jotakin vähintään kerran viikossa.	Pekka Partanen	Toteutuu osittain ■
Aktiivinen ja hyvinvoiva kaupunkilainen	Yksilöä kannustetaan tekemään hyvinvointia ja terveyttä edistäviä päätöksiä.	Vähintään 75 % perusopetuksen ja lukiokoulutuksen oppilaista syö koululounaan päivittäin.	Helena Farin	Toteutuu osittain ■
Aktiivinen ja hyvinvoiva kaupunkilainen	Virikkeellinen ja turvallinen fyysinen ympäristö.	Vuosittain valmistuu tai peruskorjataan ainakin yksi lähiliikuntapaikka.	Pekka Partanen	Toteutuu ■
Lasten ja nuorten terveen kasvun ja hyvän oppimisen mahdollistaminen	Varhaiskasvatuksessa tarjotaan perheiden tarpeisiin sopivia erilaisia vaihtoehtoja.	90 % perheistä saanut haluamansa varhaiskasvatusmuodon.	Kaija Rautaparta-Pennanen	Toteutuu ■

Lasten ja nuorten terveen kasvun ja hyvän oppimisen mahdollistaminen	Koulut ovat viihtyisiä ja innostavat oppimaan.	90 % lapsista ja nuorista pitää koulunkäynnistä.	Kirsi-Tiina Ikonen	Toteutuu osittain
Lasten ja nuorten terveen kasvun ja hyvän oppimisen mahdollistaminen	Luodaan nuorille valmiuksia työelämään.	Twist-paikkojen määrä vähintään edellisvuoden tasolla.	Tarja Immonen	Toteutuu

2.5.1 Sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallinto

Tilivelvollinen: toimialajohtaja

Talous

3000 Sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallinto						
	TA 2018	TA2018 muutokset	TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	0	50 900	50 900	45 949	90,3	54 286
Myyntituotot	0	0	0	0	0	280
Maksutuotot	0	0	0	1 101	*****	3 033
Tuet ja avustukset	0	50 900	50 900	44 621	87,7	50 210
Muut toimintatuotot	0	0	0	227	*****	763
Toimintakulut	-893 750	-225 900	-1 119 650	-828 822	74	-814 540
Henkilöstökulut	-544 410	-204 400	-748 810	-490 250	65,5	-425 433
Palkat ja palkkiot	-253 300	-199 200	-452 500	-274 715	60,7	-219 476
Eläkekulut	-280 010	-5 200	-285 210	-205 603	72,1	-196 596
Muut henkilösivukulut	-11 100	0	-11 100	-9 931	89,5	-9 361
Palvelujen ostot	-126 980	-17 000	-143 980	-126 792	88,1	-173 622
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 100	0	-7 100	-4 744	66,8	-12 550
Muut toimintakulut	-215 260	-4 500	-219 760	-207 036	94,2	-202 935
Toimintakate	-893 750	-175 000	-1 068 750	-782 873	73,3	-760 254
Vyörytystuotot	2 407 090	0	2 407 090	2 407 699	100	2 318 812
Vyörytyskulut	-1 715 750	0	-1 715 750	-1 716 403	100	-1 669 552

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallintoon kuuluvat lautakunta, hyvinvointijaosto, Ylä-Savon musiikkiopiston johtokunta, toimialajohtaja, vastuualueiden päälliköt ja varhaiskasvatuksen palveluohjaaja. Osa kustannuksista kohdistetaan toimintayksiköihin vyörytyserinä.

Sivistys- ja hyvinvointitoimiala myönsi vuonna 2018 avustuksia yhteensä 191 600 €. Kulttuurijärjestöjen toiminnan tukemiseen lisättiin 3 000 €. Avustukset jakaantuivat toiminta-avustuksiin, kohdeavustuksiin, koulutus- ja kurssitoimintaan, apurahoihin ja stipendeihin. Suurin osa avustusmäärärahasta kohdistui liikunta-, nuoriso- ja kulttuurijärjestöjen toiminnan tukemiseen (toiminta-avustukset). Kulttuuripalveluiden kohdeavustusmäärärahaa myönnettiin myös yksittäisille taiteilijoille ja taiteilijaryhmille. Toiminta-avustuksia myönnettiin 14 kulttuurijärjestölle, 42 nuoriso- ja liikuntajärjestölle sekä 12 vammaisjärjestölle. Yhteensä eri avustuksia sai 76 järjestöä/toimijaa.

2.5.2 Varhaiskasvatus-vastuualue

Tilivelvollinen: Varhaiskasvatusjohtaja

Talous

3100 Varhaiskasvatus	TA2018		TA+muutos	Toteutunut	Tot %	TP2017
	TA 2018	muutokset	2018	2018		
Toimintatuotot	907 000	-120 200	786 800	797 659	101,4	994 804
Myyntituotot	178 400	0	178 400	201 629	113	191 408
Maksutuotot	728 600	-145 000	583 600	576 200	98,7	803 396
Tuet ja avustukset	0	24 800	24 800	10 973	44,2	0
Muut toimintatuotot	0	0	0	8 857	*****	0
Toimintakulut	-12 801 210	-480 000	-13 281 210	-13 010 143	98	-12 613 861
Henkilöstökulut	-6 819 560	-24 800	-6 844 360	-6 627 352	96,8	-6 988 942
Palkat ja palkkiot	-5 504 300	-24 800	-5 529 100	-5 316 005	96,1	-5 548 579
Eläkekulut	-1 040 460	0	-1 040 460	-1 098 261	105,6	-1 166 020
Muut henkilösivukulut	-274 800	0	-274 800	-213 086	77,5	-274 342
Palvelujen ostot	-1 382 560	0	-1 382 560	-1 263 222	91,4	-1 373 063
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-175 900	0	-175 900	-123 592	70,3	-126 568
Muut toimintakulut	-4 423 190	-455 200	-4 878 390	-4 995 977	102,4	-4 125 289
Toimintakate	-11 894 210	-600 200	-12 494 410	-12 212 484	97,7	-11 619 057
Poistot ja arvon alentumiset	-73 800	0	-73 800	-73 597	99,7	-70 920
Vyörytystuotot	0	0	0	76 710	*****	83 637
Vyörytyskulut	-837 344	0	-837 344	-914 106	109,2	-882 837

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatusta tulee saada perheen tarpeen mukaan myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen vähintään 20 h/viikko. Varhaiskasvatuslaki säätelee varhaiskasvatustoiminnan tavoitteet. Toiminnassa tulee huomioida lapsen etu.

Perusopetuslain (§ 26a) mukaan lapsen on osallistuttava ennen oppivelvollisuuden alkamista vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetuksesta vastaavat kunnat, joiden on osoitettava esiopetuspaikka jokaiselle lapselle. Esiopetus toteutetaan opetushallituksen hyväksymien esiopetussuunnitelman perusteiden ja sen mukaan laaditun seudullisen esiopetussuunnitelman pohjalta.

Palveluseteli lisäsi perheiden vapautta valita varhaiskasvatuspalveluja yksityiseltä tai kunnalliselta puolelta. Palvelusetelimenot ylittyivät 1,9 % ja olivat vuonna 2018 yhteensä 3,1 M€. Vastaavasti henkilöstökulut alittuivat 3,2 %.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakiin (1503/2016) tehtiin muutos 1.1.2018. Lain muutos ja indeksikorotus 1.8.2018 alensivat pieni- ja keskituloisilta perittäviä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja. Tämän vaikutuksena kunnallisen varhaiskasvatuksen hoitopäivämaksutulot pienenevät 27,9 % ja yksityisille varhaiskasvatuspalvelun tuottajille maksettavat palvelusetelimenot kasvoivat.

Iisalmissa alkoi kokeiluna 5-vuotiaiden maksuton varhaiskasvatus (4 tuntia päivässä) 1.8.2018. Kokeilu koski 2013 syntyneitä iisalmelaisia lapsia ja noudattaa varhaiskasvatuksen toiminta-aikoja. Neljä tuntia ylittävältä osalta varhaiskasvatus oli maksullista. 5-vuotiaiden osallistumisaste varhaiskasvatukseen oli jo ennestään korkea, eikä kokeilu lisännyt sitä.

Väistötiloissa keväällä 2018 toimivat Simpukan ja Lippuniemen päiväkodit. Simpukan päiväkotitoimi jo syksyllä 2018 omissa tiloissaan. Malminrannan päiväkotitoimi siirtyi lokakuussa 2018 väistötiloihin Meijerikadulle. Yksi Malminrannan päiväkodin ryhmistä siirtyi väistöön Savonialle ja muuttui Paloisten päiväkodin ryhmäksi tammikuussa 2019. Myös Paloisten päiväkotitoimi on väistöissä (Haukisaarentie 2). Em. päiväkodit toimivat väistötiloissa aina uuden vuoro-ohjelmaväistötilojen valmistumiseen saakka. Sointulan päiväkotitoimi jatkaa väistötiloissa (Soinlahdentiellä) edelleen.

2.5.3 Perusopetus ja lukiokoulutus –vastuualue

Tilivelvollinen: toimialajohtaja

Talous

3200 Perusopetus ja lukiokoulutus						
	TA 2018	TA2018 muutokset	TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	4 461 840	-77 400	4 384 440	4 633 974	105,7	4 630 423
Myyntituotot	3 978 940	-180 000	3 798 940	3 873 140	102	3 880 560
Maksutuotot	182 700	0	182 700	192 869	105,6	185 558
Tuet ja avustukset	278 200	102 600	380 800	504 050	132,4	519 421
Muut toimintatuotot	22 000	0	22 000	63 915	290,5	44 883
Toimintakulut	-24 801 790	106 000	-24 695 790	-24 444 525	99	-23 707 919
Henkilöstökulut	-13 816 150	327 000	-13 489 150	-13 377 850	99,2	-13 142 649
Palkat ja palkkiot	-11 247 500	255 500	-10 992 000	-10 941 279	99,5	-10 629 877
Eläkekulut	-2 013 150	8 100	-2 005 050	-2 004 436	100	-1 990 975
Muut henkilösivukulut	-555 500	63 400	-492 100	-432 135	87,8	-521 797
Palvelujen ostot	-4 691 960	-194 800	-4 886 760	-4 908 815	100,5	-4 613 585
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 985 450	-25 900	-2 011 350	-1 929 565	95,9	-1 896 874
Muut toimintakulut	-4 308 230	-300	-4 308 530	-4 228 295	98,1	-4 054 810
Toimintakate	-20 339 950	28 600	-20 311 350	-19 810 550	97,5	-19 077 496
Poistot ja arvonalentumiset	-333 000	0	-333 000	-237 288	71,3	-221 185
Vyörytystuotot	0	0	0	93 389	*****	98 034
Vyörytyskulut	-1 157 365	0	-1 157 365	-1 250 789	108,1	-1 222 026

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Perusopetus

Iisalmen kaupungin 11 peruskoulua tarjosivat opetussuunnitelman mukaista opetusta luokille 1–9. Peruskoulun päättäneille nuorille, jotka eivät ole sijoittuneet toisen asteen koulutukseen, tarjottiin lisäopetusta (lukiokymppi) ja maahanmuuttajille perusopetukseen valmistavaa opetusta.

Perusopetuksen uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2016 alkaen. 1.8.2018 alkaen sen ottivat käyttöön 8. luokat. Uuden opetussuunnitelman mukaista materiaalia on otettu käyttöön sitä mukaan, kun opetussuunnitelman käyttöönotto on edennyt.

Yksi Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman kärkihankkeista on ”Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin” eli ns. digiloikka. Iisalmen kaupungin digiloikka on edennyt vuosille 2017–2021 hyväksytyyn Pedagogisen ICT-suunnitelman mukaisesti. Henkilökohtaiset laitteet ovat käytössä 5. ja 9. luokkia lukuunottamatta. Opettajia tukemassa oli kolme digitutoria, joista kaksi alakouluissa ja yksi yläkoulussa. Myös koulutusta järjestettiin runsaasti. Kaikki koulut olivat mukana Liikkuva koulu- ja kerhotoiminnassa.

Koulujen peruskorjaukset ja uudisrakentamiset jatkuivat investointisuunnitelman mukaisesti. Kilpijärven ja Mansikkaniemen koulujen hankesuunnitelmat valmistuivat.

Sisäilmaongelmat jatkuivat erityisesti Kilpijärven ja Kirkonsalmen kouluilla. Em. koulujen tiloista osa jouduttiin ottamaan pois käytöstä turvaavana toimenpiteenä. Kirkonsalmen koulun kolme luokkaa kulkivat väistössä Kangaslammin koululla syyslukukauden 2018 ajan ja Kilpijärven koulun kolme luokkaa siirrettiin väistötiloihin läheiseen liikerakennukseen.

Lukiokoulutus

Lukio on yleissivistävä 2. asteen oppilaitos, jonne on mahdollista pyrkiä suoritettuaan oppivelvollisuuden. Lukio antaa valmiudet jatkaa opintoja korkea-asteella (yliopistot ja ammattikorkeakoulut) sekä lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa.

Iisalmen lyseossa annettava opetus noudatti nuorille tarkoitettua lukiokoulutuksen opetussuunnitelmaa. Myös aikuisopiskelijat suorittivat lukio-opintoja lyseossa osallistumalla lähiopetukseen joko varsinaisena opiskelijana tai aineopiskelijana.

Lukiokoulutuksessa tapahtui paljon muutoksia. Ylioppilaskokeiden sähköistyminen laajeni edelleen ja syksyllä 2018 enää matematiikan koe tehtiin paperikokeena. Opetussuunnitelma uudistus eteni sen rinnalla siten, että viimeiset vanhaa opetussuunnitelmaa noudattavat opiskelijat valmistuivat keväällä 2018.

Ruokapalvelut

Hoivalaitosten ja päiväkotien ruoanvalmistus hoidettiin Lumakeskuksen alakerran Luoto-keittiössä ja kouluateriat valmistettiin Juhani Ahon koulun Kielo-keittiössä sekä Lumakeskus Majakan yläkerran keittiöissä. Ruoanjakoon käytettiin oman henkilökunnan lisäksi ostopalvelua. Sijaisuudet hoidettiin paikallisilla sijaisilla ja vuokratyövoimalla. Lippuniemen ja Paloisten päiväkodin ruokapalvelut ostettiin Fazer Amicalta väistötiloissa Savoniolla. Varhaiskasvatuksen yksityinen palvelutuotanto laajeni ja ateriapalvelut myytiin Luoto-keittiöstä.

Elintarvikkeet hankittiin Sansian (ent. IS-Hankinta) sopimuksilla ja lähiruokaa ostettiin mahdollisimman paljon.

Yläkoulujen oppilaille annettiin maksuton välipala: näkkileipää, ravintorasvaa ja maitoa.

2.5.4 Kulttuuri ja vapaa-aika -vastuualue

Tilivelvollinen: kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja

Yhteistyötä eri toimintayksiköiden kanssa tiivistettiin. Vuonna 2017 perustettu Järjestöfoorumi kokoontui kaksi kertaa. Kokoontumisten ideoinnin pohjalta kaupungin kokoustilat annettiin järjestöjen ilmaiseen käyttöön. Foorumissa nousivat esille myös mm. yhteistyöasiat, seniorikortin hinnan alentaminen, järjestötalo sekä vanhusten virkistämiseen liittyvä tukiverkosto.

Kevään henkilöstöpäivän teemana oli kaupungin strategian jalkauttaminen. Palautekyselyn perusteella tilaisuus koettiin hyvänä. Laaja hyvinvointikertomus valmisteltiin yhteistyössä

nimetyn Hyte-työryhmän toimesta, jonka valtuusto hyväksyi 12.11.2018. Lasten ja nuorten monipuolista matalankynnyksen harrastustoimintaa pystyttiin lisäämään.

Kirjasto- ja kulttuuripalveluiden sekä kansalaisopiston opetustarjonnan mahdollistama elämyksellisyys, sosiaalisuus, sosiaaliset verkostot ja yhteenkuuluvuuden tunne lisäsivät hyvinvointia, terveyttä ja elämän mielekkyyttä. Palveluissa jatkettiin monipuolisten palveluiden tuottamista kuntalaisille ja erityistä huomiota kiinnitettiin palveluiden saavutettavuuteen ja saatavuuteen.

Talous

3400 Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut, pl. Ulmahalli						
	TA 2018	TA2018 muutokset	TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	985 600	-87 400	898 200	919 756	102,4	965 866
Myyntituotot	145 000	0	145 000	163 161	112,5	146 190
Maksutuotot	383 400	-21 000	362 400	340 032	93,8	362 746
Tuet ja avustukset	195 200	-66 400	128 800	140 185	108,8	173 423
Muut toimintatuotot	262 000	0	262 000	276 379	105,5	283 507
Toimintakulut	-6 513 470	103 400	-6 410 070	-6 317 321	98,6	-6 347 446
Henkilöstökulut	-2 193 820	-55 300	-2 249 120	-2 309 067	102,7	-2 273 498
Palkat ja palkkiot	-1 727 900	-51 500	-1 779 400	-1 779 949	100	-1 773 218
Eläkekulut	-380 520	-3 000	-383 520	-460 571	120,1	-416 279
Muut henkilösivukulut	-85 400	-800	-86 200	-68 546	79,5	-84 000
Palvelujen ostot	-2 261 370	159 400	-2 101 970	-1 922 633	91,5	-2 038 673
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-273 200	0	-273 200	-279 215	102,2	-254 758
Muut toimintakulut	-1 785 080	-700	-1 785 780	-1 806 406	101,2	-1 780 517
Toimintakate	-5 527 870	16 000	-5 511 870	-5 397 565	97,9	-5 381 580
Poistot ja arvonalentumiset	-79 000	0	-79 000	-69 120	87,5	-74 203
Vyörytystuotot	0	0	0	480	*****	280
Vyörytyskulut	-347 883	0	-347 883	-348 372	100,1	-333 448

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Kansalais- ja musiikkiopisto

Iisalmen kansalaisopisto tarjosi vapaan sivistystyön opetusta kaikille kuntalaisille, etenkin ikäihmisille. Opiston tarjonnassa korostuivat kädentaitojen ylläpito ja kehittäminen sekä kielenopetus. Maahanmuuttajien ensikosketus suomen kieleen tapahtuu useimmiten kansalaisopistossa. Kansalaisopistolla on oikeus järjestää maahanmuuttajille erittäin tärkeitä valtakunnallisia Yleisiä kielitutkintoja suomen kielessä.

Vuoden alusta aloitettiin kansalaisopistossa uuden sivistystehtävän mukainen luku- ja kirjoitustaidon koulutus niille kotoutumisvaiheessa oleville maahanmuuttajille, jotka eivät tällä hetkellä ole valmiita varsinaiseen ammattiin tähtäävään koulutukseen. Tähän ns. UMAKO-koulutukseen saatiin 100 % valtionosuus.

Opetushallitus myönsi kansalaisopistolle opintoseteliavustuksen. Ikäihmisten, työttömien ja maahanmuuttajien opintomaksuja pystyttiin alentamaan Opetushallituksen opintoseteliavustuksen ansiosta kaksikymmentä prosenttia.

Opistosta on eläköitynyt viime vuosina kaksi pitkäaikaista käsityön tuntiopettajaa, joten opistoon palkattiin 1.9.2018 alkaen uusi päätoiminen käsityöopettaja toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen.

Ylä-Savon musiikkiopistossa tarjottiin laajan oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta musiikissa Iisalmen, Kiuruveden, Pielaveden, Sonkajärven ja Vieremän kunnissa. Musiikkiopistossa oli yhteensä 250 pääaineista opiskelijaa sekä 170 musiikkileikkikoululaista. Elokuussa 2018 musiikkiopistossa otettiin käyttöön uusi opetussuunnitelma, jossa painopisteenä on opiskelijoiden kannustaminen oman musiikin, omien sävellysten tekemiseen. Toimintavuonna toteutettiin myös Opetushallituksen rahoituksella samaan teemaan liittyvä hanke Säveltäen Eurooppaan! Hankerahoituksella opiston oppilasryhmät opettajineen vierailivat Vorussa Virossa, Lielvardessa Latviassa ja Pecelissä Unkarissa.

Musiikkiopiston opetusta tarjotaan edelleen ensisijaisesti lapsille. Kodin ja musiikkiopiston musiikkiopistoon hankittiin uusi oppilashallinto-ohjelma Primus, johon liittyy peruskoulustakin tuttu sähköisen viestinnän mahdollistava Wilma.

Musiikkiopisto tuotti edelleen Torstaiklassiset-konserttisarjaa, jonka rahoittajina ovat myös kulttuuritoimi ja kansalaisopisto. Talousarvioon sisältynyt Steinway-konserttiflyygelin kertaluonteinen peruskorjaus/-huolto siirtyi maahantuojaan riippuvista syistä vuodelle 2019. Ylä-Savo sinfonieta konsertoi joulukuussa solistinaan opiston entinen oppilas Emma Balbatsu.

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut

Kirjastossa hankitaan ja käytetään tietoa, lainataan erilaisia aineistoja, harrastetaan ja opitaan uutta sekä toimitaan yhdessä. Kirjaston tärkeimpiä tehtäviä on lukemaan innostaminen. Lainaamisen ja muun asiainn lisäksi asiakkaat etsivät tietoa erilaisiin tarpeisiin ja arjen kysymyksiin. Lainausta on Iisalmen kirjastossa pysynyt edellisvuoden tasolla, ja jokainen iisalmelainen lainasi keskimäärin 17 nidettä. Kirjastossa vierailtiin keskimäärin 12 kertaa vuoden aikana, ja verkkokäyntejä kertyi kaikkiaan noin 66 000.

Kirjaston toiminnan painopisteitä vuonna 2018 ovat olleet koulujen ja kirjaston välisen yhteistyön syventäminen, toisen kerroksen tilan muuttaminen tapaamis- ja tapahtumapaikaksi sekä Ylä-Savon kirjastoverkon asiakaspalvelun kehittäminen. Keväällä käynnistettiin kirjastopalveluiden kehittämis- ja esiselvityshanke, johon osallistuivat Iisalmen lisäksi Kiuruvesi, Lapinlahti, Sonkajärvi ja Vieremä. Hankkeesta valmistui raportti, jossa todetaan kirjastojen yhteistyön olevan jo hyvällä tasolla, ja että kehittämistyötä tehdään pitkäjänteisesti. Raportissa tehtiin myös ehdotuksia yhteistyön tiivistämiseksi edelleen. Iisalmen kirjasto pääsi mukaan Kuntaliiton Vuoden kirjastokunta 2018 -kilpailun finaaliin. Kilpailuun osallistui 56 kuntaa, joista finaaliin valittiin viisi hakijaa. Kirjastopalveluiden saavutettavuutta on pyritty loppuvuodesta parantamaan omatoimiraatkaisulla, jossa lehtilukusali muutetaan omatoimikirjastoksi. Projekti jatkuu vuoden 2019 puolella.

Iisalmen kulttuuripalvelut on vuonna 2018 ollut mukana edistämässä, tukemassa ja järjestämässä kulttuuritoimintaa. Työtä tasapuolisen kulttuuriosallistumisen mahdollistamiseksi on jatkettu omalla tarjonnalla, edullisilla pääsymaksuilla ja tukemalla kulttuuritarjontaa tuottavia yhdistyksiä. Omia tapahtumia järjestettiin noin 50 kappaletta, ja niihin osallistui yli 7 000 henkeä. Lapsille ja nuorille on tarjottu kulttuuripalveluja kulttuurikasvatusohjelmien mukaisesti. Prosenttitaideperiaatteen osalta valmistauduttiin Runnin koulun prosenttitaidehankkeeseen. Iisalmi oli mukana valtakunnallisessa UPEART-festivaalissa, jonka myötä kaupunkiin saatiin ensimmäinen muraali ”Animal Farm” Satamakatu 9:ssä sijaitsevaan kerrostaloon. Kaupungin taidekokoelman osaksi hankittiin Anu Matilaisen veistos ”Lentoon lähtö”, joka on sijoitettu Rautatieaseman puistoon.

Kulttuurikeskuksessa pidettävien tapahtumien määrä pysyi suurin piirtein ennallaan, n. 700 tapahtuman tasolla. Kulttuurikeskuksen kokonaiskävijämäärä laski edellisestä vuodesta n. 5 % pysyen kuitenkin yhä yli 300 000 kävijässä. Näyttelyiden määrä kulttuurikeskuksen tiloissa pysyi suurin piirtein edellisvuoden tasolla, ja kävijöitä näyttelyissä on ollut yli 4400. Juhani

Ahon museon kävijämäärät laskivat edellisesti vuodesta n. 30 %. Kesäteatterin laskeneet kävijämäärät vaikuttivat myös museon kävijämääriin. Museovirasto myönsi museolle avustusta matkailullisen yhteistyön jatkamiseen ja syventämiseen.

Kirjasto- ja kulttuuripalveluissa on jatkettu laajaa yhteistyötä maakunnallisesti, seudullisesti ja paikallisesti. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat seudun muut kirjastot ja kulttuuripalvelut, alueellinen kehittämiskirjasto, alan maakunnalliset toimijat sekä päiväkodit, koulut ja nuorisopalvelut. Rutakko-kirjastojen yhteistyötä on jatkettu yhteisessä hankkeessa ”Rajaton Rutakko”, jossa kehitetään kirjastoverkon kokoelma-, mediakasvatus- ja tietoyhteiskuntapalveluiden laatua. Ylä-Savon kulttuuripalveluiden yhteistyötä on jatkettu yhteisellä hankkeella ”Kulttuurista siivet ja juuret – Osallistavaa kulttuuripalvelujen suunnittelua nuorilta nuorille”. Hankkeessa vahvistetaan nuorten kulttuurista osallisuutta Ylä-Savon alueella ja etsitään kulttuuripalveluille uutta yleisöä.

Liikunta- ja nuorisopalvelut

Liikunta- ja nuorisopalvelujen keskeisinä kohderyhminä ovat olleet lapset, nuoret ja erityisryhmät sekä ikäihmiset. Toiminnan painopisteinä ovat terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä osallisuus, vaikuttaminen ja kuuleminen. Palveluja tuotettiin paljolti yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Järjestöjen toimintaa tuettiin avustuksilla, toiminnallisella yhteistyöllä ja toimintaympäristön kehittämällä. Hanketoiminnalla vahvistettiin liikunta- ja nuorisopalvelujen kehittämistä ja ne ovat olleet oleellinen osa hyvinvoinnin edistämistä.

Järjestöavustuksissa, edullisimmissa käyttömaksuissa sekä tilojen ja alueiden vuorojen jakoperusteissa on painotus ollut alle 18-vuotiaissa. Järjestöfoorumi pidettiin kaksi kertaa. Järjestökirje tavoitti keväällä ja syksyllä n. 90 järjestöä.

Liikunta- ja nuorisotilojen ja alueiden verkosto on laaja ja liikuntapalvelut on luonut edellytyksiä liikunnan omatoimiseen ja järjestöjen ohjaamaan harrastamiseen osallistumalla yhteistyössä teknisen toimen kanssa liikuntapaikkojen ja -ympäristöjen suunnitteluun. Kesäkuussa käynnistettiin Kirkonmäen lähiliikuntapaikkarakentaminen, johon kaupunki sai avustusta 85 000 €. Alueen koulujen oppilaat osallistutettiin hankkeen suunnitteluun. Teknisen toimialan kanssa tehtävä yhteistyö liikuntatilojen ja -alueiden kunnossapidossa suhteessa palveluihin toimivat pääsääntöisesti hyvin. Suurimpana liikuntatapahtumana nuorten SM-hihdot Paloisvuorella onnistuivat hyvin.

Nuorisopalveluissa avattiin toukokuussa uusi nuorten tila Luukku linja-autoasemalle. Luma-keskuksen alakerrassa olevassa Kuopassa järjestettiin toimintaa yhteistyössä koulutsempparin kanssa. Ryhmätoiminta, tapahtumat ja retket toteutuivat suunnitelmien mukaisesti. Jalkautumista laajennettiin yläkoulun ja toisen asteen lisäksi kolmelle alakoululle. Twist-kesätyötoimintaan valittiin yhteensä 100 nuorta. Monialaista yhteistyötä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi jatkettiin. Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto (monialainen työryhmä) kokoontui vuoden aikana yhteensä kolme kertaa. Keväällä käynnistettiin valmistelu etsivän nuorisotyön siirtäminen kaupungin omaksi toiminnaksi. Etsivän nuorisotyön ja nuorisopalvelujen tilojen remonti linja-autoasemalla käynnistyi.

Nuorisoneuvosto INN kokoontui viisi kertaa ja käsitteli mm. nuorisotila Luukun toimintaa, Nuorten Ideat -sivustolle tulleita ideoita sekä lausuntopyyntöjä. Lisäksi yksi kokous oli yhdessä hyvinvointijaoston kanssa. Ylä-Savon nuorisovaltuustot tekivät myös yhteisen aloitteen nuorten maksuttomasta ehkäisystä Ylä-Savon SOTElle.

Ohjatun liikuntatoiminnan suunnitelmat aikuisväestön, erityisryhmien sekä lasten ja nuorten osalta toteutuivat suunnitelmien mukaisesti. Seniorikortteja myytiin ennätysmäärä, yhteensä n. 1200 kappaletta. Tähän vaikutti sekä vuoden 2018 alussa astunut reilu hinnanalennus että syykaudelle tullut muutos kortin voimassaoloaikaan ostohetkestä. Vastaavasti seniorikortin

hinta vaikutti vähentävästi uimahallin eläkeläisten sarjakortin ja ohjatun liikunnan kausikortin myyntiin.

Liikunta- ja nuorisopalveluissa toteutettiin vuoden aikana yhteensä kuutta hanketta, joilla tuettiin muun muassa nuorten osallisuutta ja vaikuttamista, matalankynnyksen harrastustoimintaa sekä ikäihmisten hyvinvointia ja toimintakykyä. Ohjaamohanke jatkoi kaupungin omana toimintana.

Uimahalli

Talous

3640 Uimahalli	TA2018		TA+muutos		Toteutunut	
	TA 2018	muutokset	2018	2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	696 260	-43 000	653 260	667 749	102,2	683 063
Myyntituotot	70 000	-5 000	65 000	63 788	98,1	64 627
Maksutuotot	616 260	-38 000	578 260	591 300	102,3	607 845
Muut toimintatuotot	10 000	0	10 000	12 660	126,6	10 591
Toimintakulut	-1 206 290	43 000	-1 163 290	-1 100 874	94,6	-1 096 518
Henkilöstökulut	-390 450	28 000	-362 450	-313 298	86,4	-308 881
Palkat ja palkkiot	-314 800	28 000	-286 800	-254 533	88,7	-248 004
Eläkekulut	-60 050	0	-60 050	-48 733	81,2	-48 560
Muut henkilösivukulut	-15 600	0	-15 600	-10 032	64,3	-12 317
Palvelujen ostot	-237 320	8 000	-229 320	-213 814	93,2	-233 770
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-97 200	7 000	-90 200	-95 978	106,4	-81 990
Muut toimintakulut	-481 320	0	-481 320	-477 785	99,3	-471 878
Toimintakate	-510 030	0	-510 030	-433 125	84,9	-413 455
Poistot ja arvon alentumiset	-18 300	0	-18 300	-19 023	104	-14 649
Vyörytyskulut	-64 488	0	-64 488	-64 500	100	-62 148

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Uimahallin kävijämäärä oli aukiolopäivää kohden edellisvuoden tasolla, yhteensä 156 000 kävijää. Aikaisemmista suunnitelmista poiketen uimahallin rakentaminen siirtyi alkamaan vuodelle 2020. Tehtyjen päätösten mukaisesti nykyinen halli toimii siihen asti, kunnes uusi halli valmistuu. Uimahallin kiinteistön ja tekniikan kunnossapidosta ja siivouksesta on vastannut tekninen toimiala. Hygienian laatua valvotaan säännöllisillä omavalvontamittauksilla. Pintojen ja veden puhtausarvot olivat terveystieteiden suositusten mukaiset. Uimahallin asiakastyytyvyyttä on mitattu ns. HappyOrNot -laitteella. Palautteita kertyi yli 40 000 ja vastausten perusteella asiakastyytyvyys uimahallissa on pysynyt hyvällä tasolla.

Marraskuussa toteutettiin Savonia Amk:n liiketalouden opiskelijan toimesta kysely uuden uimahallin asiakastarpeista. Vastauksia saatiin yhteensä yli 1000. Loppuvuodesta käynnistettiin tarjouskilpailu Kankaan Liikuntapuiston ja uuden uimahallin hyvinvointiyrittäjyyden selvittämiseksi. Molempia tuloksia tullaan hyödyntämään uuden uimahallin tarkemmassa suunnittelussa sekä tulevissa palveluissa.

2.6 Tekninen lautakunta

Henkilöstö (htv) vastualueittain

TEKNINEN LAUTAKUNTA	Henkilöstö/htv	TP2017	TA2018	TP2018	Poikkeama
Hallinto					
	Vakituiset	1	1	0,2	-0,8
	Määräaikaiset	0	0,2	0,5	0,3
	Yhteensä	1	1,2	0,7	-0,5
Maankäyttö ja asuminen					
	Vakituiset	17,9	17,6	17,4	-0,2
	Määräaikaiset	0,7	1	0,3	-0,7
	Yhteensä	18,6	18,6	17,7	-0,9
Kadut ja ympäristö					
	Vakituiset	33,3	34,9	32,8	-2,1
	Määräaikaiset	11,2	13	13,1	0,1
	Yhteensä	44,5	47,9	45,9	-2
Toimitilat					
	Vakituiset	36	37,6	34,9	-2,7
	Määräaikaiset	3	3,9	2,3	-1,6
	Yhteensä	39	41,5	37,2	-4,3
Yhteensä	VAKITUISET	88,20	91,10	85,30	-5,80
	MÄÄRÄAIKAISET	14,90	18,10	16,20	-1,90
LAUTAKUNTA YHT.	YHTEENSÄ	103,1	109,2	101,5	-7,7

Vuonna 2018 toteutuneet henkilöstömuutokset

Henkilöstöstä on vakinaista tuntipalkkaista henkilöstöä maankäyttö- ja asuminen - vastuualueella 4 henkilöä, kadut ja ympäristö -vastuualueella 12 henkilöä ja toimitilat - vastuualueella 6 henkilöä.

Kunnallistekniikan rakentamisen tuntipalkkaista henkilökuntaa siirrettiin talvikaudella teknisen toimialan muihin tehtäviin. Työvoiman yhteiskäytöllä tasattiin työkuormitusta ja vältettiin lomautukset.

Tilapalvelukoordinaattorin määräaikaista työsuhdetta jatkettiin vuoden 2018 loppuun toimitilat -vastuualueella. Kustannusvastuu on Ylä-Savon SOTE kuntayhtymällä.

Kadut ja ympäristö -vastuualueen työpäällikön ja rakennusvalvonnan rakennuslupainsinöörin avoimeksi tulleet virat täytettiin vuoden aikana. Rakennuslupainsinöörin virkanimike muutettiin rakennusvalvontainsinööriksi. Kadut ja ympäristö -vastuualueella avoimeksi tullut rakennusmestarin tehtävä julistettiin haettavaksi. Tehtävä täytetään vuoden 2019 puolella.

Toimitilat vastuualueen suunnitteluarkkitehdin avoimeksi tullut virka täytettiin ja virkanimike muutettiin rakennusarkkitehdiksi.

Kiinteistönhoidossa eläköitymisen myötä 2016 vapautunut kiinteistöhoitajan tehtävä vakinaistettiin 1.9.2018 alkaen.

Kaavoituksesta vähennettiin toinen paikkatietosuunnittelija eläköitymisen myötä. Sisäinen järjestely korvaavasta henkilöstöstä toteutettiin organisaatiouudistuksen yhteydessä.

Avoinna ollut osa-aikainen kiinteistöhoitajan tehtävä täytettiin kokoaikaisesti.

Liikenneväylien ylläpidossa määräaikaisen koneenkuljettajan tehtävä vakinaistettiin.

Strategiset tavoitteet

Toimiva kaupunkiympäristö ja rakentaminen

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Viihtyisä, turvallinen ja esteetön kaupunkiympäristö	Kartoitukset ja vuorovaikutus suunnittelussa, rakentamisessa, päätöksenteossa sekä kuntalaisyhteistyössä.	Vuoden aikana rakennuksille tehdyt esteettömyyskartoitukset vähintään 7 kpl.	Sisäilmaongelmat ja rakennuttamistehtävät vieneet uuden rakennusarkkitehdin kaiken työajan syksyllä 2018. Esteettömyyskartoituksia jatketaan vuoden 2019 puolella.	Kari Nissinen	Ei toteudu
Viihtyisä, turvallinen ja esteetön kaupunkiympäristö	Seudullinen korjausneuvoja Iisalmi vastuukuntana.	Seudullinen sopimus asiasta tehty 31.12.2018.	Ei toteutunut	Sari Niemi, Jarno Repo	Ei toteudu
Viihtyisä, turvallinen ja esteetön kaupunkiympäristö	Kartoitukset ja vuorovaikutus suunnittelussa, rakentamisessa, päätöksenteossa sekä kuntalaisyhteistyössä.	Sidosryhmien lausunnot merkittävimmissä hankkeissa. Järjestetty vuorovaikutustilaisuudet kansalaisten ja sidosryhmien kanssa 3 kpl.	Tilaisuuksia 13 kpl	Kari Nissinen, Jyrki Könttä, Sari Niemi	Toteutuu
Viihtyisä, turvallinen ja esteetön kaupunkiympäristö	Kartoitukset ja vuorovaikutus suunnittelussa, rakentamisessa, päätöksenteossa sekä kuntalaisyhteistyössä.	Liikennevahinkojen määrä vähenee edellisen viiden vuoden keskiarvoon nähden.	Vuoden 2018 toteuma on 48 kpl. Edellisen viiden vuoden keskiarvo on 59 kpl.	Jyrki Könttä	Toteutuu
Viihtyisä, turvallinen ja esteetön kaupunkiympäristö	Toteutetaan kuntalaiskysely, jonka toteutumista seurataan valtuustokauden aikana.	Kuntalaiskysely toteutettu 31.12.2018 mennessä.	Kysely asuinalueiden viihtyisyydestä toteutettiin marraskuussa.	Jyrki Könttä	Toteutuu

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Tiivis yhdyskuntarakenne ja hyvin saavutettavissa oleva ja toimiva palveluverkko	Kaupungin yleiskaavan uusiminen.	Kaupungin yleiskaava luonnosvaiheessa 31.12.2018.		Sari Niemi	Toteutuu ■
Tiivis yhdyskuntarakenne ja hyvin saavutettavissa oleva ja toimiva palveluverkko	Asemakaavoja ajantasaistaessa otetaan käyttöön vajaakäyttöisiä alueita. Saavutettavuus ja liikenneyhteydet mukaan palveluverkkosuunnitteluun. Maapolitiikan keinojen rohkea käyttäminen/periaatteiden uusiminen	Käyttötarkoituksen muutokset ja joustavuus kaavaluonnos- tai kaavaehdotusvaiheeseen, kerrosala 5000 k-m ² tai 5 ha.		Sari Niemi	Toteutuu ■
Tiivis yhdyskuntarakenne ja hyvin saavutettavissa oleva ja toimiva palveluverkko	Asemakaavoja ajantasaistaessa otetaan käyttöön vajaakäyttöisiä alueita. Saavutettavuus ja liikenneyhteydet mukaan palveluverkkosuunnitteluun. Maapolitiikan keinojen rohkea käyttäminen/periaatteiden uusiminen	Asemakaavojen toteuttaminen maapolitiikan keinoin, tehdyt kiinteistöjärjestelyt 5 kpl.		Sirkku Eloranta	Toteutuu ■
Tiivis yhdyskuntarakenne ja hyvin saavutettavissa oleva ja toimiva palveluverkko	Kiertotalouden edistäminen.	KieRre-hanke: energian, liikenteen ja materiaalien hyödyntämishankkeet osana suunnittelua ja rakentamista. 3-4 kpl hankkeita.	Kierre -hankkeen tavoitteet huomioitu uusissa hanke- ja muissa suunnitelmissa (koulut, uima-halli, päiväkot). Sähköautojen latauspisteet torille ja kaupungintalolle sekä sijoituslupa Louhenkadulle OP:n latauspisteelle. Henkilöstölle sähköauto yhteiskäyttöön.	Sari Niemi, Jyrki Könttä, Kari Nissinen	Toteutuu ■
Tiivis yhdyskuntarakenne ja hyvin saavutettavissa oleva ja toimiva palveluverkko	Seudullinen rakennusjärjestys uusitaan.	Rakennusjärjestys esitys valmis seudullisena 31.12.2018 mennessä.		Jarno Repo	Toteutuu ■

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Tiivis yhdyskuntarakenne ja hyvin saavutettavissa oleva ja toimiva palveluverkko	Lupahallinnon kehittäminen seudullisena (kuntaliiton yleiskirje 22/ 2017). Seudullisten sähköisten asiakasjärjestelmien kehittäminen.	Seudullinen teknisen toimialan tietojärjestelmä käytössä 2020 Sähköisten asiointipalvelujen kehittäminen hyväksytyt tiekartan mukaan 2020	Asiaa valmisteltu, ei ole olemassa päätöksiä. Edetty tiekartan mukaisesti Locus -tietojärjestelmän osalta.	Jarno Repo, Ilkka Niskanen, Sirkku Eloranta, Sari Niemi	Toteutuu osittain
Terveet ja toimivat toimitilat	Toimitilat ovat tehokkaassa käytössä. Tiloja markkinoidaan .	Vuokrakelpoisten tilojen keskimääräinen vuokrausaste vuoden aikana vähintään 95 %.	Vuokrausaste oli 31.12.2018 noin 92 %	Kari Nissinen, Pirjo Kaisanlahti	Toteutuu osittain
Terveet ja toimivat toimitilat	Tarpeettomista tiloista luovutaan.	Tarpeettomiksi käyneitä rakennuksia poistuu 2 kpl purkamisen/ myynnin johdosta.		Kari Nissinen, Pirjo Kaisanlahti	Toteutuu
Terveet ja toimivat toimitilat	Panostetaan toimitilojen terveellisyyteen.	Useampi kuin yksi sisäilmailmoitus tulee korkeintaan viidestä kiinteistöstä.	Useampi kuin yksi ilmoitus tullut kuudesta kiinteistöstä.	Kari Nissinen	Toteutuu osittain
Terveet ja toimivat toimitilat	Toimitilastrategia päivitetään ja se on käytössä.	Toimitilastrategian toteutuminen.	Laadinta edelleen menossa, valmistuu vuoden 2019 alussa	Kari Nissinen	Toteutuu osittain
Terveet ja toimivat toimitilat	Toimitiloja uusitaan tai peruskorjataan.	Uusittavien /peruskorjattavien toimitilojen määrä 4000 brm ²	Investoinnit ovat kohdistuneet pääasiassa tiettyjen rakennusosien kunnostamiseen/uusimiseen. Varsinaisia peruskorjaushankkeita ei ole käynnissä.	Kari Nissinen, Pirjo Kaisanlahti	Toteutuu osittain
Korkeatasoiset asuin- ja työpaikkatonttialueet	Innovatiivisten palvelu- ja senioriasumisen kohteiden kehittäminen.	Senioriasumisen hankkeita konsultoitu 3 kpl.	Konsultoitu 5 kpl	Sari Niemi	Toteutuu
Korkeatasoiset asuin- ja työpaikkatonttialueet	Veturitallin alueen suunnitelman täydentäminen ja kunnallistekniikan rakentaminen. Moderni	Veturitallin alueen kaavamuutos valmistuu 31.6.2018. Veturitallin alue	Veturitallinkatu valmistui lokakuussa 2018.	Jyrki Könttä, Sirkku Eloranta, Sari	Toteutuu

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
	puukaupunki Paloisjärven rantamaisemassa.	luovutuskunnossa ja tontinluovutus käynnistynyt 31.12.2018.		Niemi	
Korkeatasoiset asuin- ja työpaikkatonttialueet	Marjahaka- Ahmo - työpaikka-alueen kehittämishankkeen toteuttaminen	Marjahaka-Ahmo alueen kehittämishanke käynnistyy.		Jyrki Könttä, Sari Niemi, Sirkku Eloranta	Toteutuu ■
Korkeatasoiset asuin- ja työpaikkatonttialueet	Kaupungin tonttivarannon ylläpito.	Eri puolilla kaupunkia luovutettavissa olevia tontteja asumisen ja elinkeinoelämän käyttöön: ok-tontteja 56 kpl ja teollisuustonttialueita 47 ha.		Sirkku Eloranta	Toteutuu ■
Siisti Iisalmi	Kuntalaisten ja järjestöjen aktivointi ympäristöasioissa.	Toteutetaan vuosittain vähintään yksi uusi teema/kohde (Siisti Iisalmi -kampanja).	mm. Siisti-lisäksi -kampanja toteutettu.	Jyrki Könttä	Toteutuu ■
Liikkumaan houkuttelevat liikuntareitit ja puistot	Viheraluejärjestelmän toteuttaminen kaavoituksessa, maapolitiikassa ja rakentamisessa (inv ohjelma).	Liikunta- ja ulkoilupaidat lisääntyvät monipuolisesti eri puolilla kaupunkia: Kustaa Adolfin kirkon pohjoispuolelle rantaraitti (400 m), historiapolun kunnostus Mansikkaniemellä, Tannurin saaren rantautumispaikka, Kirkonmäen lähiliikuntapaikka, rakennelmien ja kalusteiden peruskorjaus ulkoilu- ja venereittien taukopaikoilla.		Jyrki Könttä	Toteutuu ■
Tunnetut kulttuuriympäristö, ympäristötaide,	Kulttuuriympäristön analysointi osana kaavoitusta ja ympäristön rakentamista.	Toteutuneet kulttuuriympäristön kaavat, selvitykset ja	Toteutunut 1 kpl, Mansikkaniemi	Sari Niemi	Toteutuu osittain

historia ja tarinat. Viihtyisä keskusta vesistöjen keskellä		yleissuunnitelmat yhteistyössä kulttuuritoimen kanssa. Yhteensä 3 kpl.			
Tunnetut kulttuuriympäristö, ympäristötaide, historia ja tarinat. Viihtyisä keskusta vesistöjen keskellä	Keskustan kehittämissuunnitelman jatkototeutus.	Linja-autoaseman aukion ja Satamakadun rakennus- ja muutostyöt valmiit.	Liikenne- ja pysäköintijärjestelyt valmistuivat elokuussa 2018.	Jyrki Könttä	Toteutuu

Vakaan talouden Iisalmi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Investointitason suunnitelmallisuus ja ennustettavuus sekä korjausvelan hallinta	Investointien pitkän tähtäimen suunnitelmien laatiminen (PTS).	Pitkän tähtäimen suunnitelmien laatiminen v. 2018 - 2027 on valmis vuoden loppuun mennessä.	Suunnitelman laadinta kesken toimitilojen osalta. Liikenneväylien peruskorjauksen osalta suunnitelma valmis ja päivitetty.	Kari Nissinen, Jyrki Könttä	Toteutuu osittain
Investointitason suunnitelmallisuus ja ennustettavuus sekä korjausvelan hallinta	Peruskorjausinvestoinnit (Optimikuntotaso pääväylillä 80 %, muulla katuverkolla 70 %).	Korjausvelan määrä vähenee edelliseen vuoteen nähden.	Peruskorjausten investointitaso 1,2 M€ vähentää korjausvelkaa.	Jyrki Könttä	Toteutuu
Investointitason suunnitelmallisuus ja ennustettavuus sekä korjausvelan hallinta	Peruskorjausinvestoinnit (Optimikuntotaso 75 % toimitiloilla).	Toimitilojen osalta korjausvelka on pienempi kuin vertailutason korjausvelka. Vertailutasona vuoden 2017 korjausvelka 25,1 milj. euroa (kustannustasokorjaukset Haahtela - indeksin mukaan).	Korjausvelka selvitetty ja se on 25,8 miljoonaa euroa marraskuussa 2018.	Kari Nissinen	Toteutuu osittain
Toimitilojen harkittu omistus	Vaihtoehtoisten ratkaisujen etsiminen toimitilojen omistukselle.	Hankesuunnitelmissa on tarkastellaan eri omistusmuotoja. Rakennusomaisuus salkutetaan toimitilastrategiassa. Luovutaan niistä rakennuksista, jotka eivät ole strategisesti	Vaihtoehtoiset tilanhankintamuotojen edut ja haitat selvitetty Inspiralta tilausseurauksissa erillisessä selvityksessä	Kari Nissinen	Toteutuu

		tärkeitä omistaa (myynti tai purkaminen).			
Kilpailukykyinen hinnoittelu- ja taksapolitiikka	Rakennusvalvonnan taksat pidetään vastaavien seutukaupunkien keskitasossa.	Toimintakate vastaavien seutukaupunkien tasolla.		Jarno Repo	Toteutu u
Tilankäytön tehokkuus	Uudet ja peruskorjatut toimitilat ovat tilatehokkaampia kuin vanhat. Tilankäyttöä tiivistetään järkevissä mittasuhteissa yleisesti.	Käytössä olevat neliöt	Analyysi osana toimitilastrategiaa	Kari Nissinen, Pirjo Kaisanlahti	Toteutu u osittain

2.6.1 Teknisen toimialan hallinto

Tilivelvollinen: toimialajohtaja

Talous

6000 Teknisen toimialan hallinto						
	TA 2018	TA2018 muutokset	TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	26 600	0	26 600	27 492	103,4	36 831
Myyntituotot	26 600	0	26 600	26 651	100,2	35 604
Tuet ja avustukset	0	0	0	840	*****	1 227
Toimintakulut	-2 225 710	-25 000	-2 250 710	-2 142 447	95,2	-2 090 204
Henkilöstökulut	-334 700	-25 000	-359 700	-278 295	77,4	-273 254
Palkat ja palkkiot	-131 400	-25 000	-156 400	-103 803	66,4	-102 214
Eläkekulut	-198 300	0	-198 300	-171 515	86,5	-167 066
Muut henkilösivukulut	-5 000	0	-5 000	-2 977	59,5	-3 974
Palvelujen ostot	-1 860 180	0	-1 860 180	-1 836 111	98,7	-1 781 084
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-13 710	0	-13 710	-10 356	75,5	-19 567
Muut toimintakulut	-17 120	0	-17 120	-17 686	103,3	-16 299
Toimintakate	-2 199 110	-25 000	-2 224 110	-2 114 956	95,1	-2 053 373
Poistot ja arvon alentumiset	-11 300	0	-11 300	0	0	-3 805
Vyörytystuotot	925 380	0	925 380	925 380	100	900 768
Vyörytyskulut	-624 310	0	-624 310	-624 300	100	-606 876

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Teknisen toimialan hallinnon kulut sisältävät pääasiassa pelastustoimen, teknisen lautakunnan ja teknisen jaoston sekä teknisen toimialan yhteisiä kustannuksia sisältäen myös toimialajohtajan palkkausmenot.

2.6.2 Maankäyttö ja asuminen –vastuualue

Tilivelvollinen: kaavoituspäällikkö

Talous

6150 Maankäyttö ja asuminen	TA2018		TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
	TA 2018	muutokset				
Toimintatuotot	1 890 110	635 000	2 525 110	2 593 953	102,7	1 524 603
Myyntituotot	93 000	530 000	623 000	591 961	95	86 021
Maksutuotot	262 000	0	262 000	234 417	89,5	251 953
Tuet ja avustukset	0	0	0	400	*****	400
Muut toimintatuotot	1 535 110	105 000	1 640 110	1 767 175	107,7	1 186 229
Toimintakulut	-1 184 300	0	-1 184 300	-1 130 207	95,4	-1 114 241
Henkilöstökulut	-778 830	0	-778 830	-796 167	102,2	-833 804
Palkat ja palkkiot	-599 000	0	-599 000	-611 548	102,1	-641 326
Eläkekulut	-149 830	0	-149 830	-157 778	105,3	-159 485
Muut henkilösivukulut	-30 000	0	-30 000	-26 841	89,5	-32 992
Palvelujen ostot	-260 870	0	-260 870	-225 911	86,6	-176 731
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-26 100	0	-26 100	-20 875	80	-18 569
Muut toimintakulut	-118 500	0	-118 500	-87 254	73,6	-85 138
Toimintakate	705 810	635 000	1 340 810	1 463 746	109,2	410 362
Poistot ja arvonalentumiset	-57 100	0	-57 100	-55 919	97,9	-37 679
Vyörytystuotot	0	0	0	960	*****	400
Vyörytyskulut	-73 310	0	-73 310	-74 256	101,3	-80 092

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Rakennusvalvontainsinöörille annettiin hallintosäännössä lisää toimivaltaa lupapäätösten tekemiseen.

Sähköinen asiointi muuttaa toimintaympäristöä ja tuo haasteita asiakirjojen käsittelyyn ja resurssien kohdentamiseen. Kuntalaisilla on kuitenkin lakisääteinen oikeus hoitaa mm. rakennusvalvonnan asiointi paperisena jatkossakin. Sekä paperisen että sähköisen asioinnin järjestäminen samanaikaisesti lisäsi prosessien päällekkäisyyksiä sekä näkyi resurssitarpeena muutosprosessin aikana asiakirjojen ja tietokantojen konvertoinnin osalta. Tehtiin tiivistä yhteistyötä i-pointin kanssa.

Rakennusvalvonnan osalta rakentamisen määrä pysyi samalla tasolla ja ehkä hieman jopa lisääntyi 2017 tasosta rakennuslupamäärillä sekä rakennetulla kerrosalalla mitattuna. Rakentamisen painopisteet olivat teollisuus- ja liikerakentamisessa sekä korjausrakentamisessa. Pientalo-rakentaminen säilyi vähäisenä. Rakennusvalvonnan kokonaistyömäärään nähden pientalorakentamisen vaikutus säilyi vähäisenä.

Kaavoituksen osalta keskityttiin koko kunnan yleiskaavatyöhön. Erityisen tärkeää on ollut sovittaa palveluverkkosuunnittelu maankäytön suunnitteluun. Tämä tapahtui erityisesti hyödyntäen hankittua paikkatieto-osaamista ja -järjestelmiä. Asemakaavoituksessa painopiste oli elinvoimaa ja työpaikkaomavaraisuutta sekä palveluverkkoa palvelevissa hankkeissa esim. Olvin alueen asemakaavoitus, Sote-kampus -hanke sekä palveluverkon uudistaminen. Asemakaavan muutoshanke Kivirannalla käynnistyi.

Marjahaka-Ahmo työpaikka-alueen laajentamista ja kehittämistä varten selvitettiin mahdollisuus saada hankerahoitusta asemakaavoitukseen ja kunnallistekniikan rakentamiseen Pohjois-Savon liitolta. Selvittelytyö on vielä kesken. Ensimmäiset tunnustelut rahoituksen saamiseksi eivät ole johtaneet toivottuun tulokseen. Omana työnä keskityttiin palveluverkon uudistamista koskeviin hankkeisiin.

Tonttien vuokratuotot ovat 829 807 euroa. Tonttien myyntivoitot ovat 714 048 euroa (lisäystä 200 000 euroa). Asumisen tonttien kysyntä jatkuu aiempia vuosia vähäisempänä.

Trimble Locus –tietokantajärjestelmän käyttöä laajennettiin tiekartan mukaisesti. Järjestelmässä otettiin käyttöön seuraavat sovellukset: tontinvuokrasopimusten hallinta ja laskutus, sisäverkon karttapalvelun (webmap) laajennukset, yleisten alueiden varusteiden inventointi ja ominaisuustietojen ylläpito (field user), paikkatietoanalyysit. Naapurikunnille esiteltiin seudullisen paikkatietojärjestelmän toteuttamisesta Trimblen sovelluksilla.

Maapolitiikan periaatteiden käsittelemiseksi muodostettiin maapolitiikan työryhmä, johon kuuluvat kaupunginjohtaja, elinvoimajohtaja, toimialajohtaja, kaavoituspäällikkö ja kiinteistöinsinööri. Painopiste on siirtynyt kaavaa toteuttaviin kiinteistöjärjestelyihin, mutta myös raakamaan hankintaa on syytä tehdä yleiskaavan toteuttamiseksi.

2.6.3 Kadut ja ympäristö –vastuualue

Tilivelvollinen: kaupungininsinööri

Talous

6200 Kadut ja ympäristö	TA2018		TA+muutos		Toteutunut	
	TA 2018	muutokset	2018	2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	2 000 500	-87 000	1 913 500	1 905 614	99,6	2 105 859
Myyntituotot	1 898 000	-87 000	1 811 000	1 721 126	95	1 929 053
Maksutuotot	0	0	0	491	*****	77
Tuet ja avustukset	0	0	0	11 600	*****	800
Muut toimintatuotot	102 500	0	102 500	172 397	168,2	175 929
Toimintakulut	-4 050 710	-33 000	-4 083 710	-4 002 907	98	-4 079 156
Henkilöstökulut	-1 603 850	0	-1 603 850	-1 674 501	104,4	-1 650 763
Palkat ja palkkiot	-1 217 700	0	-1 217 700	-1 292 384	106,1	-1 241 172
Eläkekulut	-326 150	0	-326 150	-321 325	98,5	-340 325
Muut henkilösivukulut	-60 000	0	-60 000	-60 792	101,3	-69 266
Palvelujen ostot	-1 175 060	-33 000	-1 208 060	-1 315 045	108,9	-1 345 550
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-482 850	0	-482 850	-520 722	107,8	-579 310
Muut toimintakulut	-788 950	0	-788 950	-492 639	62,4	-503 533
Toimintakate	-2 050 210	-120 000	-2 170 210	-2 097 293	96,6	-1 973 296
Poistot ja arvonalentumiset	-3 006 700	0	-3 006 700	-2 750 675	91,5	-3 020 130
Vyörytystuotot	0	0	0	240	*****	140
Vyörytyskulut	-254 680	0	-254 680	-255 060	100,1	-251 612

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Vastuualue vastasi kaupungin yleisten alueiden ylläpidon lisäksi kaupungin kiinteistöjen piha-alueiden ylläpidosta. Piha-alueiden talvikunnossapito hankittiin ostopalveluna paikallisilta koneyrityksiltä ja kesäkunnossapitotyöt tehtiin omana työnä määräaikailla työntekijöillä. Toritoiminnan järjestäminen hankittiin ostopalveluna kauppa- ja palvelualueilta.

Talousarviovuonna katujen peruskorjaus painottui päällysteiden uusintaan. Lippuniemen sorapintaisten katujen peruskorjausta ja vesihuollon uusimista jatkettiin Aurankadulla ja Kuokankadulla. Kivirannan liikealueella Teräskatu peruskorjattiin ja vesihuolto uusittiin. Linja-autoaseman aukiolla tehtiin laiturijärjestelyt ja pysäköintijärjestelyt ja Satamakadulle rakennettiin lisäksi etelään kääntyville.

Pihlajaharjun ja Veturitallinrannan asuntoalueilla tehtiin päällystys- ja viimeistelytyöt. Ratapellon teollisuusalueelle rakennettiin teollisuustonttien sisäinen huoltotie, johon saatiin investointitukea Pohjois-Savon liitolta.

Ulkoilureittiverkoston rakentamista jatkettiin Kustaa Aadolfin kirkon pohjoispuolella. Lähiliikunta-alueen rakentaminen aloitettiin kirkonmäen koulukampusalueella. Pihlajaharjussa kunnostettiin Hirsikankaan leikkikenttä.

Yleisten alueiden hallinta- ja käyttöoikeussopimuksia mm. seurakunnan omistamilla maa-alueilla on selvitetty ja laadittu. Ulkoilureittien uusia käyttöoikeussopimuksia yksityisten maanomistajien maille on valmisteltu. Työ jatkuu vuonna 2019.

Katujen talvikunnossapidossa hoidettiin 65 % katupituudesta alueurakoina ja tuntihintaisilla vuokratoneilla. Ostopalvelujen kustannusosuus koko vuoden kunnossapitotöistä oli noin 40 %.

Viher- ja liikunta-alueiden aluehoitourakkaa valmisteltiin määrittämällä sitä koskevat alueet ja laatimalla tarjouspyyntö sekä vaikutusten arviointi toimintaan. Tekninen lautakunta päätti vaikutusten arvioinnin perusteella, että kokonaistaloudellisesti edullisinta on jatkaa nykyisellä mallilla ja kilpailutusta ei toteutettu.

Työvoiman yhteiskäyttöä vastuualueen ja toimialan sisällä lisättiin.

Suunnittelu varikon toiminnallisista muutoksista tilojen käytön näkökulmasta samoin kuin selvitys korjaamojärjestelyistä ovat kesken. Selvitykset odottivat päätöstä viher- ja liikunta-alueiden alueurakan käyttöönotosta. Valmistelu jatkuu vuonna 2019.

Katuverkkoa koskevan korjausvelka-analyysin pohjalta on arvioitu liikenneväylien peruskorjauksen vuotuisiksi investointitarpeeksi pitkällä aikavälillä 1,2 milj. euroa/vuosi, mikä on huomioitu investointiohjelmassa. Analyysin pohjalta päivitettiin katujen pitkän tähtäimen peruskorjausohjelma, jossa on otettu huomioon ikääntyneen vesihuolto-verkoston kasvava korjausvelkamäärä.

Metsän myynniksi oli suunniteltu 153 000 euroa. Myyntitoteuma oli 231 000 euroa, joka sisälsi myös tuloja edellisen vuoden kaupoista.

Yksityistieavustuksiin oli varattu noin 240 000 euroa. Toteutunut avustusmäärä oli noin 231 000 euroa, joka on vuoden 2017 tasolla.

2.6.4 Toimitilat –vastuualue

Tilivelvollinen: vt. toimialajohtaja

Talous

6310 Toimitilat	TA2018		Toteutunut 2018	Tot %	TP2017
	TA 2018	TA+muutos muutokset			
Toimintatuotot	12 005 510	0	12 091 747	100,7	12 237 854
Myyntituotot	1 461 950	0	1 388 637	95	1 386 794
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	3 280
Muut toimintatuotot	10 543 560	0	10 703 110	101,5	10 847 779
Toimintakulut	-9 238 130	0	-8 923 734	96,6	-9 348 850
Henkilöstökulut	-1 424 740	0	-1 489 648	104,6	-1 535 705
Palkat ja palkkiot	-1 051 600	0	-1 111 510	105,7	-1 129 708
Eläkekulut	-321 140	0	-331 715	103,3	-347 353
Muut henkilösivukulut	-52 000	0	-46 424	89,3	-58 644
Palvelujen ostot	-3 034 470	0	-2 610 808	86	-2 659 152
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 815 880	0	-2 814 087	99,9	-2 682 900
Muut toimintakulut	-1 963 040	0	-2 009 191	102,4	-2 471 093
Toimintakate	2 767 380	0	3 168 013	114,5	2 889 003
Poistot ja arvon alentumiset	-3 317 600	-117 800	-5 308 520	154,5	-4 172 313
Vyörytystuotot	0	0	720	*****	420
Vyörytyskulut	-589 220	0	-589 812	100,1	-556 404

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Vuonna 2018 toteutettuja merkittävimpiä toimitilahankkeita olivat terveyskeskuksen peruskorjauksen 3. vaihe, Kirkonsalmen palvelukeskuksen yläpohja- ja vesikattokorjaukset sekä nuorisotalon vesikatto- ja rakennekorjaukset. Kulttuurikeskukseen rakennettiin uudet arkistotilat. Juhani Ahon koululla ja kaupungintalolla tehtiin sisäilmakorjauksia. Myös liikuntahallilla tehtiin sisäilmakorjauksia ja uusittiin lattiapinnoite. Päiväkotia Simpukan korjaustyöt valmistuivat syksyllä ja päiväkotia pääsi muuttamaan väistötiloista takaisin korjattuun päiväkotirakennukseen. Linja-autoasemalla toteutettiin muutostöitä nuorisopalvelun käyttöön. Käyttöä turvaavia kunnossapitoluonteisia korjauksia tehtiin useissa eri toimitiloissa.

Vuoden aikana valmistuivat Mansikkaniemen ja Kilpjärven uusien koulujen hankesuunnitelmat. Loppuvuodesta käynnistettiin keskustan uuden vuorohoitopäiväkodin hankesuunnittelu. Runnin ja Hernejärven koulujen KVR-urakat kilpailutettiin yhdistettynä kilpailutuksena, mutta saatujen tarjousten kalleuden vuoksi hankinta keskeytettiin. Loppuvuodesta käynnistettiin Runnin koulun suunnitteluhankintojen kilpailutus.

Kuntarahoituksen tytäryhtiö Inspiralta tilattiin lähitulevaisuuden rakennushankkeiden toteutus- ja rahoitusmuotoja käsittelevä selvitys. Osallistuttiin KTI Kiinteistötieto Oy:n tilavuokravertailuun.

Uimahallihankkeeseen liittyen tehtiin hakemus opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-aikatilojen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelmaan.

Paloisten päiväkodin toiminta siirrettiin väistötiloihin Savonia-ammattikorkeakoululle kesän aikana. Syksyllä myös Malminrannan päiväkodin toiminta siirtyi väistötiloihin Meijerikadun kiinteistöön.

Jatkettiin rakennusten kunto- ja sisäilmaselvityksiä tarvelähtöisesti ja päivitettiin kiinteistöjen korjausvelkalaskelmat.

Kilpailutuksella valittiin uudet vuosisopimuskumppanit tuntiveloituksella tehtäviä rakennusten korjaus- ja kunnossapitotöitä sekä LVI- ja sähköitä varten aikavälille 1.5.2018 – 30.4.2020.

Vuoden aikana purettiin yksi kaupungin omistuksessa ollut rakennus, Karjalankatu 34 a. Valmisteltiin käytöstä poistettuja ja huonokuntoisia rakennuksia varten pidemmän aikavälin purkuohjelma vuosille 2019 – 2025.

2.7 Ylä-Savon jätehuoltolautakunta

Henkilöstö (htv)

JÄTEHUOLTO-LAUTAKUNTA	Henkilöstö	TP2017	TA2018	TP2018	Poikkeama
	Vakituiset	1	2	1,8	-0,2
	Määräaikaiset	0,6	0,0	0	0
LAUTAKUNTA YHT.	Yhteensä	1,6	2	1,8	-0,2

Vuonna 2018 toteutuneet henkilöstömuutokset

Palveluneuvojan työsuhde vakinaistettiin vuoden 2018 maaliskuussa. Vs. jäteasiantuntija aloitti 1.7.2018.

Henkilöstön kehittäminen

Vs. jäteasiantuntija ja jätehuoltoneuvoja osallistuivat vuoden aikana kahteen ulkopuolisen järjestämään koulutukseen sekä muihin paikallisiin luentoihin ja työnantajan sisäisiin koulutuksiin

Strategiset tavoitteet

Toimiva kaupunkiympäristö ja rakentaminen

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Viihtyisä, turvallinen ja esteetön kaupunkiympäristö	Jätehuollon palvelutason määrittäminen; Jätehuollon järjestämisen tilan kartoittaminen, mahdollisen aluekeräyspisteverkon taustatyö, toiminta-alueiden tarkempi määrittely, jätehuollon tulevan tarpeen ja haasteiden kartoittaminen.	Valmiiksi saaminen vuoden 2018 aikana.	Asiasta pidetty toinen kokous loppuvuodesta ja täydennetty palvelutasoa.	Marjaana Rantala	Toteutuu osittain ☐
Viihtyisä, turvallinen ja esteetön kaupunkiympäristö	Kuntien jätepoliittisen ohjelman laatiminen: mm. jätteenkeräysjärjestelmästä päättäminen, mitä edeltää kunnan kilpailuttaman mallin ja kiinteistön haltijan kilpailuttaman mallin vertailu.	Valmiiksi saaminen vuoden 2018 aikana.	Loppuvuodesta tarkastelua palvelutason rinnalla.	Marjaana Rantala	Toteutuu osittain ☐

2.7.1 Jätehuolto

Tilivelvollinen: jäteasiantuntija

Talous

7010 Jätehuolto	TA2018		TA+muutos		Toteutunut	
	TA 2018	muutokset	2018	2018	Tot %	TP2017
Toimintatuotot	135 090	0	135 090	124 195	91,9	99 425
Myyntituotot	135 090	0	135 090	124 195	91,9	99 425
Toimintakulut	-128 250	0	-128 250	-116 000	90,4	-92 343
Henkilöstökulut	-92 700	0	-92 700	-84 782	91,5	-64 909
Palkat ja palkkiot	-76 600	0	-76 600	-68 883	89,9	-52 924
Eläkekulut	-12 400	0	-12 400	-12 960	104,5	-9 388
Muut henkilösivukulut	-3 700	0	-3 700	-2 940	79,5	-2 597
Palvelujen ostot	-31 120	0	-31 120	-23 962	77	-22 933
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-700	0	-700	-2 152	307,5	-822
Muut toimintakulut	-3 730	0	-3 730	-5 104	136,8	-3 678
Toimintakate	6 840	0	6 840	8 196	119,8	7 082
Vyörytyskulut	-8 180	0	-8 180	-8 196	100,2	-7 152

Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteuma

Jätehuoltolautakunta kokoontui vuoden 2018 aikana kaksi kertaa, 16.6. ja 20.9.

Vuoden 2017 jätteenkuljetusyrityksien toimittamien kuljetustietojen käsiteltiin ja vietiin tietokantaan huhti-toukokuussa. Tietoja jouduttiin muuttamaan vielä paljon sopivampaan muotoon, jotta ne voitiin liittää tietokantaan. Tilannetta helpotti, kun jätehuoltoneuvojan paikka vakinaistettiin maaliskuussa.

Kevään ja kesän aikana pidettiin jokaisessa kunnassa ympäristö-ilta, joissa jätehuoltoneuvoja esitteli jätehuoltolautakunnan toimintaa kahdessa ja jäteasiantuntija muissa kunnissa. Kesällä kyläyhdistyksille lähetettiin kysely, jossa kartoitettiin jätehuollon palveluiden toimivuutta ja kehittämistarpeita, joita hyödynnetään jäteliittisen ohjelman laadinnassa.

Jätehuoltoviranomaista työllisti eniten jätehuollon liittymisvelvollisuuden seuranta ja tilanteen ylläpito, ilmoitusten ja hakemusten käsittely ja asiakaspalvelu. Kiinteistöjen jätehuollon järjestämistä seurattiin ja jatkettiin aktiivista kehittämistä liittyä järjestettyyn jätehuoltoon Iisalmen kaupungin alueella vakituisesti asutuilla kiinteistöillä. Ensimmäinen kehotuskirje lähetettiin 15.6. ja toinen kehotuskirje 28.9. kiinteistöille, joiden osalta viranomaisella ei ole järjestetyn jätehuollon tietoa. Kirjeitä lähetettiin vähän yli 500 kappaletta. Tavoitteena oli, että kiinteistöjen jätehuoltojärjestelyt käydään läpi ja kiinteistöt saadaan kattavasti järjestetyn jätehuollon piiriin. Tietojen käsittely ja viranomaispäätökset kestivät syksyille asti. Liittymisprosentti oli 87. Ympäristöviranomaisen kehoitettavaksi jäi vielä noin 50 kiinteistöä. Viranhaltijapäätöksiä tehtiin vuoden aikana yhteensä 740 kappaletta.

Loppuvuodesta 2018 jatkettiin vuoden alusta alulle saatettua koko toiminta-alueen jätehuollon palvelutasoa, jossa on tavoitteena määritellä kuntalaisille tarjottavista jätehuoltopalveluista. Sitä jatketaan ja viimeistellään vielä vuoden 2019 puolella. Jätehuollon palvelutason määrittämisessä otetaan kantaa siihen, millaisia palveluita kuntalaisille ja kiinteistöille tarjotaan ja miten turvataan riittävä palvelutaso ja keräyspaikkojen kohtuullinen saavutettavuus. Palvelutaso määritetään yhteistyössä omistajakuntien, kunnallisen jätelaitoksen sekä jätehuoltoviranomaisen kanssa.

Ylä-Savon jätehuoltolautakunnan seudullisen yhteistoiminnan taloudesta ja kustannusten jaosta on sovittu yhteistoimintasopimuksessa. Yhteisen jätehuoltoviranomaisen ja lautakunnan kustannukset katetaan jätelain mukaisesti jätehuollon asiakkailta perittävään jätemaksuun sisällytettynä.

Strategiset tavoitteet (ltk)

Toimiva kaupunkiympäristö ja rakentaminen

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Siisti kaupunki / kunta	Ajan tasalla olevat tiedot: Asiakasrekisterin päivittäminen ja ylläpito: Paikkasen tiedot ajan tasalla ja oikein.	Samat tiedot löytyvät eri tietokannoista, kaikki tieto löytyy sähköisessä muodossa ja rekisteritiedot ajan tasalla.	Samat tiedot löytyvät eri tietokannoista, kaikki tieto löytyy sähköisessä muodossa ja rekisteritiedot ajan tasalla.	Marjaana Rantala	Toteutuu
Siisti kaupunki / kunta	Kaikki kiinteistöt jätehuollon piirissä: Jätehuoltoon liittymättömien kiinteistöjen kehottaminen jätehuollon piiriin liittymisestä: seuraavina Iisalmi ja Lapinlahti.	Kehotuskirjeiden määrä (kpl): 1. ja 2. kehotuskirjeet. Liittyneiden kiinteistöjen määrä kehotetuista (%): 1. ja 2. kehotuskirjeet. Tavoite kahden kehotuskirjeen jälkeen: 70 % kehotetuista on liittynyt jätehuollon piiriin.	Iisalmi; Kehotetut 1.kirje 554 kpl. Kehotetut 2.kirje 198 kpl. Vireillepano ympäristönsuojeluviranomaiselle 54 kpl. Kahden kehotuskirjeen jälkeen: 87 % kehotetuista on liittynyt jätehuollon piiriin.	Marjaana Rantala	Toteutuu
Aktiivinen ja hyvinvoiva kaupunkilainen / kuntalainen	Hakemusten käsittely ja viranhaltijapäätösten tekeminen.	Hakemusten ja päätösten määrä (kpl) ja käsittelyaika (8 viikkoa).	Päätösten lukumäärä 740 kpl. Käsittelyajat eivät ole ylittyneet.	Marjaana Rantala	Toteutuu

2.8 Investointiosan toteutumisvertailu

Investointiosan toteutumisvertailussa esitetään valtuuston hankkeittain tai hankeryhmittäin hyväksymien määrärahojen ja tuloarvion toteutuminen. Hankkeet ja hankeryhmät ryhmitellään tarvittaessa toimielimittäin ja tehtävittäin vastaavalla tavalla kuin talousarviossa.

Toteutumisvertailussa esitetään investointihankkeen tai hankeryhmän talousarviovuodelle hyväksytty määräraha ja sen käyttö sekä niiden erotus. Lisäksi esitetään poikkeama alkuperäiseen talousarvioon, valtuuston hyväksymät muutokset määrärahaan.

Toteutumisvertailussa seurataan myös hankkeen tai hankeryhmän tuloja sekä nettomenojen toteutumista. Investointituloja ovat rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnit.

Investointiosan toteutusvertailu 2018

Hanke/ hankeryhmä	Kustannus- arvio ja sen muutokset euroa	Ed. vuosien käyttö euroa	Alkuperäinen talousarvio euroa	Talousarvio- muutokset euroa	Talousarvio muutosten jälkeen euroa	Toteuma euroa	Polkkeama euroa	Kustannus- arviosta käytetty 31.12. euroa
Elinvoima- ja konsernipalvelut (kv)								
Kuntayhtymät (SOTE ky/ eläinkl.)								
Kulut			-68 000	0	-68 000	-67 482		-519
Elinvoima- ja konsernipalvelut yhteensä			-68 000	0	-68 000	-67 482		-519
Sivistys- ja hyvinvointi toimiala (kv)								
Koneet ja kalusto			-378 000		-378 000	-306 093		-71 907
Muut aineelliset hyödykkeet			-27 000	0	-27 000	-10 169		-16 831
Sivistys- ja hyvinvointitoimiala yhteensä			-405 000	0	-405 000	-316 262		-88 738
Tekninen toimiala (kv)								
Kiinteistöjen osto ja myynti								
Tuotot			100 000	564 000	664 000	892 082		-228 082
Kulut			-400 000	-321 000	-721 000	-714 824		-6 177
Netto			-300 000	243 000	-57 000	177 258		-234 258
Kadut ja yleiset alueet								
Uudet kadut ja alueet								
Tuotot			47 000	0	47 000	55 096		-8 096
Kulut			-551 000	0	-551 000	-482 446		-68 554
Netto			-504 000	0	-504 000	-427 350		-76 650
Liikennealuiden peruskorjaus			-1 305 000	0	-1 305 000	-1 286 983		-18 017
Liikunta- ja viheralueiden peruskorjaus								
Tuotot			55 000	0	55 000	68 000		-13 000
Kulut			-637 000	50 000	-587 000	-505 340		-81 660
Netto			-582 000	50 000	-532 000	-437 340		-94 660
Muut investoinnit			-610 000	50 000	-560 000	-326 446		-233 554
Kadut ja yleiset alueet yhteensä								
Tuotot			102 000	0	102 000	123 096		-21 096
Kulut			-3 103 000	100 000	-3 003 000	-2 601 215		-401 785
Netto			-3 001 000	100 000	-2 901 000	-2 478 119		-422 881
Toimitilat								
SOTE-investoinnit								
Vetrea	4 500 000		-500 000	400 000	-100 000	-37 111		-62 889
Muut SOTE-investoinnit			-1 710 000	50 000	-1 660 000	-1 683 440		23 440
Koulut (kv)			-3 200 000	2 832 000	-368 000	-257 041		-110 959
Uimahalli (kv)	9 100 000		-1 000 000	1 000 000	0	0		0
Muut talonrakennuskohteet			-1 267 000	-138 500	-1 405 500	-1 170 834		-234 666
Toimitilat yhteensä								
Tuotot	0	0	0	0	0	0		0
Kulut	13 600 000	0	-7 677 000	4 143 500	-3 533 500	-3 148 425		-385 075
Netto	13 600 000	0	-7 677 000	4 143 500	-3 533 500	-3 148 425		-385 075
Tekninen lautakunta yhteensä								
Tuotot	0	0	202 000	564 000	766 000	1 015 178		-249 178
Kulut	13 600 000	0	-11 180 000	3 922 500	-7 257 500	-6 464 464		-793 036
Netto	13 600 000	0	-10 978 000	4 486 500	-6 491 500	-5 449 286		-1 042 214
Investoinnit yhteensä								
Tuotot	0	0	202 000	564 000	766 000	1 015 178		-249 178
Kulut	13 600 000	0	-11 653 000	3 922 500	-7 730 500	-6 848 208		-882 292
Netto	13 600 000	0	-11 451 000	4 486 500	-6 964 500	-5 833 030		-1 131 470

2.9 Tuloslaskelman toteutumisvertailu (ei sis. vesilaitosta)

	Talousarvio	Ta-muutos	Ta + muutos yht.	Toteutunut	Poikkeama muut.jälkeen
Toimintatuotot					
Myyntituotot	18 832 860	225 940	19 058 800	19 014 712,17	44 087,83
Maksutuotot	3 390 560	18 000	3 408 560	3 378 933,60	29 626,40
Tuet ja avustukset	1 608 570	228 000	1 836 570	1 881 905,61	-45 335,61
Muut toimintatuotot	13 143 250	108 500	13 251 750	13 639 877,95	-388 127,95
Toimintatuotot yhteensä	36 975 240	580 440	37 555 680	37 915 429,33	-359 749,33
Toimintakulut					
Palkat ja palkkiot	-32 515 700	-64 640	-32 580 340	-31 705 887,90	-874 452,10
Eläkekulut	-8 474 760	-25 060	-8 499 820	-8 411 490,88	-88 329,12
Muut henkilöstösivukulut	-1 603 300	57 330	-1 545 970	-1 370 312,48	-175 657,52
Palvelujen ostot	-93 982 040	-814 750	-94 796 790	-93 914 081,37	-882 708,63
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 028 780	-36 730	-6 065 510	-5 989 615,15	-75 894,85
Avustukset	-7 282 500	-196 930	-7 479 430	-7 437 637,14	-41 792,86
Muut toimintakulut	-10 885 090	96 140	-10 788 950	-10 357 105,52	-431 844,48
Toimintakulut yhteensä	-160 772 170	-984 640	-161 756 810	-159 186 130,44	-2 570 679,56
Toimintakate	-123 796 930	-404 200	-124 201 130	-121 270 701,11	-2 930 428,89
Verotulot	74 940 600	-87 600	74 853 000	75 246 828,32	-393 828,32
Valtionosuudet	53 096 900	616 505	53 713 405	53 714 244,00	-839,00
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT					
Korkotuotot	56 100	0	56 100	42 185,65	13 914,35
Muut rahoitustuotot	3 347 930	0	3 347 930	3 356 713,87	-8 783,87
Korkokulut	-395 000	0	-395 000	-274 204,42	-120 795,58
Muut rahoituskulut	-274 500	0	-274 500	-772 770,65	498 270,65
Rahoitustuotot ja kulut yht.	2 734 530	0	2 734 530	2 351 924,45	382 605,55
Vuosikate	6 975 100	124 705	7 099 805	10 042 295,66	-2 942 490,66
POISTOT JA ARVONALENNUKSET					
Suunnitelman mukaiset poistot	-6 912 200	-117 800	-7 030 000	-8 532 668,03	1 502 668,03
Tilikauden tulos	62 900	6 905	69 805	1 509 627,63	-1 439 822,63
Poistoeron muutos lisäys(-) tai väh.(+)	-890 000	0	-890 000	-875 475,10	-14 524,90
Rahastojen muutos lisäys(-) tai väh.(+)	1 340 000	-70 000	1 270 000	400 314,47	869 685,53
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	512 900	-63 095	449 805	1 034 467,00	-584 662,00

Verotulojen erittely (€)	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	63 891 600	-473 600	63 418 000	63 744 439	326 439
Osuus yhteisöveron tuotosta	5 286 000	454 000	5 740 000	5 765 528	25 528
Kiinteistövero	5 763 000	-68 000	5 695 000	5 736 762	41 762
Yhteensä	74 940 600	-87 600	74 853 000	75 246 729	393 729

Valtionosuuksien erittely (€)	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus, ml.	54 576 500	382 598	54 959 098	54 959 098	0
Opetus- ja kulttuuritoimen muut	-1 479 600	233 907	-1 245 693	-1 244 854	839
Yhteensä	53 096 900	616 505	53 713 405	53 714 244	839

Toimintatuottoja talousarviossa oli arvioitu kertyväksi 37 555 680 €, tilinpäätöksen mukainen toteuma oli 37 915 429 €, toteumaprosentti 102,5 %.

Toimintakuluja oli talousarvioon arvioitu 161 756 810 €, tilinpäätöksen mukainen toteuma 159 186 130 €, toteumaprosentti 99,0 %.

Toimintakate oli talousarviossa -124 201 130 € ja tilinpäätöksessä -121 270 701 €, toteumaprosentti 98,0 %.

Verotulot ja valtionosuudet käsitelty yllä olevissa taulukoissa.

Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä oli talousarviossa 2 734 530 euroa ja tilinpäätöksessä 2 351 924 euroa.

2.10 Talousarvion rahoitusosan toteutumisvertailu (ei sis. vesilaitosta)

	Talous- arvio	Ta- muutos	Ta+muutos yht.	Toteuma	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	6 975,1	124,7	7 099,8	10 042,3	-2 942,5
Satunnaiset erät	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulorahoituksen korjauserät	-499,0	-105,0	-604,0	-714,0	110,0
*Toiminnan rahavirta yht	6 476,1	19,7	6 495,8	9 328,2	-2 832,4
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-11 653,0	3 922,5	-7 730,5	-6 848,2	-882,3
Rahoitusosuudet investointimenoihin	202,0	0,0	202,0	123,1	78,9
Pysyvien vastaavien hyöd. luov.tulot	599,0	669,0	1 268,0	892,1	375,9
* Investointien rahavirta yhteensä	-10 852,0	4 591,5	-6 260,5	-5 833,0	-427,5
Toiminta ja investoinnit, netto	-4 375,9	4 611,2	235,3	3 495,2	-3 259,9
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäys	0,0	0,0	0,0	-14,9	14,9
Antolainasaamisten vähennys	118,9	0,0	118,9	118,9	0,0
*Antolainojen muutokset yhteensä	118,9	0,0	118,9	104,0	14,9
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	11 500,0	0,0	11 500,0	9 500,0	2 000,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 529,3	0,0	-8 529,3	-8 462,6	-66,7
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,0	0,0	0,0	1 701,3	-1 701,3
* Lainakannan muutokset yhteensä	2 970,7	0,0	2 970,7	2 738,6	232,1
Oman pääoman muutokset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut maksuvalmiuden muutokset	0,0	0,0	0,0	1 852,9	-1 852,9
Vaikutus maksuvalmiuteen	-1 286,3	4 611,2	3 324,9	8 190,8	-4 865,9

2.11 Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

	Sivovuu	Määrärahat					Tuloarviot				
		Talousarvio	Ta- muutos	Muutettu talousarvio	TÄ:n toteutuma	Poik- keama	Talous- arvio	Ta- muutos	Muutettu talousarvio	TÄ:n toteutum	Poik- keama
Käyttötaloulososa											
Keskusvaalilautakunta	B	-120	82	-38	-38	0	120	-82	38	38	0
Tarkastuslautakunta	B	-52	0	-52	-48	4	5	0	5	5	0
Kaupunginhallitus											
Hallinto- ja maaseutupalv. (pl. tom)	B	-3 955	-100	-4 055	-3 676	379	537	0	537	496	-41
Lomatoimi	B	-10 250	-21	-10 271	-10 226	45	10 480	92	10 572	10 570	-2
Talous- ja tietohallinto	B	-2 636	0	-2 636	-2 497	139	1 060	-29	1 031	1 012	-19
Sosiaali- ja terveydenhuolto	B	-74 215	-800	-75 015	-75 152	-138	0	0	0	16	16
Elinvoimapaalvelut	B	-6 072	366	-5 706	-5 122	585	1 330	329	1 659	1 650	-9
Yhteensä		-97 127	-555	-97 682	-96 672	1 010	13 407	392	13 799	13 744	-54
Ylä-Savon maaseutupalvelut	B	-430	0	-430	-412	18	334	0	334	320	-14
Sivistys- ja hyvinvointitoimiala											
Siv.- ja hyv.vointitoimialan hallint	B	-894	-226	-1 120	-829	291	0	51	51	46	-5
Varhaiskasvatus	B	-12 801	-480	-13 281	-13 010	271	907	-120	787	798	11
Perusopetus ja lukiokoulutus	B	-24 802	106	-24 696	-24 445	251	4 462	-77	4 384	4 634	250
Kulttuuri ja vapaa-aika	B	-7 720	146	-7 573	-7 418	155	1 682	-130	1 551	1 588	36
Yhteensä		-46 216	-454	-46 670	-45 702	968	7 051	-277	6 774	7 065	291
Tekninen lautakunta											
Teknisen toimialan hallinto	B	-2 226	-25	-2 251	-2 142	108	27	0	27	27	1
Maankäyttö ja asuminen	B	-1 184	0	-1 184	-1 130	54	1 890	635	2 525	2 594	69
Kadut ja ympäristö		-4 051	-33	-4 084	-4 003	81	2 001	-87	1 914	1 906	-8
Toimitilat	B	-9 238	0	-9 238	-8 924	314	12 006	0	12 006	12 092	86
Yhteensä		-16 699	-58	-16 757	-16 199	558	15 923	548	16 471	16 619	148
Ylä-Savon Jätehuoltolautakunta											
Jätehuolto	B	-128	0	-128	-116	12	135	0	135	124	-11
Yhteensä		-128	0	-128	-116	12	135	0	135	124	-11
Yhteensä		-160 772	-985	-161 757	-159 186	2 571	36 975	580	37 556	37 915	360
Tuloslaskelmaosa											
Verotulot	B						74 941	-88	74 853	75 247	394
Valtionosuudet	B						53 097	617	53 713	53 714	1
Korkotuotot	N						56	0	56	42	-14
Muut rahoitustuotot	N						3 348	0	3 348	3 357	9
Korkokulut	N	-395	0	-395	-274	121					
Muut rahoituskulut	N	-275	0	-275	-773	-498					
Rahoitusosa yhteensä		-670	0	-670	-1 047	-377	131 442	529	131 970	132 360	390

	Määrärahat						Tuloarviot				
	Sitovuus	Talousarvio	Ta- muutos	Muutettu talousarvio	TÄ:n toteutuma	Poik- keama	Talous- arvio	Ta- muutos	Muutettu talousarvio	TÄ:n toteutuma	Poik- keama
Investointiosa											
Kaupunginhallitus											
Kuntayhymät	B	-68	0	-68	-67	1	0	0	0	0	0
Yhteensä		-68	0	-68	-67	1	0	0	0	0	0
Sivistys- ja hyvinvointitoimiala											
Koneet ja kalusto	B	-378	0	-378	-306	72	0	0	0	0	0
Muut aineelliset hyödykkeet	B	-27	0	-27	-10	17	0	0	0	0	0
Yhteensä		-405	0	-405	-316	89	0	0	0	0	0
Tekninen lautakunta											
Kiinteistöjen ostojen ja myynti	B	-400	-321	-721	-715	6	100	564	664	892	228
Uudet ja kadut ja alueet	B	-551	0	-551	-482	69	47	0	47	55	8
Liikennealueiden peruskorjaus		-1 305	0	-1 305	-1 287	18	0	0	0	0	0
Liikunta- ja viheralueiden peruskorjaus	B	-637	50	-587	-505	82	55	0	55	68	13
Muut investoinnit	B	-610	50	-560	-326	234	0	0	0	0	0
Vetrea	B	-500	400	-100	-37	63	0	0	0	0	0
SOTE-investoinnit	B	-1 710	50	-1 660	-1 683	-23	0	0	0	0	0
Koulut	B	-3 200	2 832	-368	-257	111	0	0	0	0	0
Uimahalli	B	-1 000	1 000	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut talonrakennuskohteet	B	-1 267	-139	-1 406	-1 171	235	0	0	0	0	0
Tekninen lautakunta yhteensä		-11 180	3 923	-7 257	-6 464	793	202	564	766	1 015	249
Investoinnit yhteensä		-11 653	3 923	-7 730	-6 848	882	202	564	766	1 015	249
Rahoitusosa											
Antolainauksen muutokset											
Antolainasaamisten lisäys	B	0	0	0	-15	-15					
Antolainasaamisten vähennys	B					0	119	0	119	119	0
Lainakannan muutokset						0					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B					0	11 500	0	11 500	9 500	-2 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	-8 529	0	-8 529	-8 463	67					
Lyhytaikaisten lainojen muutos										1 701	
Muut maksuvalmiuden muutokset										1 853	
YHTEENSÄ		-181 624	2 938	-178 686	-175 559	3 127	180 238	1 673	181 911	184 463	2 552

Tulojen ja menojen erotus

8 905

2.12 Käyttötalouden toteutumisvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Keskusvaalilautakunta					
1100 Vaalit					
Tuotot	120 000	-81 960	38 040	38 042	-2
Kulut	-120 000	81 960	-38 040	-38 042	2
Netto	0	0	0	0	0
Tarkastuslautakunta					
1110 Tilintarkastus					
Tuotot	5 000	0	5 000	5 000	0
Kulut	-51 930	0	-51 930	-47 594	-4 336
Netto	-46 930	0	-46 930	-42 594	-4 336
Kaupunginhallitus					
1200 Hallinto- ja maaseutupalvelut					
Tuotot	11 017 040	91 900	11 108 940	11 065 727	43 213
Kulut	-14 204 460	-121 100	-14 325 560	-13 901 204	-424 356
Netto	-3 187 420	-29 200	-3 216 620	-2 835 476	-381 144
1300 Talous- ja tietohallinto					
Tuotot	1 060 090	-29 000	1 031 090	1 012 435	18 655
Kulut	-2 635 840	0	-2 635 840	-2 496 762	-139 078
Netto	-1 575 750	-29 000	-1 604 750	-1 484 327	-120 423
1390 Sosiaali- ja terveydenhuolto					
Tuotot	0	0	0	16 244	-16 244
Kulut	-74 214 500	-800 000	-75 014 500	-75 152 204	137 704
Netto	-74 214 500	-800 000	-75 014 500	-75 135 961	121 461
1400 Elinvoimapaalvelut					
Tuotot	1 330 300	328 600	1 658 900	1 650 056	8 844
Kulut	-6 072 260	366 000	-5 706 260	-5 121 742	-584 518
Netto	-4 741 960	694 600	-4 047 360	-3 471 686	-575 674
Kaupunginhallitus yhteensä					
Tuotot	13 407 430	391 500	13 798 930	13 744 462	54 468
Kulut	-97 127 060	-555 100	-97 682 160	-96 671 912	-1 010 248
Netto	-83 719 630	-163 600	-83 883 230	-82 927 450	-955 780
190 Ylä-Savon Maaseutupalvelut					
Tuotot	334 300	0	334 300	319 837	14 463
Kulut	-429 570	0	-429 570	-411 603	-17 967
Netto	-95 270	0	-95 270	-91 765	-3 505

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta					
3000 Sivistys ja hyvinvointitoimialan hallinto					
Tuotot	0	50 900	50 900	45 949	4 951
Kulut	-893 750	-225 900	-1 119 650	-828 822	-290 828
Netto	-893 750	-175 000	-1 068 750	-782 873	-285 877
3100 Varhaiskasvatus					
Tuotot	907 000	-120 200	786 800	797 659	-10 859
Kulut	-12 801 210	-480 000	-13 281 210	-13 010 143	-271 067
Netto	-11 894 210	-600 200	-12 494 410	-12 212 484	-281 926
3200 Perusopetus ja lukiokoulutus					
Tuotot	4 461 840	-77 400	4 384 440	4 633 974	-249 534
Kulut	-24 801 790	106 000	-24 695 790	-24 444 525	-251 265
Netto	-20 339 950	28 600	-20 311 350	-19 810 550	-500 800
3400 Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut (pl. uimahalli)					
Tuotot	985 600	-87 400	898 200	919 756	-21 556
Kulut	-6 513 470	103 400	-6 410 070	-6 317 321	-92 749
Netto	-5 527 870	16 000	-5 511 870	-5 397 565	-114 305
Uimahalli					
Tuotot	696 260	-43 000	653 260	667 749	-14 489
Kulut	-1 206 290	43 000	-1 163 290	-1 100 874	-62 416
Netto	-510 030	0	-510 030	-433 125	-76 905
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta yhteensä					
Tuotot	7 050 700	-277 100	6 773 600	7 065 087	-291 487
Kulut	-46 216 510	-453 500	-46 670 010	-45 701 685	-968 325
Netto	-39 165 810	-730 600	-39 896 410	-38 636 598	-1 259 812

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Tekninen lautakunta					
6000 Teknisen toimialan hallinto					
Tuotot	26 600	0	26 600	27 492	-892
Kulut	-2 225 710	-25 000	-2 250 710	-2 142 447	-108 263
Netto	-2 199 110	-25 000	-2 224 110	-2 114 956	-109 154
6150 Maankäyttö ja asuminen					
Tuotot	1 890 110	635 000	2 525 110	2 593 953	-68 843
Kulut	-1 184 300	0	-1 184 300	-1 130 207	-54 093
Netto	705 810	635 000	1 340 810	1 463 746	-122 936
6200 Kadut ja ympäristö					
Tuotot	2 000 500	-87 000	1 913 500	1 905 614	7 886
Kulut	-4 050 710	-33 000	-4 083 710	-4 002 907	-80 803
Netto	-2 050 210	-120 000	-2 170 210	-2 097 293	-72 917
6310 Toimitilat					
Tuotot	12 005 510	0	12 005 510	12 091 747	-86 237
Kulut	-9 238 130	0	-9 238 130	-8 923 734	-314 396
Netto	2 767 380	0	2 767 380	3 168 013	-400 633
Tekninen lautakunta yhteensä					
Tuotot	15 922 720	548 000	16 470 720	16 618 805	-148 085
Kulut	-16 698 850	-58 000	-16 756 850	-16 199 295	-557 555
Netto	-776 130	490 000	-286 130	419 510	-705 640
Ylä-Savon jätehuoltolautakunta					
Tuotot	135 090	0	135 090	124 195	10 895
Kulut	-128 250	0	-128 250	-116 000	-12 250
Netto	6 840	0	6 840	8 196	-1 356
Käyttötalous yhteensä					
Tuotot	36 975 240	580 440	37 555 680	37 915 429	-359 749
Kulut	-160 772 170	-984 640	-161 756 810	-159 186 130	-2 570 680
Netto	-123 796 930	-404 200	-124 201 130	-121 270 701	-2 930 429

3 Tilinpäätöslaskelmat

3.1 Tuloslaskelma

	2018	2017	%
Eliminoitu, sis. vesilaitos	€	€	
Toimintatuotot			
Myyntituotot	18 532 652,32	18 027 129,39	2,8
Maksutuotot	3 316 357,92	3 327 060,94	-0,3
Tuet ja avustukset	1 860 905,61	2 042 779,98	-8,9
Muut toimintatuotot	5 574 717,27	5 093 159,61	9,5
Toimintuotot yht.	29 284 633,12	28 490 129,92	2,8
Toimintakulut			
Henkilöstökulut	-42 171 322,29	-42 202 862,88	-0,1
Palkat ja palkkiot	-32 171 296,53	-32 017 044,02	0,5
Eläkekulut	-8 605 380,41	-8 494 543,34	1,3
Muut henkilösivukulut	-1 394 645,35	-1 691 275,52	-17,5
Palvelujen ostot	-88 678 296,80	-87 167 448,05	1,7
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 565 673,78	-7 478 171,76	1,2
Avustukset	-7 416 450,99	-6 615 547,86	12,1
Muut toimintakulut	-1 474 512,16	-1 955 039,61	-24,6
Toimintakulut yht.	-147 306 256,02	-145 419 070,16	1,298
Toimintakate	-118 021 622,90	-116 928 940,24	0,9
Verotulot	75 246 828,32	75 573 720,81	-0,4
Valtionosuudet	53 714 244,00	51 455 653,00	4,4
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	42 185,65	65 745,96	-35,8
Muut rahoitustuotot	1 688 487,15	2 063 394,23	-18,2
Korkokulut	-333 678,18	-256 481,70	30,1
Muut rahoituskulut	-772 770,65	-233 065,37	231,6
Rahoitustuotot ja kulut yht.	624 223,97	1 639 593,12	-61,9
Vuosikate	11 563 673,39	11 740 026,69	-1,5
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-9 398 301,29	-8 525 711,07	10,2
Tilikauden tulos	2 165 372,10	3 214 315,62	-32,6
Poistoeron muutos lisäys(-) tai väh.(+)	-787 695,10	-986 778,11	-20,2
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	400 314,47	-29 392,87	-1461,9
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 777 991,47	2 198 144,64	-19,1

3.2 Rahoituslaskelma

Eliminoitu sis. vesilaitos	2018 €	2017 €
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate ja liikeylijäämä (liikelait poistot+rahoitus)	11 563 673,39	11 740 026,69
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	-714 047,52	51 156,47
*Toiminnan rahavirta yht	10 849 625,87	11 791 183,16
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-13 805 190,36	-16 113 427,65
Rahoitusosuudet investointimenoihin	123 096,00	24 000,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	892 081,51	222 069,58
* Investointien rahavirta yhteensä	-12 790 012,85	-15 867 358,07
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 940 386,98	-4 076 174,91
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutos		
Antolainasaamisten lisäykset	-14 890,00	-3 470,00
Antolainasaamisten vähennykset	118 907,00	126 025,00
*Antolainojen muutokset yhteensä	104 017,00	122 555,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	17 342 000,00	15 050 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-9 688 962,20	-6 551 640,15
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00	-1 400 000,00
* Lainakannan muutokset yhteensä	7 653 037,80	7 098 359,85
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksian.varojen ja pääoman muutokset	-52 845,77	-53 542,88
Saamisten muutos	67 341,38	142 681,72
Korottomien velkojen muutos	2 359 624,64	-1 211 902,14
*Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	2 374 120,25	-1 122 763,30
Rahoituksen rahavirta	10 131 175,05	6 098 151,55
RAHAVAROJEN MUUTOS	8 190 788,07	2 021 976,64
Rahat ja pankkisaamiset 31.12. +	29 239 661,48	21 048 873,41
Rahat ja pankkisaamiset 1. 1. -	-21 048 873,41	-19 026 896,77
Rahavarojen muutos	8 190 788,07	2 021 976,64

3.3 Tase (eliminoitu sis. vesilaitos)

VASTAAVAA	2018	2017	VASTATTAVAA	2018	2017
Pysyvät vastaavat			Oma pääoma		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	63 789 390,30	63 789 390,30
Aineettomat oikeudet	69 544,40	118 605,01	Muu oma pääoma	11 331 678,29	11 731 992,76
Muut pitkävaikutteiset menot	1 498 171,71	1 505 578,02	Ed. tilik. yli-(+)/alijäämä(-)	9 378 354,00	7 180 209,36
*Aineettomat hyödykkeet	1 567 716,11	1 624 183,03	Tilik. yli-(+)/alijäämä (-)	1 777 991,47	2 198 144,64
			*Oma pääoma	86 277 414,06	84 899 737,06
Aineelliset hyödykkeet			Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Maa- ja vesialueet	10 845 805,95	10 277 181,78	Poistoero	8 539 906,53	7 752 211,43
Rakennukset	52 334 242,92	54 427 484,15	*Poistoero ja vapaaeht. varaukset	8 539 906,53	7 752 211,43
Kiinteät rakenteet ja laitteet	25 124 301,87	25 314 332,05			
Koneet ja kalusto	1 615 568,98	1 677 039,24	Pakolliset varaukset		
Muut aineelliset hyödykkeet	283 412,35	273 243,55	Eläkevaraukset	16 785,00	16 785,00
Enn.maksut ja kesk.er. hankinnat	8 836 801,17	2 976 107,97	Muut pakolliset varaukset	141 176,00	141 176,00
*Aineelliset hyödykkeet	99 040 133,24	94 945 388,74	*Pakolliset varaukset	157 961,00	157 961,00
			Toimeksiantojen pääomat		
Sijoitukset			Valtion toimeksiannot	0,00	22 861,60
Osakkeet ja osuudet	34 496 158,89	34 428 677,39	Lahjoitusrahastojen pääomat	3 790 499,62	3 622 116,96
Muut lainasaamiset	1 809 071,20	1 927 978,20	Muut toimeksiantojen pääomat	9 281,69	11 159,23
Muut saamiset	84 889,00	69 999,00	*Toimeksiantojen pääomat	3 799 781,31	3 656 137,79
*Sijoitukset	36 390 119,09	36 426 654,59			
**Pysyvät vastaavat	136 997 968,44	132 996 226,36	Vieras pääoma		
Toimeksiantojen varat			Pitkäaikainen		
Valtion toimeksiannot	0,00	25 774,19	Lainat rahoitus- ja vakuutuslait.	51 961 957,10	44 592 792,30
Lahjoitusrahastojen varat	3 481 692,22	3 259 428,74	Saadut ennakot	0,00	0,00
*Toimeksiantojen varat	3 481 692,22	3 285 202,93	Muut pitkäaikaiset velat	1 259 198,75	1 195 897,75
			*Pitkäaikainen	53 221 155,85	45 788 690,05
Vaihtuvat vastaavat			Lyhytaikainen		
Saamiset			Lainat rahoitus- ja vakuutuslait.	9 656 169,20	9 372 296,20
Pitkäaikaiset			Saadut ennakot	580 636,19	467 601,59
Muut saamiset	0,00	223 576,00	Ostovelat	3 390 615,81	4 136 466,96
*Pitkäaikaiset saamiset	0,00	223 576,00	Muut velat	922 424,69	720 228,07
			Siirtovelat	7 551 961,16	4 825 017,59
Lyhytaikaiset			*Lyhytaikainen vieras pääoma	22 101 807,05	19 521 610,41
Myyntisaamiset	2 111 532,04	1 494 209,12	**Vieras pääoma	75 322 962,90	65 310 300,46
Lainasaamiset	0,00	378,49			
Muut saamiset	2 047 748,80	2 503 780,64	Vastattavaa	174 098 025,80	161 776 347,74
Siirtosaamiset	219 422,82	224 100,79			
*Lyhytaikaiset saamiset	4 378 703,66	4 222 469,04			
**Saamiset	4 378 703,66	4 446 045,04			
Rahoitusarvopaperit					
Osakkeet ja osuudet	3 705,40	3 705,40			
Muut arvopaperit	17 322 006,31	17 589 516,15			
*Rahoitusomaisuusarvopaperit	17 325 711,71	17 593 221,55			
Rahat ja pankkisaamiset					
Rahat ja pankkisaamiset	11 913 949,77	3 455 651,86			
**Vaihtuvat vastaavat	33 618 365,14	25 494 918,45			
Vastaavaa	174 098 025,80	161 776 347,74			

3.4 Konsernituloslaskelma

	2018	2017
Toimintatuotot	118 486	120 731
Toimintakulut	-243 970	-242 112
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta(tappiosta)	571	653
Toimintakate	-124 912	-120 728
Verotulot	74 684	75 009
Valtionosuudet	67 041	64 261
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	112	148
Muut rahoitustuotot	1 591	2 138
Korkokulut	-659	-564
Muut rahoituskulut	-1 165	-871
VUOSIKATE	16 692	19 394
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-15 532	-14 003
Arvonalentumiset	0	0
Satunnaiset erät	2 327	-15
Tilikauden tulos	3 486	5 376
Tilinpäättösiirrot	400	-25
Vähemmistöosuudet	-11	-17
Laskennalliset verot	-202	-224
Vähemmistöosuudet	-9	-41
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	3 664	5 069

3.5 Konsernitase

VASTAAVAA	2018	2017	VASTATTAVAA	2018	2017
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	63 789	63 789
Aineettomat oikeudet	746	884	Säätiöiden ja yhd. peruspääomat	2	1
Muut pitkävaikutteiset menot	1 756	2 138	Arvonkorotusrahassto	272	797
Ennakkomaksut	18	24	Muut omat rahastot	12 779	13 179
*Aineettomat hyödykkeet	2 520	3 046	Ed. tilik. yli- (+)/alijäämä (-)	32 378	27 308
			Tilik. ylijäämä (+)/alijäämä (-)	3 664	5 069
Aineelliset hyödykkeet			*Oma pääoma	112 884	110 143
Maa- ja vesialueet	16 740	14 957			
Rakennukset	120 850	120 282	VÄHEMMISTÖOSUUDET	264	290
Kiinteät rakenteet ja laitteet	25 891	26 183			
Koneet ja kalusto	5 314	5 607	PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut aineelliset hyödykkeet	407	390	Eläkevaraukset	17	17
Ennakkomaksut ja keskener. hank.	10 851	8 644	Muut pakolliset varaukset	1 093	1 054
*Aineelliset hyödykkeet	180 053	176 063	*Pakolliset varaukset	1 110	1 071
Sijoitukset			TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Tytär- ja osakkuusyhteisöosuudet	100	100	Valtion toimeksiannot	674	628
Osakkeet ja osuudet	16 027	15 548	Lahjoitusrahastojen pääomat	3 930	3 757
Muut osakkeet ja osuudet	1 507	1 113	Muut toimeksiantojen pääomat	199	228
Joukkovelkakirjasaamiset	58	0			
Muut saamiset	257	160	*Toimeksiantojen pääomat	4 803	4 613
*Sijoitukset	17 949	16 922			
**Pysyvät vastaavat	200 523	196 031	VIERAS PÄÄOMA		
TOIMEKSIANTOJEN VARAT			Pitkäaikainen		
Valtion toimeksiannot	516	513	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok.	95 345	82 489
Lahjoitusrahastojen varat	3 584	3 354	Lainat julkisyhteisöiltä	0	567
Muut toimeksiantojen varat	119	139	Lainat muilta luotonantajilta	0	0
*Toimeksiantojen varat	4 219	4 006	Saadut ennakot	0	0
			Ostovelat	0	0
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Muut velat	1 259	1 196
Vaihto-omaisuus			*Pitkäaikainen	96 604	84 232
Aineet ja tarvikkeet	358	397			
Keskeneräiset tuotteet	45	58	Lyhytaikainen		
Muu vaihto-omaisuus	575	585	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok.	13 793	15 121
*Vaihto-omaisuus yhteensä	979	1 040	Lainat julkisyhteisöiltä	0	201
			Lainat muilta luotonantajilta	0	0
Saamiset			Saadut ennakot	1 420	920
Pitkäaikaiset			Ostovelat	9 867	10 881
Myyntisaamiset	1 334	1 689	Siirtovelat	20 399	16 447
Muut saamiset	25	282	Muut velat	986	1 903
Lainasaamiset	0	0	Laskennalliset verovelat	2 132	1 908
Siirtosaamiset	0	1	*Lyhytaikainen vieras pääoma	48 598	47 381
*Pitkäaikaiset saamiset	1 360	1 972	**Vieras pääoma	145 202	131 612
			VASTATTAVAA	264 263	247 730
Lyhytaikaiset					
Myyntisaamiset	5 152	5 037			
Lainasaamiset	0	11			
Muut saamiset	4 300	3 677			
Siirtosaamiset	2 233	1 717			
*Lyhytaikaiset saamiset	11 684	10 441			
**Saamiset	13 044	12 413			
Rahoitusarvopaperit					
Osakkeet ja osuudet	4	100			
Joukkovelkakirjalainasaamiset	0	0			
Muut arvopaperit	17 323	17 591			
*Rahoitusomaisuusarvopaperit	17 327	17 691			
Rahat ja pankkisaamiset					
Rahat ja pankkisaamiset	28 171	16 547			
**Vaihtuvat vastaavat	59 521	47 692			
VASTAAVAA	264 263	247 730			

3.6 Konsernin rahoituslaskelma

	2018	2017
Vuosikate	16 692	19 394
Satunnaiset erät	2 327	-15
Tilikauden verot	-11	-17
Tulorahoituksen korjauserät	-3 820	-432
	<u>15 187</u>	<u>18 929</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-21 369	-26 205
Rahoitusosuudet investointimenoihin	235	458
Pysyvien vast.hyödykkeiden luovutustulot	3 878	553
	<u>-17 256</u>	<u>-25 194</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 069	-6 264
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-15	-6
Antolainasaamisten vähennykset	119	126
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	26 744	16 159
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-14 042	-10 208
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-1 529	953
Oman pääoman muutokset	64	208
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toim.ant.varojen ja pääomien muutokset	-23	10
Vaihto-omaisuuden muutos	62	-51
Saamisten muutos	-631	914
Korottomien velkojen muutos	2 586	41
Rahoituksen rahavirta	<u>13 334</u>	<u>8 145</u>
Rahavarojen muutos	11 264	1 881
Rahavarojen muutos	11 264	856
Rahavarat 31.12.	45 498	34 179
Rahavarat 1.1.	-34 234	-33 323

Rahavaroissa 1.1.2018 0,06 M€ korjaus PSSHP ja SOTEn konsermirakenteen muutosten vuoksi.

4 Tilinpäätöksen liitetiedot

Arvostus ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Tulot ja menot jaksotetaan eri tilikausille suoriteperusteen mukaan, poikkeuksena verotulot, jotka kirjataan tilitysten mukaan.

Pysyvien vastaavien arvostus ja suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Pysyvien vastaavien aineelliset ja aineettomat hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Valtuusto hyväksyi 13.11.2017 § 129 alla olevan poistosuunnitelman siten, joka on voimassa 1.12.2017 alkaen aktivoitavilla hyödykkeillä:

Aineettomat hyödykkeet	Poisto- menetelmä	Poistoalka / poisto-%		Poisto- menetelmä	Poistoalka / poisto-%
Aineettomat oikeudet	Tasapoisto	5 vuotta			
Liikearvo	Tasapoisto	5 vuotta			
Muut pitkävaikuttavat menot					
Kehittämismenot	Tasapoisto	5 vuotta			
Osakehuoneistojen ja vuokrahuoneistojen perusparannusmenot *)	Tasapoisto	max. 10 vuotta			
Väylähankkeisiin osallistuminen *)	Tasapoisto	max. 40 vuotta			
* poistoalka määritellään hyödykkekohtaisesti hyödykkeen arvioidun taloudellisen käyttöajan mukaan					
Atk-ohjelmistot	Tasapoisto	3 vuotta			
Muut	Tasapoisto	3 vuotta			
Aineelliset hyödykkeet	Poisto- menetelmä	Poistoalka / poisto-%		Poisto- menetelmä	Poistoalka / poisto-%
Maa- ja vesialueet	Ei poistoa		Koneet ja kalusto		
Rakennukset ja rakennelmat			Tietkoneläitteet	Tasapoisto	3 vuotta
Hallinto- ja laitosrakennukset	Tasapoisto	30 vuotta	Vesintäiläitteet	Tasapoisto	3 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset	Tasapoisto	20 vuotta	Henkilö- ja pakettiautot	Tasapoisto	5 vuotta
Talous- ja muut rakennukset	Tasapoisto	15 vuotta	Linja-, kuorma-autot sekä muut raskaat koneet	Tasapoisto	8 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset	Tasapoisto	20 vuotta	Muut kuljetusvälineet ja liikkuvat työkonet	Tasapoisto	5 vuotta
Asuinrakennukset	Tasapoisto	30 vuotta	Muut laitteet ja kalusteet	Tasapoisto	5 vuotta
Maanalaisten kallioluolat	Tasapoisto	50 vuotta	Muut aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet			Luonnonvarat	Käytön mukainen poisto	
Kadut, tie-, tontti- ja puistot	Tasapoisto	20 vuotta	Arvo- ja taide-esineet	Ei poistoa	
Sillat, laturit ja uimat	Tasapoisto	20 vuotta	Keskeneräiset hankinnat	Ei poistoa	
Muut maa- ja vesirakenteet	Tasapoisto	20 vuotta	Pysyvien vastaavien sijoitukset		
Vedenjakelu- ja viemäriverkostot	Tasapoisto	30 vuotta	Osakkeet ja osuudet	Ei poistoa	
Sähköjohdot, muunbasemat, ukovalaistus	Tasapoisto	20 vuotta			
Muut putki- ja kaapeliverkot	Tasapoisto	20 vuotta			
Liikenteen ohjauslaitteet	Tasapoisto	10 vuotta			
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	Tasapoisto	10 vuotta			

Kuntayhtymien alijäämät

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on antanut 9.3.2015 lausunnon 110, jonka perusteella todetaan, että mikäli kuntayhtymän alijäämää ei todennäköisesti saada lähitulevaisuudessa katetuksi, tulee oikean riittävän kuvan vaatimuksesta kunnan kirjata kirjanpitoonsa alijäämävastuun suuruinen pakollinen varaus. Alijäämän käsittelystä on vähintäänkin annettava selostus ja dokumentoitava kuntayhtymästä omistajakunnalle aiheutuma velvoite. Iisalmen osalta Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän varausta on taseessa jäljellä 141 176 euroa pakollisena varauksena. Muilta osin kuntayhtymien alijäämät tullaan kattamaan kuntayhtymien omien suunnitelmien mukaan.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo

tai sen arvo palvelutuotannossa. Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoon tai alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Muut erät

Lomapalkat ja lomarahat on kohdistettu tilikaudelle, jolle lomapäivien perustana olevat palkat merkitään ottaen huomioon kunnallisen virka- ja työehtosopimusten määräykset vuosilomasta, loma-ajan palkasta ja lomarahasta sekä Kiky-sopimuksen aiheuttamat muutokset em. erien maksuun. Tuloslaskelman toimintakuluihin kirjattu lomapalkkavelan määrä tilinpäätöspäivänä on laskettu henkilöittäin käyttäen palkanlaskentajärjestelmään perustuvien todellisten ansaittujen lomapäivien ja pitämättömien lomapäivien sekä säästövapaiden määriä.

4.1 Tuloslaskelman liitetiedot

Toimintatuotot tehtäväkokonaisuuksina		
	2018	2017
Hallintopalvelukeskus	13 040 265,04	13 099 621,44
Sivistys- ja hyvinvointitoimiala	4 940 803,95	5 278 165,53
Tekninen toimiala	6 079 393,47	5 271 410,78
Vesiliikelaitos	5 224 170,66	4 840 932,17
Yhteensä	29 284 633,12	28 490 129,92

Verotulojen erittely		
	2018	2017
Kunnan tulovero	63 744 438,63	64 543 999,00
Osuus yhteisöveron tuotosta	5 765 628,75	5 255 207,81
Kiinteistövero	5 736 761,94	5 774 514,00
Verotulot yhteensä	75 246 829,32	75 573 720,81

Valtionosuuksien erittely		
	2018	2017
Peruspalvelujen valtionosuus	43 631 767,00	43 985 312,00
Verotuloihin per.valtionos.tasaus	11 327 331,00	10 127 723,00
Järjestelmämuutoksen tasaus	0,00	-1 233 903,00
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-1 244 854,00	-1 423 479,00
Yhteensä	53 714 244,00	51 455 653,00

Palvelujen ostojen erittely		
	2018	2017
Asiakaspalvelujen ostot	75 299 732,11	73 564 870,36
Muiden palvelujen ostot	13 378 564,69	13 602 577,69
Kaupungin palvelujen ostot yhteensä	88 678 296,80	87 167 448,05

Pakollisten varausten muutokset		
	2018	2017
Eläkevastuu 1.1	16 785,00	16 785,00
Lisäykset tilikaudelle	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00
Eläkevastuu 31.12.	16 785,00	16 785,00
Osuus PSSHP alijäämästä 1.1.	141 176,00	269 520,00
Lisäykset tilikaudelle	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella		-128 344,00
Osuus PSSHP alijäämästä 31.12.	141 176,00	141 176,00
Pakolliset varaukset yhteensä	157 961,00	157 961,00

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot		
	2018	2017
Muut toimintatuotot		
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	714 047,52	142 463,66
Myyntivoitot yhteensä	714 047,52	142 463,66

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely		
	2018	2017
Osinkotuotot muista yhteisöistä	732 247,59	682 417,44
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	232 729,25	231 042,65
Yhteensä	964 976,84	913 460,09

4.2 Tasetta koskevat liitetiedot

Pysyvien vastaavien hyödykkeet	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet						Yhteisöjen hankinnat ja osuudet	Aineelliset hyödykkeet yhteensä	Pysyvien vastaavien yhteensä
	Aineettomat hyödykkeet	Muut päävälikaudet	Aineettomat hyödykkeet yhteensä	Maa-alueet	Rakennukset		Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä			
					Käyttöalueet	ja lähteet						
Poistamaton hankintameno 1.1.	118 805,01	1 505 578,02	1 624 383,03	10 277 181,78	54 427 484,15	25 314 332,05	1 677 039,24	273 243,55	2 976 107,97	94 945 388,74	96 569 571,77	
Lisäykset tilikaudella	13 312,50	83 344,60	96 657,10	31 834,86	1 993 124,41	3 100 788,97	493 514,20	10 168,80	8 011 620,72	13 641 051,76	13 805 190,36	
Rahotusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-123 098,00	0,00	0,00	0,00	-123 098,00	-123 098,00	
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	-178 033,99	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-178 033,99	-178 033,99	
Sirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00	714 823,50	1 353 580,31	82 523,71	0,00	0,00	-2 150 927,52	0,00	0,00	
Tilikauden poisto	-62 373,11	-90 750,91	-153 124,02	0,00	-5 439 945,95	-3 250 248,86	-554 884,46	0,00	0,00	-9 245 177,27	-9 398 301,29	
Arvonlaskut ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Poistamaton hankintameno 31.12.	69 544,40	1 498 171,71	1 567 716,11	10 845 805,95	52 334 242,92	25 124 301,87	1 615 568,98	283 412,35	8 836 801,17	99 040 133,24	100 607 849,36	
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Poistamaton kirjanpitoarvo 31.12.	69 544,40	1 498 171,71	1 567 716,11	10 845 805,95	52 334 242,92	25 124 301,87	1 615 568,98	283 412,35	8 836 801,17	99 040 133,24	100 607 849,36	
Olennaiset isäpoistot	0,00	0,00	0,00	0,00	-1 410 005,01	0,00	0,00	0,00	0,00	-1 410 005,01	-1 410 005,01	

Pysyvien vastaavien sijoitukset	Osakkeet ja osuudet				Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				Pysyvien vastaavien sijoitukset yhteensä	
	Osakkeet konserni-yhtiöt	Kunta-yhtymä-osuudet	Osakkeet omistusyhtiöt yhteisesti	Muut osakkeet ja osuudet yhteensä	Saamiset konserni-yhteisöiltä	Saamiset kunta-yhtymiltä	Saamiset muut yhteisesti	Yhteensä		
Hankintameno 1.1	5 949 420,35	14 609 718,24	13 370 247,31	499 291,49	34 428 677,39	1 927 978,20	0,00	69 999,00	1 997 877,20	36 426 654,59
Lisäykset	0,00	67 481,50	0,00	0,00	67 481,50	0,00	0,00	14 890,00	14 890,00	82 371,50
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-118 907,00	0,00	0,00	-118 907,00	-118 907,00
Hankintameno 31.12	5 949 420,35	14 677 199,74	13 370 247,31	499 291,49	34 496 158,89	1 809 071,20	0,00	84 889,00	1 893 960,20	36 390 119,09
Arvonat ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	5 949 420,35	14 677 199,74	13 370 247,31	499 291,49	34 496 158,89	1 809 071,20	0,00	84 889,00	1 893 960,20	36 390 119,09

Maa- ja vesialueet erittely		
	2018	2017
Maa- ja vesialueet		
Kiinteistöjen liittymismaksut	94 067,00	94 067,00
Muut maa- ja vesialueet	10 751 738,95	10 183 114,78
Maa- ja vesialueet yhteensä	10 845 805,95	10 277 181,78

Olennaiset kuntayhtymäosuuksien arvon muutokset						
	Tasearvo 1.1.	Lisäykset tilikaudella	Vähennykset tilikaudella	Tasearvo 31.12.	Kunnan osuus ky:n peruspostista	Ero
Pohjois-Savon shp ky	4 653 450,91			4 653 450,91	4 365 174,96	288 275,95
Ylä-Savon SOTE ky	6 895 869,68	67 481,50 *)		6 963 351,18	6 963 351,18	

IISALMI-KONSERNIN RAKENNE JA SISÄLTÖ				2018		
Yhteisö/yritys	Kotipaikka	Kaup. om. osuus%	Kons. om. osuus %	omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/ tappiosta
1. TYTÄRYHTESÖT						
Yhdistetty pariarvomenetelmällä						
Kiinteistö Oy Petterinkulma	Iisalmi	100,0	100,0	2 939 103,68	21 266 428,35	17,25
Iisalmen Teollisuuskylä Oy	Iisalmi	97,8	97,8	1 755 072,86	5 869 976,38	33 379,69
Kiint. Oy Iisalmen Lumakeskus	Iisalmi	100,0	100,0	1 251 944,86	1 652 900,61	-294,68
Ylä-Savon ICT-palvelut Oy	Iisalmi	30,0	57,8	65 516,20	399 202,56	87,62
Yhdistelemättömät tytäryhteisöt						
Kiint. Oy Pöllösenlahden Haka	Iisalmi	72,3	72,3	73 023,62	393 766,96	29,40
As. Oy Kilpitöyry	Iisalmi	63,3	63,3	167 118,94	125 469,82	26,88
As. Oy Kilpivatro	Iisalmi	69,3	69,3	70 291,97	112 645,30	13,86
2. KUNTAYHTYMÄTYTÄRYHTESÖ						
Ylä-Savon SOTE ky	Iisalmi	61,7	61,7	7 030 773,36	17 248 685,63	0,00
3. KUNTAYHTYMÄT						
Ylä-Savon koulutusky (alakonsernitp)	Iisalmi	47,7	47,7	10 428 159,98	1 870 276,67	344 701,38
Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri ky (alakonsernitp)	Kuopio	4,3	4,3	4 042 157,50	17 189 726,11	-865 947,72
Pohjois-Savon liitto	Kuopio	9,1	9,1	83 611,32	681 513,40	5 353,72
Savon koulutus kuntayhtymä (alakonsernitp)	Kuopio	11,6	11,6	7 361 514,25	1 923 539,37	421 629,34
Vaalijalan ky	Reksämäki	4,6	4,6	432 772,94	1 215 267,28	-25 494,47
Yhdistelemättömät kuntayhtymät						
Itä-Suomen Päihdehuollon ky	Mäntyharju	4,4	4,4	83 057,53	3 329,26	790,07
4. OSAKKUUSYHTESÖT						
Savonia ammattikorkeakoulu Oy	Kuopio	22,8	22,8	11 123 509,03	2 378 956,46	234 161,73
Ylä-Savon Jätehuolto Oy	Iisalmi	36,0	36,0	435 648,62	731 497,98	133 231,22
Ylä-Savon Pääomarahasto Oy	Iisalmi	40,5	40,5	1 454 575,97	2 138,51	33 423,57
Ylä-Savon Vesi Oy	Vieremä	43,6	43,6	3 404 647,41	2 504 467,64	75 137,67
Yhteensä				52 202 500,05	75 569 788,30	390 246,53

Saamisten erittely	2018		2017	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	86 897,19	0,00	14 673,71
Muut saamiset	0,00	135 389,39	0,00	52 562,31
Yhteensä	0,00	222 286,58	0,00	67 236,02
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	159 880,95	0,00	193 688,63
Muut saamiset	0,00	50 234,57	0,00	397 904,45
Siirtosaamiset	0,00	219 422,82	0,00	217 736,00
Yhteensä	0,00	429 538,34	0,00	809 329,08
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusosuusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	3 249,12	0,00	33 303,19
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	3 249,12	0,00	33 303,19
Saamiset yhteensä	0,00	655 074,04	0,00	909 868,29

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät		
	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Siirtyvät korot	219 422,82	217 736,00
Muut siirtosaamiset	0,00	6 364,79
Yhteensä	219 422,82	224 100,79

Rahoitusarvopaperit		
	2018	2017
Osakkeet ja osuudet		
Jälleenhankintahinta	23 286,03	30 891,90
Kirjanpitoarvo	3 705,40	3 705,40
Erotus	19 580,63	27 186,50
Muut arvopaperit		
Jälleenhankintahinta	17 328 907,51	17 984 524,96
Kirjanpitoarvo	17 322 006,31	17 589 516,15
Erotus	6 901,20	395 008,81
Yhteensä rahoitusarvopaperit (kp-arvot)	17 325 711,71	17 593 221,55

Oman pääoman erittely	2018	2017
Peruspääoma 1.1./31.12	63 789 390,30	63 789 390,30
Muut omat rahastot 1.1.	11 731 992,76	11 702 599,89
Vahinkorahaston pääoma 1.1.	2 993 005,69	3 371 640,65
Siirrot rahastoon	206 390,24	134 457,80
Siirrot rahastosta	-264 756,09	-513 092,76
Vahinkorahaston pääoma 31.12	2 934 639,84	2 993 005,69
Investointi- ja kehittämisrahaston pääoma 1.1	8 527 779,10	8 117 779,10
Siirrot rahastoon	1 000 000,00	1 750 000,00
Siirrot rahastosta	-1 340 000,00	-1 340 000,00
Inv.- ja kehittämisrahaston pääoma 31.12	8 187 779,10	8 527 779,10
Opintorahaston pääoma 1.1	211 207,97	213 180,14
Siirrot rahastoon	4 614,69	3 251,01
Siirrot rahastosta	-6 563,31	-5 223,18
Opintorahaston pääoma 31.12	209 259,35	211 207,97
Muut omat rahastot yhteensä 31.12.	11 331 678,29	11 731 992,76
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	9 378 354,00	7 180 209,36
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	9 378 354,00	7 180 209,36
Tilikauden ylijäämä	1 777 991,47	2 198 144,64
Oma pääoma yhteensä	86 277 414,06	84 899 737,06

Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua	2018	2017
	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	16 285 238,30
Pitkäaikaiset velat yhteensä	16 285 238,30	15 152 171,50

Pakolliset varaukset		
	2018	2017
Muut pakolliset varaukset		
Eläkevastuu	16 785,00	16 785,00
PSSHP alijäämä kattaminen	141 176,00	141 176,00
Muut pakolliset varaukset yhteensä	157 961,00	157 961,00

Vieras pääoma		
	2018	2017
Velat tytäryhteisöille		
Ostovelat	5 606,88	49 090,69
Yhteensä		
Velat kuntayhtymille		
Ostovelat	57 718,29	31 385,22
Siirtovelat	1 020 489,34	0,00
Yhteensä	1 078 207,63	31 385,22
Velat osakkuusyhteisöille		
Ostovelat	117 125,02	149 771,41
Yhteensä	117 125,02	149 771,41
Vieras pääoma yhteensä	1 195 332,65	181 156,63

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Lomapalkkajaksotus	4 040 376,27	4 202 342,79
Korkojaksotukset	29 386,28	27 887,26
Valtionosuudet	98 931,54	138 528,53
Velat jäsenkuntayhtymille	1 020 489,34	0,00
Palkkaperusteiset maksut	92 272,09	410 714,27
Muut	2 270 505,64	45 544,74
Yhteensä	7 551 961,16	4 825 017,59

4.3 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Leasingvastuut		
	2018	2017
Danske Finance Oy	24 409,76	37 069,85
Nordea Rahoitus Suomi Oy	40 368,68	48 000,39
Tukirahoitus Oy	5 966,88	11 933,76
Xerox Financial Services Oy	178 054,14	91 046,00
Lease Plan Finland Oy	70 443,25	66 218,15
Arval Oy	132 852,25	29 513,83
Siemens Financial Services Ab	193 290,39	62 995,72
Pohjola Pankki Oyj	1 507 686,25	1 227 556,25
Leasingvastuut yht. (sis.alv)	2 153 071,60 €	1 574 333,95 €

Leasing sopimukseen ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuuta.

Vastuusitoumukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta		
	2018	2017
Tytäryhteisöjen puolesta annetut takaukset		
Alkuperäinen pääoma	35 894 503,41	38 694 503,41
Jäljellä oleva pääoma	20 896 071,28	23 322 534,46
Osakkuusyhteisöjen puolesta annetut takaukset		
Alkuperäinen pääoma	6 054 600,00	6 253 000,00
Jäljellä oleva pääoma	3 061 583,85	3 254 673,10

Muut vastuusitoumukset		
	2018	2017
Takaukset muiden puolesta		
Alkuperäinen pääoma	4 185 000,00	4 095 000,00
Jäljellä oleva pääoma	1 574 951,82	1 824 967,63

Vastuu kuntayhtymien alijäämistä		
	2018	2017
Pohjois-Savon Sairaanhoidopiiri ky	141 176,00	141 176,00
Ylä-Savon SOTE ky/Verso	0,00	35 845,93

Vastuu kuntien takauskeskuksen takausvastuista		
	2018	2017
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	123 535 462,00	121 855 146,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastoista 31.12.	79 365,83	80 535,83

Arvonlisäveron palautusvastuu
 Ei palautuksenalaisia kiinteistöjä.

4.4 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä, liitetieto 42	2018	2017
Yleishallinto	317	302
Sivistystoimiala	568	610
Yhdyskuntapalvelut	103	100
Liiketoiminta	12	14
Yhteensä	1 000	1 026

Henkilöstökulut, liitetieto 43	2018	2017
Palkat ja palkkiot	32 684 265,52	32 478 424,14
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	8 605 380,41	8 494 543,34
Muut henkilöstösivukulut	1 394 645,35	1 691 275,52
Henkilöstökorvaukset ja muut korvauserät	-512 968,99	-461 380,12
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	42 171 322,29	42 202 862,88
Käyttöomaisuuteen aktivoidut hlöstökulut	513 013,47	495 943,08
Yhteensä henkilöstökulut	42 684 335,76	42 698 805,96

Luottamushenkilöiden palkkioista perityt ja tilitetyt luottamus- henkilömaksut, liitetieto 44	2018	2017
Keskusta	6 865,15	9 919,73
Kokoomus	4 388,25	6 177,13
Kristillisdemokraatit	351,50	469,60
Perussuomalaiset	717,00	807,60
Sosiaalidemokraatit	8 227,15	8 231,60
Vasemmistoliitto	8 219,00	7 793,50
Vihreät	1 702,60	1 453,80
Yhteensä	30 470,65	34 852,96

Tilintarkastusyhteisöille maksetut palkkiot, liitetieto 45	2018	2017
KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	20 238,00	22 130,00
Projektitarkastukset	950,00	0,00
Tarkastuslautakunnan kokoukset	2 900,00	2 900,00
Sisäinen tarkastus	462,00	462,00
Muut palkkiot	0,00	0,00
Palkkiot yhteensä	24 550,00	25 492,00

Tiedot kaupungin ja sen intressitahoihin kuuluvien välisistä liiketoimista

Iisalmen kaupunki on antanut tytäryhteisöilleen lainoja yhteensä 1,8 milj. €, joista korottomia on Lumakeskuksen laina 1,5 milj. €. Vakuudettomia lainoja on taattu tytäryhteisöille yhteensä 15,1 milj. €. Kyse on ennen kuntalain 2015 voimaantuloa annetuista lainoista. Kaupungin arvion mukaan lainoihin ei sisälly merkittävää taloudellista riskiä.

Kaupunginjohtajan kanssa on 18.2.2013 solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus, jossa on sovittu yhdeksän kuukauden palkkaa vastaavasta erokorvauksesta tilanteessa, jossa kaupunginjohtaja itse irtisanoutuu tehtävästään luottamuspujan takia. Erakorvauksesta päättää kaupunginvaltuusto.

Tiedossa ei ole, että konsernin lähipiirin/intressipiirin kanssa olisi ollut tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia vuonna 2018.

5 Liikelaitoksen tilinpäätöslaskelmat

Tuloslaskelma/vesilaitos		
	2018	2017
	€	€
Liikevaihto	5 426 336,65	5 071 393,22
Liiketoiminnan muut tuotot	16 705,80	24 425,54
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 674 636,58	-1 715 484,89
Palvelujen ostot	-965 708,12	-980 246,72
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-465 408,63	-406 511,79
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	-193 889,53	-151 485,25
Muut henkilöstösivukulut	-24 332,87	-21 574,75
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-865 633,26	-892 746,46
Liiketoiminnan muut kulut	-140 920,87	-142 373,80
Liikelylijäämä (alijäämä)	1 112 512,59	785 395,10
Rahoitustuotot ja -kulut:		
Korkotuotot	0,00	0,00
Muut rahoitustuotot	2 705,64	2 162,06
Muille maksetut korkokulut	-59 473,76	-34 398,33
Korvaus peruspääomasta	-400 000,00	-400 000,00
Muut rahoituskulut	0,00	0,00
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	655 744,47	353 158,83
Poistoeron muutos lisäys(-) tai väh(+)	87 780,00	92 800,00
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai väh. (+)	0,00	0,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	743 524,47	445 958,83

Rahoituslaskelma/vesilaitos	2018	2017
	€	€
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Liikelyijäämä (-alijäämä)	1 112 512,59	785 395,10
Poistot ja arvonalentumiset	865 633,26	892 746,46
Rahoitustuotot ja -kulut	-456 768,12	-432 236,27
Tulorahoituksen korjaukset	0,00	0,00
*Toiminnan rahavirta yht.	1 521 377,73	1 245 905,29
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-6 956 982,68	-3 678 471,90
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Pysyvien vastaavien luovutustulot	0,00	0,00
* Investointien rahavirta yhteensä	-6 956 982,68	-3 678 471,90
Toiminnan ja investointien rahavirta	-5 435 604,95	-2 432 566,61
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Lainakannan muutokset		
Antolainasaamisten lisäyksen muilta	0,00	-3 470,00
Muilta saatujen pitkäaikaisten lainojen lisäys	7 842 000,00	3 500 000,00
Muilta saatujen pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 226 314,00	-739 000,00
Kunnalta saatujen lyhytaikaisten lainojen muutos		
* Lainakannan muutokset yhteensä	6 615 686,00	2 757 530,00
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos kunnalta	-1 676 067,58	-498 905,37
Saamisten muutos muilta	5 134,66	-32 676,24
Korottomien velkojen muutos kunnalta	30 403,85	20 928,79
Korottomien velkojen muutos muilta	460 448,02	185 689,43
* Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-1 180 081,05	-324 963,39
Rahoituksen rahavirta	5 435 604,95	2 432 566,61
RAHAVAROJEN MUUTOS	0,00	0,00
Rahat ja pankkisaamiset 31.12. +		0,00
Rahat ja pankkisaamiset 1.1. -		
Rahavarojen muutos	0,00	0,00

Tase / Vesilaitos					
VASTAAVAA	2018	2017	VASTATTAVAA	2018	2017
Pysyvät vastaavat			Oma pääoma		
Aineettomat oikeudet			Peruspääoma	2 842 189,22	2 842 189,22
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00	0,00	Ed. tilik. yli(-)/alijäämä(+)	5 236 974,62	4 791 015,79
			Tilikauden ylijäämä (-)/alijäämä (+)	743 524,47	445 958,83
Aineelliset hyödykkeet			*Oma pääoma	8 822 688,31	8 079 163,84
Rakennukset	2 817 244,13	1 593 374,30			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	6 911 078,37	6 691 685,19	Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Koneet ja kalusto	15 700,90	30 162,78	Poistoero	232 834,07	320 614,07
Keskeneräiset hankinnat	7 620 653,64	2 958 105,35	*Poistoero ja vapaaeht. varaukset	232 834,07	320 614,07
*Aineelliset hyödykkeet	17 364 677,04	11 273 327,62			
Sijoitukset			Vieras pääoma		
Osakket ja osuudet	3 030 720,00	3 030 720,00	Pitkäaikainen		
Muut lainasaamiset	43 300,00	43 300,00	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok.	11 477 546,00	5 082 686,00
* Sijoitukset	3 074 020,00	3 074 020,00	Liitt.maksut ja muut pitkäaik. velat	1 264 848,75	1 201 547,75
**Pysyvät vastaavat	20 438 697,04	14 347 347,62	*Pitkäaikainen	12 742 394,75	6 284 233,75
Vaihtuvat vastaavat			Lyhytaikainen		
Saamiset			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok.	1 447 140,00	1 226 314,00
Lyhytaikaiset			Ostovelat	886 688,92	660 401,14
Myyntisaamiset	371 976,53	362 061,97	Muut velat	231 261,87	44 693,79
Saamiset kaupungilta	3 634 651,82	1 958 584,24	Siirtovelat	92 562,11	77 867,10
Muut saamiset	10 244,64	18 929,07	*Lyhytaikainen	2 657 652,90	2 009 276,03
Siirtosaamiset	0,00	6 364,79	**Vieras pääoma	15 400 047,65	8 293 509,78
*Lyhytaikaiset saamiset	4 016 872,99	2 345 940,07			
Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00	Vastattavaa	24 455 570,03	16 693 287,69
**Vaihtuvat vastaavat	4 016 872,99	2 345 940,07			
Vastaavaa	24 455 570,03	16 693 287,69			

6 Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt lukuun ottamatta Kiinteistö Oy Pöllösenlahden Hakaa, Asunto Oy Kilpitöyryä ja As Oy Kilpivatroa, joiden yhdistelemättä jättämisellä on vain vähäinen merkitys.

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty jäsenosuuksien suhteessa kaikki kuntayhtymät, joissa kaupunki on jäsenenä, paitsi Itä-Suomen Päihdehuollon ky, jossa kaupungin omistusosuus on vähäinen eikä kaupungin osuus kuntayhtymien varoista, veloista ja tuloksesta ole määrältään olennainen.

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty konsernin kaikki neljä osakkuusyhteisöä.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kaupungin omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaisia pysyviin vastaaviin sisältyviä sisäisiä katteita ei sisälly konsernitilinpäätökseen.

Kiinteistöverojen käsittely

Konserniyhteisöjen Iisalmen kaupungille suorittamat kiinteistöverot on eliminoitu.

Valtionosuudet

Koulutuskuntayhtymien valtionosuudet (ammattikoulutuksen ja perusopetuksen yksikköhintarahaus) esitetään valtionosuudet erässä emon tuloslaskelman laadintaperiaatteita noudattaen. Kuntayhtymien omassa tuloslaskelmassa valtionosuudet sisältyvät toimintatuottoihin.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistötytäryhteisöjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi yhteisöjen omien ilmoitusten perusteella ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi. Kaupunkikonserni sisällä käytettyjä erilaisia poistosuunnitelmia ei ole muilta osin yhdenmukaistettu.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja sen tytäryhteisöjen sekä kaupungin ja yhdistettyjen kuntayhtymien keskinäisen omistuksen eliminointi on tehty pariarvomenetelmällä.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen. Osakkuusyhteisöjen poisto-oikaisua kaupungin poistosuunnitelman mukaiseksi ei ole tehty, koska merkittävää poistonalaista omaisuutta on vain Ylä-Savon Vesi Oy:llä ja Savonia AMK Oy:llä ja kaikki osakkuusyhteisöt noudattavat poistolaskennassaan suunnitelman mukaisia poistoja.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Kaupungin ja kuntayhtymien taseen poistoero on merkitty konsernitilinpäätöksessä omaan pääomaan jaettuna edellisten tilikausien ylijäämiin ja tilikauden ylijäämiin ja poistoeron muutos

konsernituloslaskelmassa tilikauden ylijäämään kirjanpitolautakunnan kuntajaoston konsernitilinpäätöstä koskevan yleisohjeen (2015) mukaisesti.

Tytäryhteisöjen (Petterinkulma ja Teollisuuskylä) taseessa olevat poistoerot ja vapaaehtoiset varaukset on merkitty konsernitaseeseen jaettuna omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan sekä niiden muutos konsernituloslaskelmassa jaettuna laskennallisen verovelan muutokseen ja tilikauden yli-/alijäämään.

Konsernirakenteen muutokset

V. 2018 konsernin omistusosuuksissa on tapahtunut seuraavat muutokset:

Iisalmen kaupungin peruspääomaosuus Ylä-Savon SOTE ky:n peruspääomasta 31.12.2018 on 61,7 % (v. 2017 61,5 %). Ylä-Savon Sote Ky on myynyt omistuksensa Terveyspalvelu Verso Oy:stä.

Ylä-Savon ICT-palvelut Oy:stä kaupunki omistaa suoraan 30 %, välillisesti SOTE ky:n kautta 57,8 % (v. 2017 57,7 %). Ylä-Savon ICT-palvelut Oy (nyk. Savon ICT-palvelut Oy) toteutti vuonna 2018 suunnatun osakeannin, jossa osakkeita merkitsivät Lapinlahden ja Pielaveden kunnat sekä Suonenjoen kaupunki. Osakeanti rekisteröidään vuonna 2019, joten yhtiö on yhdistelty tyttärenä vuoden 2018 konsernitilinpäätöksessä. Jatkossa Savon ICT-palvelut Oy on Iisalmi konsernissa osakkuusyhteisö.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri on myynyt omistuksensa Kt Oy Isoharjasta ja Itä-Suomen huoltopalveluiden liikelaitoskuntayhtymä (Servica Ilky) on yhtiötetty 31.12.2018

Edellisten tilikausien vertailukelpoisuus

Vuoden 2018 konsernirakenteen muutokset (SOTE, PSSHP) aiheuttavat 0,001 milj. euron epäjatkuvuuden konsernitaseen omaan pääomaan. Summat on esitetty oman pääoman liitetiedoissa

Konsernituloslaskelman liitetiedot

Toimintatuotot tehtäväalueittain	2018	2017
Yleishallinto	14 607	14 354
Sosiaali- ja terveyspalvelut	74 790	76 774
Sivistys- ja hyvinvointipalvelut	8 762	10 497
Yhdyskuntapalvelut	20 328	19 107
Konsernin toimintatuotot yhteensä	118 486	120 731

Satunnaisten erien erittely	2018	2017
Satunnaiset tuotot		
Terveyspalvelu Verso Oy:n myynti	2465	
Satunnaiset kulut		
PSSHP, yhtiöjärjestelyt	-138	
Savon koul. ky/osakehuon. myyntitappio		15
Satunnaiset erät yhteensä	2 327	15

Konsernitaseen liitetiedot

Maa- ja vesialueiden erittely	2018	2017
Maa- ja vesialueet	15 729	13 947
Kiinteistöjen liittymismaksut	1 010	1 010
Maa- ja vesialueet yhteensä	16 739	14 956

Arvonkorotukset yhteensä 31.12	2018	2017
Maa- ja vesialueet, YSAO	243	243
Arvonkorotukset 1.1.-31.12.	0	0
Arvonkorotusten purku 1.1.-31.12	0	0
Maa- ja vesialueiden arvonkorotukset 31.12.	243	243
Rakennukset, YSAO	554	554
Arvonkorotukset 1.1.-31.12.	0	0
Arvonkorotusten purku 1.1.-31.12	-525	0
Rakennusten arvonkorotukset 31.12.	29	554
Arvonkorotukset yhteensä 31.12	272	797

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Siirtyvät korot	219	218
Kela-korvaukset	354	356
Valtionavut, hankerahat	278	335
Maankäyttösojimus, Sakky	508	
Muut siirtosaamiset	873	808
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	2 233	1 717

Oman pääoman erittely	2018	2017
Peruspääoma 1.1./31.12	63 789	63 789
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääomat	2	1
Arvonkorotusrahaso 1.1./31.12	272	797
Muut omat rahastot 1.1.	13 179	13 137
Siirrot rahastoon	1 216	1 901
Siirrot rahastosta	-1 616	-1 858
Muut omat rahastot pääoma 31.12	12 779	13 179
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	32 377	26 532
Konsernirakenteen muutokset (SOTE, PSSHP)	1	389
Ed. tilikausien oikaisu ja alij. kattaminen (PSSHP)		11
Omistussosuuksien muutos (SOTE)		55
PS Liitto, opon muutos		321
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	32 378	27 308
Tilikauden yli-/alijäämä	3 664	5 069
Oma pääoma yhteensä	112 884	110 143

Pakolliset varaukset	2018	2017
Eläkevaraus, kaupunki	17	17
Muut pakolliset varaukset		
PSSHP, potilasvahinkovak.maksuvastuu	1 021	867
Savon koulutusky,	0	29
YSAO, purkutyövaraus	72	157
Pakolliset varaukset yhteensä	1 110	1 071

Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät viiden vuoden tai sitä pidemmän ajan kuluttua konsernin ulkopuolelta		
	2018	2017
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	42 245	38 485

Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät viiden vuoden tai sitä pidemmän ajan kuluttua konsernin sisällä		
	2018	2017
Lainat julkisyhteisöiltä (Lumakeskus-kaupunki)	989	1 081

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	2018	2017
Palkkaperusteiset maksut (sis. lomapalkkavaraukset)	11 813	13 058
Korkojaksotus/-suojaus	116	315
Valtionosuudet ja -korvaukset	509	357
Tuloverot	17	45
Maankäyttösopimus, Sakky	1 188	
Tulospalkkiovaraus, Petterinkulma	35	36
Muut siirtovelat	6 721	2 636
Yhteensä	20 399	16 447

Vakuudet ja vastuusitoumukset	2018	2017
Vastuusitoumukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta		
Tytäryhteisöjen velasta		
Kiinnitykset		
Takaukset		
Osakkuusyhteisöjen velasta		
Takaukset	3 360	3 258
Vakuudeksi annetut panttikirjat	16 020	13 545
Leasingvastuut	6 233	2 699
Vastuusitoumukset muille		
Takaukset	1 575	1 852
Arvonlisäveron palautusvastuu	1 764	1 794
Vuokravastuut	1 106	986
Hankkeiden omarahoitusosuudet	148	145
Potilasvakuutusvastuu, vp-laki (PSSHP)	264	263
Käynnissä olevat oikeudenkäynnit	96	45

Koronvaihtosopimukset ja johdannaiset	2018	2017
Konserni yhteensä:		
Nimellisarvot	3 975	4 425
Käypä arvo	-52	-163

PETTERINKULMA:	2018	2017
Nordea:		
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	3 975	4 425
Käypä arvo	-52	-163
Sopimuskorko 2,24 % p.a 1 kk euribor. Suojaava, kohdistettu kahteen lainaan. Lainojen lyhennykset 285 000 € kaksi kertaa vuodessa. Voimassa 10.6.2019 saakka.		

KUNTAYHTYMÄT
Kuntayhtymien (PSSHP, Sakky) koronvaihtosopimusten ja johdannaisten vastuut eivät oleellisia Iisalmen kaupungin osalta.

7 Iisalmen Vesi –liikelaitoksen tilinpäätös

Iisalmen Vesi –liikelaitoksen tilinpäätös vuodelta 2018

Iisalmen Veden jhtk. 28.2.2019 § 10

1 Tilinpäätöksen sisältö

Kirjanpitovelvollisuus ja kirjanpidon eriyttäminen:

Kuntalaissa säädetään erikseen kaupungin liikelaitoksen kirjanpitovelvollisuudesta.

Kaupungin liikelaitos ei ole itsenäinen kirjanpitovelvollinen, vaan kaupunki on kirjanpitovelvollinen kuntalain perusteella myös liikelaitoksensa kirjanpidosta.

Liikelaitoksen kirjanpito on eriytettävä kaupungin kirjanpidossa. Liikelaitoksen kirjanpito yhdistellään kaupungin muuhun kirjanpitoon tilinpäätöksessä ja välitilinpäätöksissä siten, että sisäiset tulot ja menot, sisäiset saatavat ja velat sekä sisäinen omistus ja sisäiset katteet eliminoidaan.

Kunnallisessa liikelaitoksessa sovelletaan kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjetta kaupungin liikelaitoksen kirjanpidollisesta käsittelystä. Lisäksi soveltuvin osin noudatetaan kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamia muita kirjanpidon yleisohjeita ja lausuntoja.

Kaupungin liikelaitoksen tilinpäätös:

Johtokunnan on laadittava kalenterivuositain liikelaitoksen erillistilinpäätös ja annettava se tilintarkastajien tarkastettavaksi ja kaupunginhallitukselle yhdisteltäväksi kaupungin tilinpäätökseen. Valmisteluaiakataulun osalta noudatetaan, mitä kaupungin tilinpäätöksen valmistelusta on säädetty. Erillistilinpäätöksen allekirjoittavat johtokunnan jäsenet ja liikelaitoksen johtaja.

Tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitetiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

Liikelaitoksen tilinpäätöslaskelmat laaditaan noudattaen kirjanpitolautakunnan kuntajaoston liikelaitosohjeen mukaisia tase-, tulos- ja rahoituslaskelmakaavoja ja kuntajaoston antamaa liitetieto-ohjetta.

Liikelaitoksen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä päättää valtuusto osana kaupungin tilinpäätöksen hyväksymistä. Kaupungin tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella myös liikelaitoksen hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida ovatko valtuuston liikelaitokselle asettamat tavoitteet toteutuneet. Tilintarkastaja suorittaa liikelaitoksen tarkastuksen osana kaupungin tarkastusta.

Toimintakertomus ja tilikauden tuloksen käsittely:

Kunnallisen liikelaitoksen johtokunnan on laadittava toimintakertomus, jossa sen on tehtävä selkoa talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutumisesta tilikaudella. Toimintakertomus on osa liikelaitoksen tilinpäätöstä. Toimintakertomuksessa on annettava tietoja myös sellaisista liikelaitoksen talouteen liittyvistä olennaisista asioista, joista ei tehdä selkoa tulos- tai rahoituslaskelmassa taikka taseessa.

Liikelaitoksen toimintakertomuksen rakenteesta ja sisällöstä annetaan yksityiskohtaisemmat ohjeet kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeessa kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta, joka sisältää erillisen ohjeen kunnallisen liikelaitoksen tilinpäätöksestä.

Johtokunnan on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan tällöin tilikauden yli- tai alijäämää ennen varaus siirtoja.

Jos taseessa on kattamatonta alijäämää, on toimintakertomuksessa tehtävä selkoa talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi.

Kunnallisen liikelaitoksen ylijäämäisestä tuloksesta voidaan tehdä investointivaraus. Kaupungin liikelaitoksessa varauksen tekemistä rajoittaa kaupungin kokonaistuloksen määrä. Esityksen investointivaruudesta tekee johtokunta tilinpäätöksen yhteydessä. Varaus- ja rahastosiirroista päättää valtuusto tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä.

2 Toimintakertomus

Henkilöstö

Iisalmen Vesi	Henkilöstö	TP2017	TA2018	TP2018	Poikkeama
	Vakituiset	11,3	11,5	11,9	0,4
	Määräaikaiset	0,8	1,5	0,6	-0,9
Iisalmen Vesi yht.	YHTEENSÄ	12,1	13,0	12,5	-0,5

Vuoden 2018 lopussa laadittiin Iisalmen Vedelle henkilöstösuunnitelma, joka keskittyy organisaation toimivuuden parantamiseen ja tulevaisuuden haasteisiin varautumiseen. Henkilöstösuunnitelmaa lähdetään toteuttamaan vähitellen tulevien vuosien aikana monipuolisen ja muuttuvan tehtävänkentän hallinnan parantamiseksi. Toimenpiteet suuntaavat henkilöstön kouluttamiseen, tehtäväkentän laajentamiseen ja tarvittaessa uusien osajien palkkaamiseen.

Henkilöstömuutokset vuonna 2018

Vuoden 2018 aikana tapahtui kaksi henkilöstömuutosta. Yksi asentaja irtisanoutui ja vaihtoi työpaikkaa ja jätevedenpuhdistamolle palkattiin uusi laitosasentaja. Henkilöstön kokonaismäärä pysyi samana.

Määräaikaiset 2018

Vesilaitokselle haettiin kesäksi verkostoasentajaharjoittelijaa. Koska halukkaita hakijoita ei ollut, päädyttiin palkkaamaan kaksi insinööriopiskelijaa kesäharjoitteluun. Toinen harjoittelijoista työskenteli jätevedenpuhdistamolla ja toinen varaston ylläpidossa sekä puhdasvesiverkoston huolto- ja kunnossapitotehtävissä. Lisäksi toimistossa oli yksi nuori alkukesällä ja toinen loppukesällä kahden viikon ajan toimistoharjoittelijana käsittelemässä mittarilukemakortteja.

Henkilöstön kehittäminen

Henkilöstö on osallistunut ammattia ylläpitäviin koulutuksiin sekä pätevyyskorttikoulutuksiin tarpeen mukaan. Jätevedenpuhdistamolla on järjestetty uusien laitteiden käyttönoton yhteydessä koulutuksia laitetoimittajien toimesta.

Loppuvuodesta järjestettiin koko henkilöstölle Insight-koulutus, jonka tavoitteena oli henkilöstön yhteishengen ja tiimityöskentelyn parantaminen.

2.2 Strategiset tavoitteet

Kaupunginvaltuustoon nähden sitovien strategisten tavoitteiden toteutuminen 2018

Toimiva kaupunkiympäristö ja rakentaminen

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Viihtyisä, turvallinen ja esteetön kaupunkiympäristö	Vesihuollon toimintavarmuutta parannetaan.	Vesijohtoverkon automaatiovalvonnan lisäys 10 % verkoston määrästä/v ja kuntokartoitukset 2-5 km/v.	Vesihuoltoverkoston instrumentointia, mittauksia ja seurantaa lisätty 2018 aikana. Vesihuoltoverkostojen kuntokartoitusmenetelmiä selvitetty. Menetelmien selvittelyä ja kuntokartoituksia jatketaan vuonna 2019.	Ulla Tyrväinen	Toteutuu osittain
Tiivis yhdyskuntarakenne ja hyvin saavutettavissa oleva ja toimiva palveluverkko	Seudullisen yhteistyön kehittäminen vesihuollossa.	Toimintajärjestelmien yhtenäistäminen seudullisena.	Operointipalvelujen yhteistyöselvitys tekeillä. Jatkotoimenpiteet määritellään selvityksen valmistuttua.	Ulla Tyrväinen	Toteutuu

Vakaan talouden Iisalmi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Investointitason suunnitelmallisuus ja ennustettavuus sekä korjausvelan hallinta	Investointien pitkän tähtäimen suunnitelman laatiminen (PTS).	Pitkän tähtäimen suunnitelman laatiminen v. 2018-2027 on valmis vuoden loppuun mennessä.	Korjaussuunnitelmat valmiina vuoden 2020 saakka. Pitkän tähtäimen korjaussuunnitelma laaditaan vuonna 2020.	Ulla Tyrväinen	Ei toteudu
Investointitason suunnitelmallisuus ja ennustettavuus sekä korjausvelan hallinta	Peruskorjausinvestoinnit (optimikuntotaso vesihuoltoverkostolla 90 %).	Korjausvelka pidetään alle 10 % tasolla.	Investoinneissa edetty korjaussuunnitelman mukaisesti.	Ulla Tyrväinen	Toteutuu
Kilpailukykyinen hinnoittelu- ja taksapolitiikka	Iisalmen veden taksat pidetään vastaavien seutukaupunkien keskitasossa.	Iisalmen veden taksat valtakunnan keskitasolla tai sen alapuolella.	Taksarakenne pysynyt tavoitetasolla.	Ulla Tyrväinen	Toteutuu

2.3 Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Palveluhankinnoissa pyritään keskittymään palvelu/toimintokohtaisiin kokonaisuuksiin. Taloushallinto, palkkalaskenta, kirjanpito, atk-palvelut, suunnittelu- ja mittauspalvelut, siivous, postitus, lähetti- ja muut toimisto- sekä tukipalvelut on hankittu ostopalveluina pääasiassa kaupungin palveluyksiköiltä.

Vuonna 2018 hankittiin uutena palveluna vesimittareiden vaihtopalvelua. Kokemukset olivat pääosin positiivisia. Ulkopuolisia konsulttipalveluja on käytetty vaativampien hankintakilpailutusten järjestämisessä ja kilpailutusasiakirjojen laatimisessa.

Jätevedenpuhdistamon käyttö- ja velvoitetarkkailun laboratoriotutkimukset on suorittanut Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy, puhdistamolietteen jälkikäsitteily-palveluottajana toimii Gasum ja puhdistamon siivouksesta on vastannut Suomen ISS- palvelut Oy. Työterveyshuollosta vastasi Suomen Terveystalo.

Veden kulutusmaksu pysyi vuonna 2018 edellisen vuoden tasolla, samoin kuin perusmaksu. Laskutetun veden määrä kasvoi hieman edellisestä vuodesta. Yleisesti ottaen vettä säästävien vesikalusteiden ja pesukoneiden yleistymisen tulee vähentämään kotitalouksien veden kulutusta. Talousveden laatu on täyttänyt hyvin talousvedelle asetetut laatuvaatimukset ja suositukset. Vesijohtoverkostoon liittyneitä kulutuspaikkoja oli vuoden 2018 lopussa 4 699.

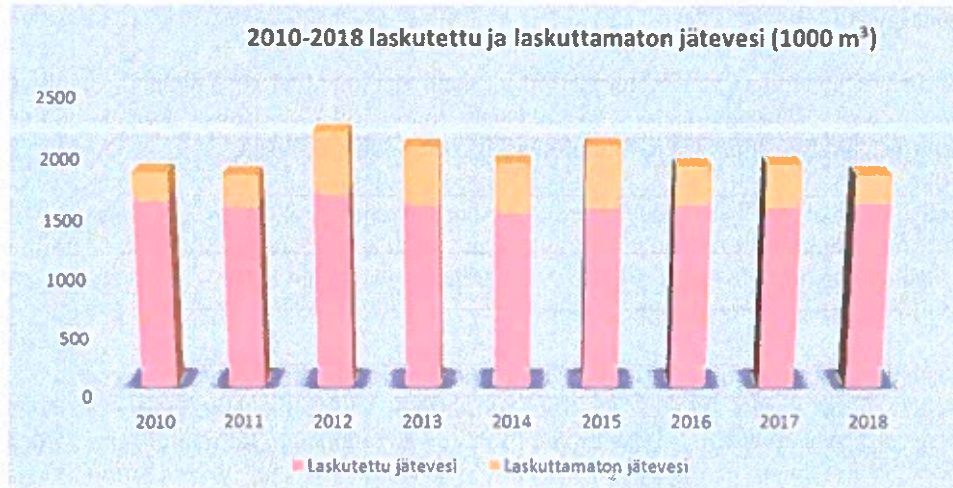
Vuotoveden sekä muun mittaamattoman veden määrä kokonaisvesimäärästä oli 10 %. Vuotoveden määrässä on jo muutaman vuoden aikana ollut hitaasti kasvava trendi, mutta vuonna 2018 laskuttamattoman veden määrä pieneni lähes viiden vuoden takaiselle tasolle. Edellisen vuonna laskuttamattomaa vettä oli 15,4 %:sta kokonaisvesimäärästä. Vuoden 2018 aikana löydettiin ja korjattiin muutamia vuotavia putkilinjoja, mikä on parantanut tilannetta. Kaikki laskuttamaton vesi ei johdu huonokuntoisista putkistoista, vaan määrässä on mukana myös verkostojen huuhteluvettä. Verkostojen kunnostustöistä johtuvia linjojen huuhteluja tullaan tulevaisuudessa tekemään enenevässä määrin.

Investointisuunnitelman mukaisia puhtaan veden putkilinjojen rakennuskohteita toteutettiin suunnitelmien mukaisesti. Uutta runkovesijohtoa rakennettiin vuoden 2018 aikana lähinnä täydennysrakennuskohteissa. Vanhoja vesirunkolinjoja saneerattiin saneeraussuunnitelman mukaisesti mm. Lippuniemessä. Vesihuoltoverkoston teknistä toimintaa parannettiin Partalassa rakentamalla uusi paineenkorotusasema. Vesi- ja viemäriverkostoa saneerattiin sujuttamalla Yrittäjäntiellä. Puhdasvesiverkostoon toteutetut nettoinvestoinnit olivat liki 600 000 euroa.

Viemäriverkostoon oli vuoden 2018 lopussa liittyneenä 3 455 taloutta. Jäteveden perusmaksut pysyivät edellisen vuoden tasolla. Jäteveden hintaan tehtiin 0,15 euron (alv 0 %) korotus.

Laskutetun jäteveden määrä pysyi lähes edellisvuosien tasolla. Viemäriverkoston vuotovesien ja laskuttamattoman jäteveden määrä oli noin 13,2 %. Määrä oli huomattavasti pienempi kuin edellisenä vuotena. Vuotovesien määrään vaikuttaa sääolosuhteista johtuva sade- ja sulamisvesien määrän vuosittainen vaihtelu.

Vuohiniemen jätevedenpuhdistamon saneerausurakan toteutusaikataulu on 2017 – 2019. Uusista rakennuksista otettiin käyttöön vuonna 2018 valvomo- ja toimistorakennus, viirasuodinrakennus sekä uusi ilmastusosasto. Esikäsitellytilat saatiin lähes valmiiksi ja vanhojen altaiden kattaminen käynnistyi vuoden 2018 loppupuolella. Investoinnin kokonaisarvo tulee olemaan noin 15,6 milj. euroa.

Iisalmen vesihuoltoverkoston arvonmääritys- ja saneerausohjelma ohjaa vesihuoltoverkoston saneeraushankkeiden toteuttamista. Jätevesiverkoston ja pumppaamoiden inventointia sekä peruskorjaus- ja uusintatyötä jatkettiin katusaneerauskohteissa sekä runkolinjojen sujutuksilla. Viemäriverkoston saneeraukset vaikuttavat vuotovesimäärään, auttavat hallitsemaan puhdistamolle tulevaa vesimäärää ja tehostavat sitä kautta puhdistamon toimintaa. Vuosittaisilla saneerauksilla pyritään saneerausohjelman mukaisesti lyhentämään viemäriverkoston korjausvelkaa ja pienentämään putkisto- ja ympäristövahinkojen riskiä. Asemakaava-alueen viemäriverkostoa täydennettiin katusaneerausten yhteydessä tarvittavilta osin.

Pumppaamoiden kaukovalvontajärjestelmän uusiminen jatkui osana puhdistamon automaatiojärjestelmän uusimista. Vuoden lopussa pumppaamoista oli liitetty uuteen järjestelmään jo yli puolet. Pumppaamoiden automaatiojärjestelmien uusimisen yhteydessä on tarvittaessa uusittu myös sähköjärjestelmiä ja -keskuksia.

Verkoston rakennetiedon ylläpito ja huoltoseuranta on toteutettu verkoston seurantajärjestelmä KeyAquan avulla. KeyAquan avulla pidetään yllä asiakastietoja kiinteistökohtaisesti ja sieltä voidaan lähettää kohdennettuja tekstiviestitiedotteita. Asiakas- ja laskutustietoja sekä liittymäsopimuksia pidetään yllä Vesikanta -ohjelmassa.

Toimintaohjeistusta ja laatujärjestelmää kehitetään jatkuvasti. Yhteistyötä erityisesti ympäristökuntien kanssa pyritään tiivistämään. Vuoden 2018 aikana käynnistettiin jätevesien operointipalveluja koskeva yhteistyöselvitys.

Huolto- ja kunnossapitotietoja sekä työlaskutusta ylläpidetään Arrow Novi- kunnossapitojärjestelmässä. Kunnossapitojärjestelmä sisältää myös asiakastöiden ja resurssien ohjauksen sekä tiedon siirtämisen sähköisesti työmaalle.

2.4 Riskien toteutuminen

Iisalmen Vedellä kiinnitetään erityistä huomiota turvallisuuteen ja ennakoitavuuteen vesilaitostoiminnan kaikilla toiminnan osa-alueilla. Vuonna 2017 laaditun varautumissuunnitelman kehittämistä ja jalkauttamista jatkettiin vuonna 2018. Keväällä pidettiin työpajailtapäivä luottamushenkilöille, johtoryhmälle ja esimiehille varautumisen Kuja-arviointityökalua käyttäen. Tavoitteena oli määrittää varautumisen nykytila ja johdon tahtotila varautumisessa sekä varautumisen tavoitetaso. Vesihuoltolaitoksella varautumisessa keskitytään vedenjakelun häiriöttömyyteen sekä jätevedenpuhdistamon saneerauksen aikaiseen toiminnan varmistamiseen ja lupaehtojen toteutumiseen.

Henkilöstöriskit:

Vaikka vesilaitoksella henkilöstön ikärakenne on nuorentunut uusien rekrytointien myötä, henkilöstön osaamiseen ja ns. ”hiljaisen” tiedon siirtymiseen liittyvät ongelmat ovat edelleen olemassa. Fyysisesti raskas työ saattaa lisätä iäkkäämmän henkilöstön sairastuvuuteen ja poissaoloihin liittyviä riskejä. Uuden henkilökunnan palkkaamisessa on lähes poikkeuksetta ollut ongelmana kunnallisteknisen työkokemuksen puute. Uusien henkilöiden kouluttamiseen ja perehdyttämiseen on varattava aikaa ja resursseja. Uusille työntekijöille on annettava mahdollisuus toimia kokeneen henkilöstön rinnalla käytännön työtehtävissä riittävän pitkään. Tietoteknisen osaamisen puutteisiin on pyritty vaikuttamaan ohjelmistokoulutuksilla ja lisäämällä perehdyttämistä.

Ylä-Savon Vesi Oy:n ja Iisalmen Veden yhteisessä päivystysringissä toimi vuonna 2018 viisi henkilöä. Osaavan henkilökunnan saaminen päivystysrinkiin voi tulevaisuudessa olla haasteellista. Yö- ja viikonloppupäivystäjältä vaaditaan hyvää teknistä osaamista, aluetuntemusta, ongelmien ratkaisukykyä sekä kykyä toimia itsenäisesti.

Henkilöstöriskien hallintaa taloustoimen osalta on parantanut kirjanpidon ja laskutuksen siirtyminen kaupungin taloushallintoon sisäisenä ostopalveluna hankittavaksi. Tämä on vähentänyt esimerkiksi sijaisuuksien hoitamiseen liittyviä riskejä.

Taloustriskit:

Vedenkulutukseen Iisalmissa vaikuttavat osaltaan suurkuluttajat sekä muutokset heidän toiminnassaan. Tällaisten muutosten vaikutus lisää vesilaitostoiminnan taloudellisia riskejä.

Taloudellista riskit kasvavat vanhenevan vesihuoltoverkoston ja huonokuntoisen tekniikan myötä. Verkoston kunnossapito, saneerausohjelman noudattaminen ja jätevedenpuhdistamon saneerauksen loppuunsaattaminen ovat tärkeitä näiden taloudellisten riskien hallinnassa.

Omaisuuksien ja vastuuriskit:

Omaisuuksien huolehtiminen vähentää omaisuus- ja vastuuriskejä. Verkostojen ja laitteistojen ikääntymiseen ja saneerausvelkaan voidaan vaikuttaa riittäväällä saneerausinvestointien tasolla sekä huolehtimalla riittävästä verkostojen ja veden laadun tarkkailusta.

Vesilaitostoiminnan riskit:

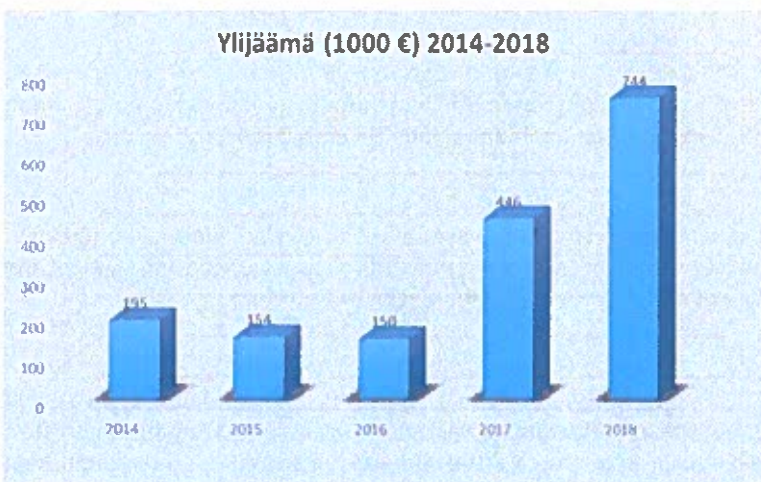
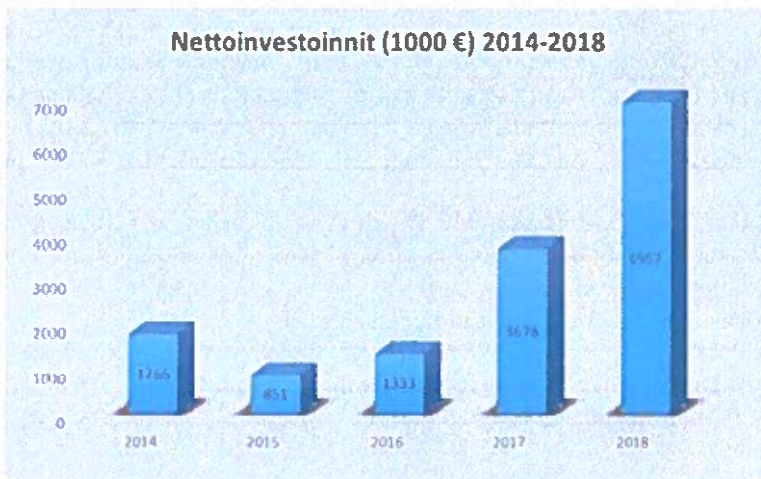
Talousveden toimittamisessa riskit liittyvät veden laadun tai veden saatavuuden heikkenemiseen. Terveysriskejä pyritään hallitsemaan valmius- ja varautumissuunnitelman sekä siihen liittyvän valvonnan ja näytteenoton avulla. Vastuuvakuutusten sisältö ja niiden pitäminen ajan tasalla on myös tärkeää.

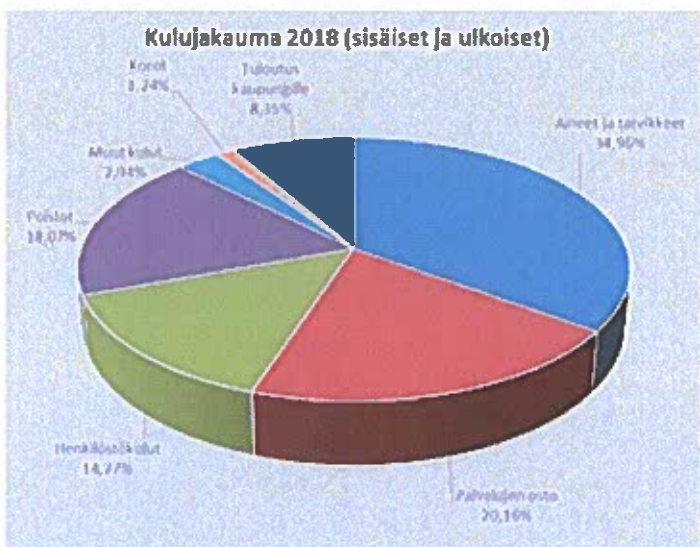
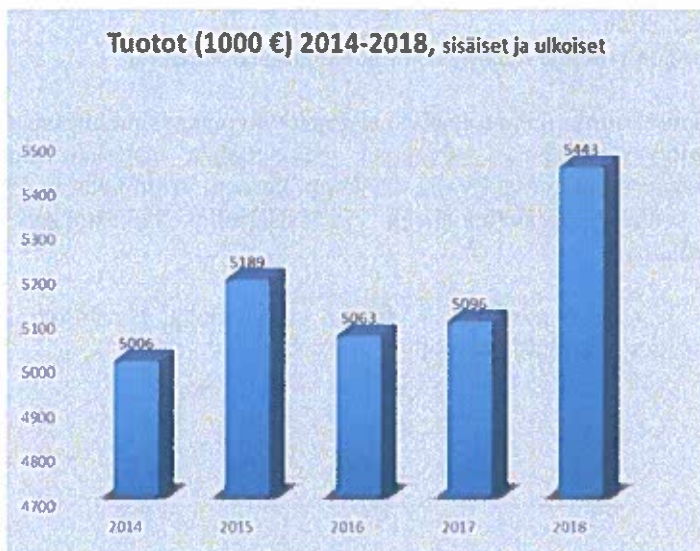
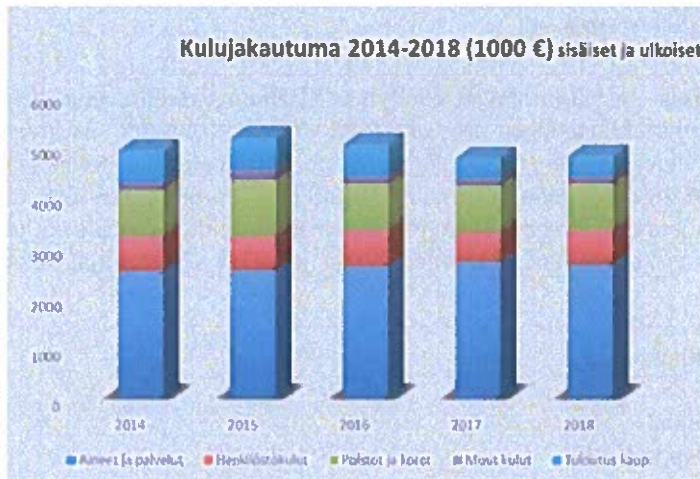
Vesiosuuskuntien talkoohenkilöiden väheneminen ja ikääntyminen voi tuoda puutteita vesiosuuskuntien omaan riskien hallintaan ja luoda osallistumisen painetta Iisalmen Veden suuntaan. Riskien kokonaishallinnan kannalta tulisi myös vesiosuuskuntien toiminnan olla varmallalla ja hyvällä tasolla, sillä puutteet esimerkiksi varautumisessa voivat heijastua myös Iisalmen Veden toimintaan.

Jätevesihuollon riskit:

Jätevedenpuhdistamon saneerausaika aiheuttaa lisääntyneitä riskejä laitoksen toiminnan varmistamiselle. Vanhentunut laitekanta ja rakenteet voivat itsessään aiheuttaa riskejä ympäristön kannalta. Saneerauksen aikana väliaikaisjärjestelyt ja urakoitsijan toiminta laitosalueella voivat osaltaan lisätä poikkeustilanteiden riskiä. Saneeraustöiden ennakoivalla suunnittelulla ja urakoitsijoiden kanssa tehtävällä yhteistyöllä pyritään hallitsemaan näitä riskejä. Laitoksen toiminnan seuranta on lisätty ja poikkeustilanteiden hallintaan on kiinnitetty erityistä huomiota. Jatkuvalle veden laadun seurannalle ja laitteiston tarkkailulle sekä olemassa olevan laitteiston huoltotoimilla ja uudistamisella varmistetaan laitoksen häiriötöntä toimintaa saneerauksen aikana. Vuoden 2018 aikana osa laitoksen osastoista oli pois käytöstä ja väliaikaisjärjestelyjä oli käytössä ajoittain saneerauksen takia. Yksittäisissä näytteissä oli tästä syystä joitakin poikkeamia, mutta kokonaisuudessaan puhdistustulos täytti ympäristöluvan vaatimukset.

Poikkeustilanteista johtuvia pumppaamoiden ylivuotojen riskiä pyritään hallitsemaan kaukovalvontajärjestelmän uusimisella ja varmentamalla kaukovalvonnan yhteyksiä.

2.5 Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäinen valvonta on hyvän johtamis- ja hallintotavan edellytys. Sisäinen valvonta ja siihen liittyvä riskienhallinta on toimialan ja tehtäväalueen prosessi, jolla varmistetaan, että tavoitteet saavutetaan, toiminta on lakien, ohjeiden ja päätösten mukaista, voimavarat ovat tuloksellisessa käytössä, omaisuus on turvattu sekä johdon saama informaatio on oikeaa, tarkoituksenmukaista ja oikea-aikaista. Sisäinen valvonta on olennainen osa jokapäiväistä toiminnan ohjausta ja johtamista. Sisäisestä valvonnasta vastaavat kaikki toimielimet ja johtavat viranhaltijat sekä muut esimiehet.

Sisäisen valvonnan keskeisiä osa-alueita ovat:

- strateginen suunnittelu
- talousarvio ja –suunnitelma
- toiminnan ja talouden raportointi
- johtamisjärjestelmä
- hyvä hallintotapa
- henkilöstöhallinto
- riskien tunnistaminen ja hallinta
- lakien, asetusten, toimintaohjeiden ja määräysten noudattamisen valvonta

Sisäisen valvonnan yleisohjeen mukaisesti toimielimet laativat sisäisen valvonnan suunnitelman vuosittain. Vastuuhenkilöt raportoivat sisäisen valvonnan havainnoista esimiehilleen puolivuositain (ajalta 1.1.-30.6. elokuussa ja ajalta 1.7.-31.12. tammikuussa). Toimialajohtaja raportoi kaupunginhallitukselle, omalle lautakunnalleen ja sisäiselle tarkastukselle puolivuositain em. aikataulun mukaisesti.

Sisäisen valvonnan yhteydessä ei ole todettu merkittäviä virheitä tai puutteita. Havaittuihin puutteisiin ja virheisiin on puututtu ja korjattu toimintatapoja.

2.6 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

2.6.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT (ulkoiset)	2018 1 000 €	2017 1 000 €
Tuotot:		
Liikevaihto	5 419	5 053
Liiketoiminnan muut tuotot	17	23
Muut tuet ja avustukset		1
Kulut:		
Materiaalien ostot	-1 672	-1 714
Palveluiden ostot	-961	-963
Henkilöstökulut	-684	-580
Poistot ja arvonalentumiset	-866	-893
Liiketoiminnan muut kulut	-141	-142
Liikelylijäämä (-alijäämä)	1 112	785
Rahoitustuotot ja -kulut	-457	-432
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	656	353
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	656	353
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	88	93
Tilikauden ylijäämä	743	446

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2018	2017
Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,1 %	6,0 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	12,1 %	9,2 %
Voitto, %	12,1 %	7,0 %

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Sijoitetun pääoman tuotto

$100 \cdot (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{kunnalle maksetut korkokulut} + \text{muille maksetut korkokulut} + \text{korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{sijoitettu korollinen vieras pääoma} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$. Tunnusluvut lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvona.

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

$100 \cdot (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{kunnalle maksetut korkokulut} + \text{korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{lainat kunnalta} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$. Tunnusluvut lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvona.

Voitto, %

$100 \cdot \text{Yli-/alijäämä ennen varauksia} / \text{Liikevaihto}$

2.6.2 Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut	2018	2017
	1 000 €	1 000 €
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Liikeliijäämä (-alijäämä)	1 113	785
Poistot ja arvonalentumiset	866	893
Rahoitustuotot ja -kulut	-457	-432
Tulorahoituksen korjauserät	0	0
*Toiminnan rahavirta yht.	1 521	1 246
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-6 957	-3 679
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0	0
* Investointien rahavirta yhteensä	-6 957	-3 679
Toiminnan ja investointien rahavirta	-5 436	-2 433
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset muilta	0	-3
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	7 842	3 500
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta	-1 226	-739
Lainakannan muutokset yhteensä	6 616	2 761
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos kunnalta	-1 676	-499
Saamisten muutos muilta	5	-33
Korottomien velkojen muutos kunnalta	30	21
Korottomien velkojen muutos muilta	460	186
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-1 180	-325
Rahoituksen rahavirta	5 436	2 433

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2018	2017
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-6 985 610	-2 969 228
Investointien tulorahoitus, %	21,9	33,9
Lainanhoitokate	1,2	1,7
Kassan riittävyys, pv	109	85
Quick ratio	1,5	1,2
Current ratio	1,5	1,2

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT	
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä	
Toiminnan ja investointien rahavirta -välitulos tilinpäätösvuoden ja neljän ed. vuoden kertymä	
Investointien tulorahoitus, %	
100 * (Ylijäämä (alijäämä) ennen satunn. eriä + poistot ja arvonal. - tuloverot / Investointien omahankintameno)	
Lainanhoitokate	
(Ylijäämä (alijäämä) ennen satunn. eriä + poistot ja arvonal. + korkokulut - tuloverot) / (Korkokulut + Lainan lyhennykset)	
Kassan riittävyys, pv	
365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella	
Quick ratio	
(Rahat ja pankkisaamiset + rahoitusarvopaperit + lyhytaikaiset saamiset) / (Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut ennakot)	
Current ratio	
(Vaihto-omaisuus + Lyhytaikaiset saamiset + Rahoitusarvopaperit + Rahat ja pankkisaamiset) / (Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut Ennakot)	

2.7 Rahoitusasema ja sen muutokset

Tase ja sen tunnusluvut

	2018	2017		2018	2017
VASTAAVAA	1 000 €	1 000 €	VASTATTAVAA	1 000 €	1 000 €
Pysyvät vastaavat			Oma pääoma		
Aineelliset hyödykkeet			Peruspääoma	2 842	2 842
Rakennukset	2 817	1 593	Ed. tilik. yli(-)/alijäämä(+)	5 237	4 791
Kiinteät rakenteet ja laitteet	6 911	6 692	Tilikauden ylijäämä (-)/alijäämä (+)	744	446
Koneet ja kalusto	16	30	*Oma pääoma	8 823	8 079
Keskeneräiset hankinnat	7 621	2 958			
*Aineelliset hyödykkeet	17 365	11 273	Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Sijoitukset			Poistoero	233	321
Osakkeet ja osuudet	3 031	3 031	*Poistoero ja vapaaeht. varaukset	233	321
Muut saamiset	43	43			
* Sijoitukset	3 074	3 074	Vieras pääoma		
**Pysyvät vastaavat	20 439	14 347	Pitkäaikainen		
Vaihtuvat vastaavat			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok.	11 478	5 083
Saamiset			Liitt.maksut ja muut pitkäaik. velat	1 265	1 202
Lyhytaikaiset			*Pitkäaikainen	12 742	6 284
Myyntisaamiset	372	362	Lyhytaikainen		
Saamiset kaupungilta	3 635	1 959	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok.	1 447	1 226
Muut saamiset	10	19	Ostovelat	887	660
Siirtosaamiset	0	6	Korottomat velat kaupungilta	75	45
*Lyhytaikaiset saamiset	4 017	2 346	Muut velat	156	0
**Saamiset	4 017	2 346	Siirtovelat	93	78
**Vaihtuvat vastaavat	4 017	2 346	*Lyhytaikainen	2 658	2 009
Vastaavaa	24 456	16 693	**Vieras pääoma	15 400	8 294
			Vastattavaa	24 456	16 693

TASEEN TUNNUSLUVUT	2018	2017
Omavaraisuus (%)	37,0	50,3
Suhteellinen velkaantuneisuus (%)	283,3	163,4
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista	285,6	164,1
Kertynyt ylijäämä, 1 000 €	5 980	5 237
Lainakanta 31.12., 1 000 €	12 925	6 309

TUNNUSLUKIJEN LASKENTAKAAVAT
Omavaraisuusaste, %
 $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$
Suhteellinen velkaantuneisuus, %
 $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista
 $100\% (\text{Vieras pääoma} - \text{saadut ennakot} + \text{vuokravastuut}) / \text{käyttötulot}$

2.8 Kokonaistulot ja –menot

TULOT	1 000 €	MENOT	1 000 €
Toiminta:		Toiminta:	
Liikevaihto	5 419	Toimintakulut	3 457
Liiketoiminnan muut tuotot	17	Korkokulut	59
Muut rahoitustuotot	3	Muut rahoituskulut	400
Investoinnit:		Investoinnit:	
Rahoitusosuudet inv.menoihin	0	Investointimenot	6 957
Rahoitustoiminta:		Rahoitustoiminta:	
Pitkäaik. lainojen lisäys	7 842	Antolainasaamisten lisäys	0
Lyhytaik. lainojen lisäys		Pitkäaik.lainojen vähennys	1 226
		Lyhytaik. lainojen vähennys	
Kokonaistulot yhteensä	13 280	Kokonaismenot yhteensä	12 100

2.9 Tilikauden tuloksen käsittely

Kuntalain mukaan johtokunnan on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan tällöin tilikauden yli- tai alijäämää ennen varaussiiirtoja. Mikäli taseessa on kattamatonta alijäämää, on toimintakertomuksessa tehtävä selkoa talouden tasapainotuksen toteutumisesta sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi.

Poistoeron vähennystä kirjataan 87 780 euroa, joka kohdistuu kokonaisuudessaan jätevesi – toiminnolle.

Tilikauden ylijäämä 743 524,47 euroa kirjataan taseen oman pääoman yli-/alijäämätilille.

3 Talousarvion toteutuminen

Talousarvion toteutuminen on esitetty käyttötalouden, investointien, tuloslaskelman, sekä rahoituslaskelman osalta.

3.1 Käyttötalouden toteutumisvertailu

Käyttötalouden toteutumisvertailu esitetään tulosalueittain.

Toteutumisvertailussa esitetään arvioidut ja toteutuneet menot ja tulot sekä niiden poikkeamat muutettuun talousarvioon.

Tuotot ja kulut toimintoittain (toimintakatelit) (sisäiset ja ulkoiset)					
	TA 2018	TA2018 muutok- set	TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Poik- keama
Vesilaitos/puhdasvesi					
Toimintatuotot	2 378 620	0	2 378 620	2 401 161	-22 541
Toimintakulut	-1 652 153	0	-1 652 153	-1 675 099	22 946
Netto	726 467	0	726 467	726 062	405
Vesilaitos/Jätevesi					
Toimintatuotot	3 264 350	0	3 264 350	3 041 882	222 468
Toimintakulut	-1 858 077	0	-1 858 077	-1 789 798	-68 279
Netto	1 406 273	0	1 406 273	1 252 084	154 189
Kaikki yhteensä					
Toimintatuotot	5 642 970	0	5 642 970	5 443 042	199 928
Toimintakulut	-3 510 230	0	-3 510 230	-3 464 897	-45 333
Netto	2 132 740	0	2 132 740	1 978 146	154 594

Käyttötalouden määrärahat ja tuloarviot ovat liikelaitosta sitovia johtokuntaan nähden tulosalueitasolla edellä esitetyn mukaisesti.

Jäteveden toimintatuotot jäivät 222 000 euroa talousarviota pienemmäksi. Poikkeama johtuu laskutetun jäteveden määrän jäämisestä arvioitua vähäisemmäksi. Puhtaan veden toimintakulut ylittivät 23 000 euroa. Kokonaisuutena toimintatuotot alittuivat n. 200 000 euroa ja toimintakulut jäivät 45 000 talousarviota pienemmiksi.

3.2 Investointiosan toteutumisvertailu

Investointiosan toteutumisvertailussa esitetään projekteittain määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen. Toteutumisvertailussa esitetään talousarviovuodelle hyväksytty määräraha ja sen käyttö sekä niiden erotus. Lisäksi esitetään poikkeama muutettuun talousarvioon ja hyväksytyt muutokset määrärahaan. Investointituloja ovat rahoitusosuudet ja käyttöomaisuuden myynnit.

Investointiosan toteutumisvertailu

Projekti	Alkuperäinen talousarvio euroa	Talousarvio- muutokset euroa	Talousarvio muutosten jälkeen euroa	Toteuma euroa	Poikkeama euroa
Puhdas vesi					
Veden jakelu					
Vesijohtoverkoston rakentaminen ja peruskorjaus					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-400 000	-102 100	-502 100	-574 606	72 506
Netto	-400 000	-102 100	-502 100	-574 606	72 506
Koneet ja kalusto					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-40 000	0	-40 000	0	-40 000
Netto	-40 000	0	-40 000	0	-40 000
Puhdas vesi yhteensä					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-440 000	-102 100	-542 100	-574 606	32 506
Netto	-440 000	-102 100	-542 100	-574 606	32 506
Jätevesi					
Viemäriverkosto					
Jätevesipumppaamoiden hankinta ja peruskorjaus					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-290 000	100 000	-190 000	-157 745	-32 255
Netto	-290 000	100 000	-190 000	-157 745	-32 255
Viemäriverkoston rakentaminen ja peruskorjaus					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-360 000	-10 000	-370 000	-138 558	-231 442
Netto	-360 000	-10 000	-370 000	-138 558	-231 442
Viemäriverkosto yhteensä					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-650 000	90 000	-560 000	-296 303	-263 697
Netto	-650 000	90 000	-560 000	-296 303	-263 697
Vuohiniemen puhdistamo					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-7 500 000	20 000	-7 480 000	-6 086 074	-1 393 926
Netto	-7 500 000	20 000	-7 480 000	-6 086 074	-1 393 926
Koneet ja kalusto					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-20 000	0	-20 000	0	-20 000
Netto	-20 000	0	-20 000	0	-20 000
Jätevesi yhteensä					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-8 170 000	110 000	-8 060 000	-6 382 377	-1 677 623
Netto	-8 170 000	110 000	-8 060 000	-6 382 377	-1 677 623
Investoinnit yhteensä					
Tuotot	0	0	0	0	0
Kulut	-8 610 000	7 900	-8 602 100	-6 956 983	-1 645 117
Netto	-8 610 000	7 900	-8 602 100	-6 956 983	-1 645 117
Kaupungin talousarviossa sitova erä	-8 610 000	7 900	-8 602 100		
Johtokunnan asettamat sitovat erät:					
Puhdas vesi	-440 000	-102 100	-542 100		
Jätevesi	-8 170 000	110 000	-8 060 000		

Puhtaan veden osalta investointimääräraha ylittyi n. 33 000 euroa. Jäteveden investointimäärärahojen toteutuma jäi n. 1 678 000 euroa talousarviota pienemmäksi.

Investointimenojen poikkeaman talousarvioon nähden aiheuttaa suurimmalta osin Vuohiniemen jätevedenpuhdistamon saneerausmenojen jääminen talousarviota pienemmäksi, koska hankkeen toteutus on viivästynyt alkuperäisestä aikataulusta noin kolme kuukautta.

3.3 Tuloslaskelman toteutumisvertailu

Tuloslaskelman toteutumisvertailu (sisäiset ja ulkoiset)	TA 2018	TA2018 muutokset	TA+muutos 2018	Toteutunut 2018	Poikkeama
Liikevaihto	5 633 270,00	0,00	5 633 270,00	5 426 336,65	206 933,35
Liiketoiminnan muut tuotot	9 700,00	0,00	9 700,00	16 585,75	-6 885,75
Muut tuet ja avustukset	0,00	0,00	0,00	120,05	-120,05
Materiaalit ja palvelut	-2 735 475,00	0,00	-2 735 475,00	-2 640 344,70	-95 130,30
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 766 500,00	0,00	-1 766 500,00	-1 674 636,58	-91 863,42
Ostot tilikauden aikana	-1 766 500,00	0,00	-1 766 500,00	-1 674 636,58	-91 863,42
Palvelujen ostot	-968 975,00	0,00	-968 975,00	-965 708,12	-3 266,88
Henkilöstökulut	-599 610,00	0,00	-599 610,00	-683 631,03	84 021,03
Palkat ja palkkiot	-442 500,00	0,00	-442 500,00	-465 408,63	22 908,63
Henkilösivukulut	-157 110,00	0,00	-157 110,00	-218 222,40	61 112,40
Eläkekulut	-134 660,00	0,00	-134 660,00	-193 889,53	59 229,53
Muut henkilösivukulut	-22 450,00	0,00	-22 450,00	-24 332,87	1 882,87
Poistot ja arvonalentumiset	-1 535 810,00	0,00	-1 535 810,00	-865 633,26	-670 176,74
Suunnitelman muk. poistot	-1 535 810,00	0,00	-1 535 810,00	-865 633,26	-670 176,74
Liiketoiminnan muut kulut	-175 145,00	0,00	-175 145,00	-140 920,87	-34 224,13
Liikelylijäämä (-alijäämä)	596 930,00	0,00	596 930,00	1 112 512,59	-515 582,59
Rahoitustuotot ja -kulut	-488 400,00	0,00	-488 400,00	-456 768,12	-31 631,88
Muut rahoitustuotot	0,00	0,00	0,00	2 705,64	-2 705,64
Muille maksetut korkokulut	-88 400,00	0,00	-88 400,00	-59 473,76	-28 926,24
Korvaus peruspääomasta	-400 000,00	0,00	-400 000,00	-400 000,00	0,00
Ylijäämä (alij.) ennen satunnaisia eriä	108 530,00	0,00	108 530,00	655 744,47	-547 214,47
					0,00
Ylijäämä (alij.) ennen varauksia	108 530,00	0,00	108 530,00	655 744,47	-547 214,47
Poistoeron muutos	87 780,00	0,00	87 780,00	87 780,00	0,00
Tilikauden ylijäämä (alij.)	196 310,00	0,00	196 310,00	743 524,47	-547 214,47

3.4 Rahoituslaskelman toteutumisvertailu

Rahoituslaskelman toteutumisvertailu	TA 2018	Ta2018- muutos	Ta+muutos 2018	Toteutunut 2018	Poikkeama
TOIMINNAN RAHAVIRTA					
Liikelyjäämä (-alijäämä)	596 930	0	596 930	1 112 513	-515 583
Poistot ja arvonalentumiset	1 535 810	0	1 535 810	865 633	670 177
Rahoitustuotot ja -kulut	-488 400	0	-488 400	-456 768	-31 632
*Toiminnan rahavirta yht.	1 644 340	0	1 644 340	1 521 378	122 962
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA					
Investointimenot	-8 610 000	7 900	-8 602 100	-6 956 983	-1 645 117
* Investointien rahavirta yhteensä	-8 610 000	7 900	-8 602 100	-6 956 983	-1 645 117
Toiminnan ja investointien rahavirta	-6 965 660	7 900	-6 957 760	-5 435 605	-1 522 155
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	8 610 000	0	8 610 000	7 842 000	768 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta	-1 419 000	0	-1 419 000	-1 226 314	-192 686
Lainakannan muutokset yhteensä	7 191 000	0	7 191 000	6 615 686	575 314
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Saamisten muutos kaupungilta	0	0	0	-1 676 068	1 676 068
Saamisten muutos muilta	0	0	0	5 135	-5 135
Korottomien velkojen muutos kaupungilta	0	0	0	30 404	-30 404
Korottomien velkojen muutos muilta	0	0	0	460 448	-460 448
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	0	0	0	-1 180 081	1 180 081
Rahoituksen rahavirta	7 191 000	0	7 191 000	5 435 605	1 755 395
Rahavarojen muutos	225 340	7 900	233 240	0	233 240

4 Tilinpäätöslaskelmat

4.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma (ulkoiset)	2018 €	2017 €
Liikevaihto	5 418 549,20	5 052 700,81
Liiketoiminnan muut tuotot	16 585,75	23 433,29
Muut tuet ja avustukset	120,05	992,25
Materiaalit ja palvelut	-2 632 557,25	-2 677 039,20
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 672 042,28	-1 713 766,39
Palvelujen ostot	-960 514,97	-963 272,81
Henkilöstökulut	-683 631,03	-579 571,79
Palkat ja palkkiot	-465 408,63	-406 511,79
Henkilöstösivukulut	-218 222,40	-173 060,00
Eläkekulut	-193 889,53	-151 485,25
Muut henkilöstösivukulut	-24 332,87	-21 574,75
Poistot ja arvonalentumiset	-865 633,26	-892 746,46
Suunnitelman mukaiset poistot	-865 633,26	-892 746,46
Liiketoiminnan muut kulut	-140 920,87	-142 373,80
Liikelylijäämä (-alijäämä)	1 112 512,59	785 395,10
Rahoitustuotot ja -kulut	-456 768,12	-432 236,27
Muut rahoitustuotot	2 705,64	2 162,06
Muille maksetut korkokulut	-59 473,76	-34 398,33
Korvaus peruspääomasta	-400 000,00	-400 000,00
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	655 744,47	353 158,83
Poistoeron muutos lisäys(-) tai väh(+)	87 780,00	92 800,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	743 524,47	445 958,83

4.2 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma	2018	2017
	1 000 €	1 000 €
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Liikeylijäämä (-alijäämä)	1 112 512,59	785 395,10
Poistot ja arvonalentumiset	865 633,26	892 746,46
Rahoitustuotot ja -kulut	-456 768,12	-432 236,27
*Toiminnan rahavirta yht.	1 521 377,73	1 245 905,29
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-6 956 982,68	-3 678 471,90
* Investointien rahavirta yhteensä	-6 956 982,68	-3 678 471,90
Toiminnan ja investointien rahavirta	-5 435 604,95	-2 432 566,61
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset muilta	0,00	-3 470,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset muilta	7 842 000,00	3 500 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta	-1 226 314,00	-739 000,00
Lainakannan muutokset yhteensä	6 615 686,00	2 761 000,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos kaupungilta	-1 676 067,58	-498 905,37
Saamisten muutos muilta	5 134,66	-32 676,24
Korottomien velkojen muutos kaupungilta	30 403,85	20 928,79
Korottomien velkojen muutos muilta	460 448,02	185 689,43
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-1 180 081,05	-324 963,39
Rahoituksen rahavirta	5 435 604,95	2 432 566,61
RAHAVAROJEN MUUTOS	0	0

4.3 Tase

Tase / Vesilaitos

VASTAAVAA	2018	2017	VASTATTAVAA	2018	2017
Pysyvät vastaavat			Oma pääoma		
Aineelliset hyödykkeet			Peruspääoma	2 842 189,22	2 842 189,22
Rakennukset	2 817 244,13	1 593 374,30	Ed. tilik. yli-(-)/alijäämä(+)	5 236 974,62	4 791 015,79
Kiinteät rakenteet ja laitteet	6 911 078,37	6 691 685,19	Tilikauden ylijäämä (-)/alijäämä (+)	743 524,47	445 958,83
Koneet ja kalusto	15 700,90	30 162,78	*Oma pääoma	8 822 688,31	8 079 163,84
Keskeneräiset hankinnat	7 620 653,64	2 958 105,35			
*Aineelliset hyödykkeet	17 384 677,04	11 273 327,62	Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Sijoitukset			Poistoero	232 834,07	320 614,07
Osakkeet ja osuudet	3 030 720,00	3 030 720,00	*Poistoero ja vapaaeht. varaukset	232 834,07	320 614,07
Muut saamiset	43 300,00	43 300,00			
* Sijoitukset	3 074 020,00	3 074 020,00	Vieras pääoma		
**Pysyvät vastaavat	20 438 697,04	14 347 347,62	Pitkäaikainen		
Vaihtuvat vastaavat			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok.	11 477 546,00	5 082 686,00
Saamiset			Liitt.maksut ja muut pitkäaik. velat	1 264 848,75	1 201 547,75
Lyhytaikaiset			*Pitkäaikainen	12 742 394,75	6 284 233,75
Myyntisaamiset	371 976,53	362 061,97	Lyhytaikainen		
Saamiset kaupungilta	3 634 651,82	1 958 584,24	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok.	1 447 140,00	1 226 314,00
Muut saamiset	10 244,64	18 929,07	Ostovelat	886 688,92	660 401,14
Siirtosaamiset	0,00	6 364,79	Korottomat velat kaupungilta	75 097,64	44 693,79
*Lyhytaikaiset saamiset	4 016 872,99	2 345 940,07	Muut velat	156 164,23	0,00
**Saamiset	4 016 872,99	2 345 940,07	Siirtovelat	92 562,11	77 867,10
Vaihtuvat vastaavat	4 016 872,99	2 345 940,07	*Lyhytaikainen	2 657 652,90	2 009 276,03
Vastaavaa	24 455 570,03	16 693 287,69	**Vieras pääoma	15 400 047,65	8 293 509,78
			Vastattavaa	24 455 570,03	16 693 287,69

Tilinpäätöksen liitetiedot

5.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

5.1.1 Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä -menetelmät

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvien vastaavien arvostus

Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet

Pysyvien vastaavien aineelliset ja aineettomat hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenuon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenuihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Kaupunginvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa 5.2.2.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenuon tai sitä alempan arvoon.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempan todennäköiseen arvoon.

Konsernitili

Kaupungin konsernitilisopimuksen mukaisesti Iisalmen Veden rahavarat esitetään kaupungin taseessa rahoissa ja pankkisaamisissa. Iisalmen Veden taseessa ne esitetään lyhytaikaisten saamisten ryhmässä, erässä saamiset kaupungilta.

5.2 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

5.2.1 Toimintatuotot tehtäväkokonaisuuksina

Toimintatuotot tehtäväkokonaisuuksina	2018	2017
Puhdas vesi	2 394 162,53	2 371 339,60
Jätevesi	3 041 092,47	2 705 786,75
Yhteensä	5 435 255,00	5 077 126,35

5.2.2 Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Kaupunginvaltuusto on 13.11.2017 § 129 vahvistanut poistosuunnitelman muutoksen 1.12.2017 alkaen aktivoitaville hyödykkeille.

Poistoajat, poistoprosentit ja poistomenetelmät ovat:

Koneet ja kalusto

Tietokonelaitteet	Tasapoisto	3 vuotta
Viestintälaitteet	Tasapoisto	3 vuotta
Henkilö- ja pakettiautot	Tasapoisto	5 vuotta
Linja-, kuorma-autot sekä muut raskaat koneet	Tasapoisto	8 vuotta
Muut kuljetusvälineet ja liikkuvat työkonet	Tasapoisto	5 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet	Tasapoisto	5 vuotta

Muut aineelliset hyödykkeet

Luonnonvarat	Käytön mukainen poisto
Arvo- ja taideteokset	Ei poistoa
Keskeneräiset hankinnat	Ei poistoa

Pysyvien vastaavien sijoitukset

Osakkeet ja osuudet	Ei poistoa
---------------------	------------

5.3. Tasetta koskevat liitetiedot
5.3.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot
5.3.1.1 Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet

Pysyvien vastaavien hyödykkeet	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet							Pysyvien vastaavien yhteensä
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaik. menot	Aineettomat hyödykkeet yhteensä	Maa-alueet	Rakennukset	Kinbat rakennet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Kesk.er hankinnat ja enn.maksut	Aineelliset hyödykkeet yhteensä	
Poistamaton hankintameno 1.1.	0,00	0,00	0,00	0,00	1 593 374,30	6 691 685,19	30 162,78	0,00	2 958 105,35	11 273 327,62	11 273 327,62
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00	107 180,56	838 713,25	0,00	0,00	6 011 088,87	6 956 982,68	6 956 982,68
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00	0,00	1 334 016,87	14 523,71	0,00	0,00	-1 348 540,58	0,00	0,00
Tilikauden poisto	0,00	0,00	0,00	0,00	-217 327,60	-633 843,78	-14 461,88	0,00	0,00	-865 633,26	-865 633,26
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00	2 817 244,13	6 911 078,37	15 700,90	0,00	7 620 653,64	17 364 677,04	17 364 677,04
Olennaiset lisäpoistot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Pysyvien vastaavien sijoitukset	Osakkeet ja osuudet					Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				Pysyvien vastaavien sijoitukset yhteensä
	Osakkeet konserni-yhtiöt	Kunta-yhymä-osuudet	Osakkeet omistusyht. yhteisöt	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Saamiset konserni-yhteisöiltä	Saamiset kunta-yhlymitä	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä	
Hankintameno 1.1	0,00	0,00	3 030 720,00	0,00	3 030 720,00	0,00	0,00	43 300,00	43 300,00	3 074 020,00
Lisäykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12	0,00	0,00	3 030 720,00	0,00	3 030 720,00	0,00	0,00	43 300,00	43 300,00	3 074 020,00
Arvonl. ja niiden palaut.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,00	0,00	3 030 720,00	0,00	3 030 720,00	0,00	0,00	43 300,00	43 300,00	3 074 020,00

5.3.1.2 Saamisten erittely

Saamisten erittely	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset kaupungilta				
Myyntisaamiset	0,00	12 723,18	0,00	35 128,66
Muut saamiset	0,00	3 621 928,64	0,00	1 923 455,58
Yhteensä	0,00	3 634 651,82	0,00	1 958 584,24
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	12 322,11	0,00	11 027,84
Muut saamiset	0,00	897,59	0,00	1 277,02
Yhteensä	0,00	13 219,70	0,00	12 304,86
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kaupunki jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	4 925,15	0,00	17 423,99
Yhteensä	0,00	4 925,15	0,00	17 423,99
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusosuusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	9 202,97	0,00	27 857,71
Yhteensä	0,00	9 202,97	0,00	27 857,71
Saamiset yhteensä	0,00	3 661 999,64	0,00	2 016 170,80

5.3.2 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot
5.3.2.1 Oman pääoman erittely

Oman pääoman erittely	2018	2017
Peruspääoma 1.1.	2 842 189,22	2 842 189,22
Vähennykset		
Peruspääoma 31.12	2 842 189,22	2 842 189,22
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	5 236 974,62	4 791 015,79
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	5 236 974,62	4 791 015,79
Tilikauden ylijäämä	743 524,47	445 958,83
Oma pääoma yhteensä	8 822 688,31	8 079 163,84

5.3.2.2 Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua	2018	2017
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	5 873 986,00	743 430,00
Pitkäaikaiset velat yhteensä	5 873 986,00	743 430,00

5.3.2.3 Vieras pääoma

Vieras pääoma	2018	2017
Velat kaupungille		
Ostovelat	72 759,02	44 427,49
Yhteensä	72 759,02	44 427,49
Velat tytäryhteisöille		
Ostovelat	0,00	3 366,29
Yhteensä	0,00	3 366,29
Velat kuntayhtymille		
Ostovelat	0,00	1 041,60
Siirtovelat		
Velat osakkuusyhteisöille		
Ostovelat	112 235,32	125 515,80
Yhteensä	112 235,32	125 515,80
Vieras pääoma yhteensä	184 994,34	174 351,18

5.3.2.4 Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Lomapalkkajaksotus	75 872,81	65 755,20
Tuntip. lomapalkkavaraukset	5 000,00	9 084,91
Korkojaksotukset	3 601,05	3 026,99
Muut siirtovelat muille	8 088,25	0,00
Yhteensä	92 562,11	77 867,10

5.3.2.5 Leasingvastuut

Leasingvastuut	2018	2017
Leasingvastuut (sis.alv)	124 126,60 €	36 258,12 €
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	40 043,25 €	

5.3.2.6 Arvonlisäveron palautusvastuu

Ei palautuksen alaisia kiinteistöjä.

5.4 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot
5.4.1 Henkilöstön lukumäärä 31.12.

Henkilöstön lukumäärä	2018	2017
Vakinaiset	11,9	11,3
Määräaikaiset	0,6	0,8
Yhteensä	12,5	12,1

5.4.2 Henkilöstökulujen erittely

Henkilöstökulujen erittely	2018	2017
Palkat ja palkkiot	466 423,73	408 105,04
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	193 889,53	151 485,25
Muut henkilöstösivukulut	24 332,87	21 574,75
Henkilöstökorvaukset ja muut korvauserät	-1 015,10	-1 593,25
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	683 631,03	579 571,79
Käyttöomaisuuteen/keskenen. kirjatut hlöstökulut	38 465,94	37 441,46
Yhteensä henkilöstökulut	722 096,97	617 013,25

5.4.3 Luottamushenkilöiden palkkioista perityt ja tilitetty luottamushenkilömaksut

Perityt ja tilitetty luottamushenkilömaksut sisältyvät kaupungin tilinpäätösosioon.

5.4.4 Tilintarkastajan palkkiot

Tilintarkastajan palkkiot sisältyvät kaupungin maksamaan korvaukseen.

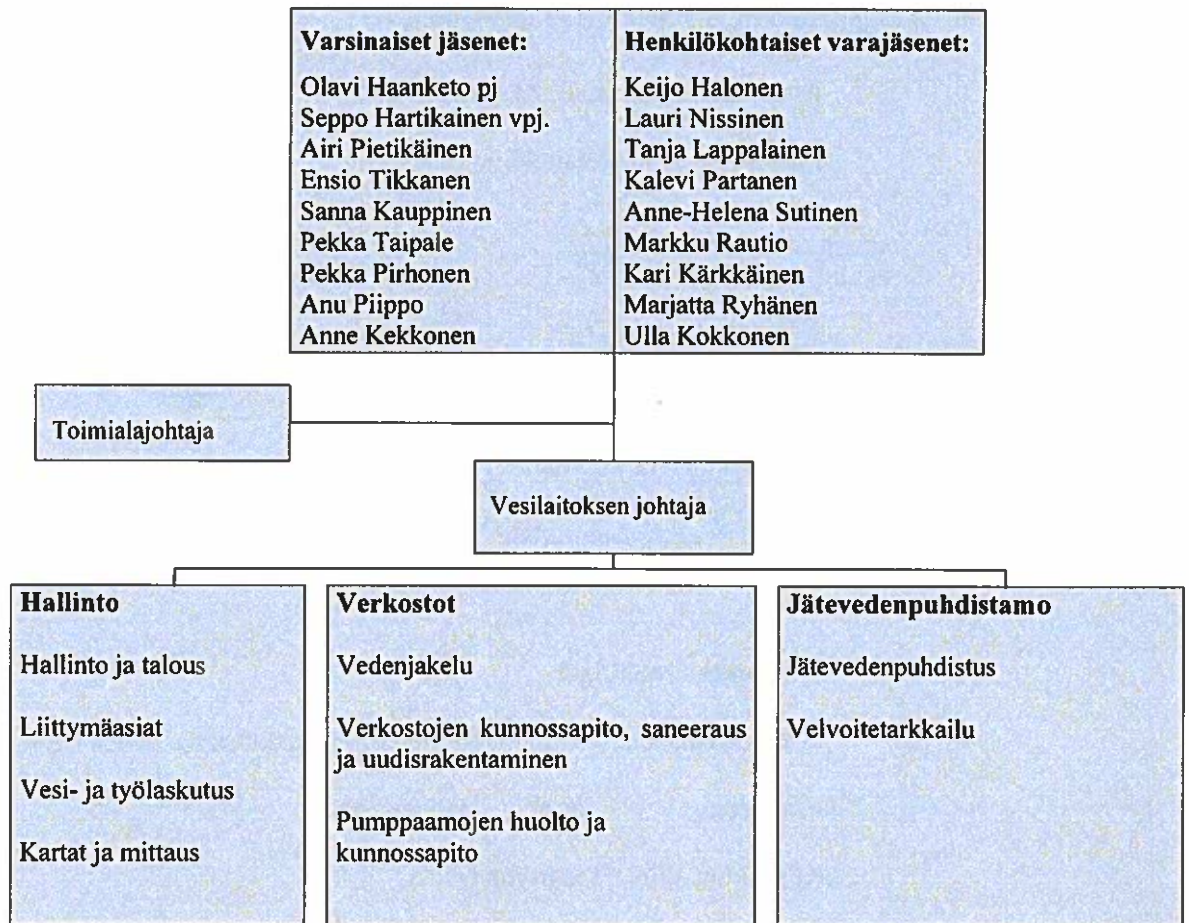
6 Taseen ulkopuoliset vastuut

Iisalmen Vesi –liikelaitos on tehnyt liittymis- ja käyttö sopimuksen liittymisestä Sonkajärvi-Iisalmi siirtoviemärilinjaan n. 200 metriä ennen siirtoviemärin tasausallasta Iisalmen kaupungin alueella. Tasausaltaan ja sen jälkeisen viemäriverkoston käyttö- ja ylläpitokustannukset jaetaan Peltomäen siirtoviemäritä tulevan jätevesimäärän ja Sonkajärveltä tulevan jätevesimäärän suhteessa. Lisäksi Iisalmen Vesi –liikelaitos osallistuu tasausaltaalta Iisalmeen olevan siirtoviemärin pääoman jäännösarvon kustannuksiin. Iisalmen Vesi –liikelaitoksen osuus on noin ¼ koko siirtoviemärin osuudesta eli vuosina 2019-2050 yhteensä 20 324,90 euroa

7 Organisaatio

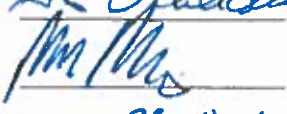

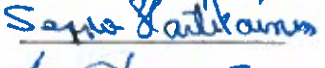

Iisalmen Veden johtokunta

8 Tilinpäätöksen allekirjoitus ja merkinnät

Iisalmessa, helmikuun 28. päivänä 2019

Iisalmen Vesi -liikelaitoksen johtokunta

	
Jukka Ojalehto	Anne Lehto
	
M. M.	M. M.
	
Sanna Laatikainen	
	
Aina Laatikainen	Aina Laatikainen

Tilintarkastusmerkintä:

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen

Iisalmessa,   kuun   . päivänä 2019

KPMG Oy, tilintarkastusyhteisö

9 Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista

Käytetyt kirjanpitokirjat 2018

Pääkirjanpito

Kassanhallinta	Ostoreskontra
Käyttöomaisuuskirjanpito	Päiväkirja
Myyntireskontra	Pääkirja

Asiakirjat säilytetään sähköisenä järjestelmässä

Myyntireskontra, ulkoinen järjestelmä

Vesilaskutus

Konsernikirjanpito

Kirjanpito järjestelmässä, asiakirjat ja tietopyyntölomakkeet paperimuotoisena.

Maksuliikenne

Sähköisenä järjestelmässä

Tilinpäätös

Asiakirja säilytetään paperimuotoisena ja sähköisessä järjestelmässä

Tase-erittelyt

Asiakirjat säilytetään paperimuotoisena.

Säilytysaika Sidottu tasekirjan säilytetään pysyvästi, palkkaluettelot 50 vuotta, muut kirjanpitokirjat 10 vuotta ja tositteet kuusi vuotta tilikauden päättymisestä.

Luettelo käytetyistä tositelajeista (*kursivoidut Rondo-arkistossa*)

Tositelaji	Nimitys	Tositelaji	Nimitys
ALKUSA	Alkusaldot	OSTOT	Ostolaskut
BUD	Talousarvio	PALKAT	Palkkatositteet
BUDL	Lisätalousarvio	PANKKI	Pankkien tiliotteet
KASSA1	Kassatositteet	PUSATE	Pusatek
KOMMUI	Käyttöomaisuus muistiot	SISLAS	Sisäiset laskut
KOMTOS	Käyttöomaisuustositteet	SISRON	Sisäiset laskut Rondo
MUISIS	Muistio sisäinen	YMRHYV	MR Hyvityslasku kuittaus
MUISRO2	Muistiotosite Rondo	YMRK	MR Tileistä poisto
MUISRS2	Muistiotosite Rondo sisäinen	YMRMAN	MR Manuaalisuoritukset
MUIST1	Muistiotositteet	YMRVII	MR Viitesuoritukset
OMAKSU	Ostoreskontra maksut		

8 Tilinpäätöksen allekirjoitus

Iisalmessa 25.3.2019

Iisalmen kaupunginhallitus

Tilintarkastusmerkintä

Tilintarkastuskertomus on tänään annettu.

Iisalmessa

KPMG Oy Ab

Katri Hokkanen
JHT, KHT